

Protokoll

KIRKEMØTET

2009

Tønsberg, 16.- 19. november

Kirkemøtet på internett

Taler og vedtak fra Kirkemøtet er tilgjengelig på <http://www.kirken.no>. Der finnes også taler og vedtak fra kirkemøtene i perioden 1997-2009.

Protokoll Kirkemøtet 2009
© Kirkerådet, Den norske kirke 2010

Opplag: 170

Bestilles fra:
Kirkerådets materiellekspedisjon
Postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo
Tlf. 23081200
Faks: 23081201
E-post: materiell@kirken.no

**Det 26. kirkemøtet i Den norske kirke
ble holdt i Tønsberg
fra mandag 16. november til torsdag 19. november 2009.
Møtets forhandlinger fant sted på Quality Hotel Tønsberg.**

Innhold

Åpning av Kirkemøtet	1
Hovedtema: Jeg tror på Den Hellige Ånd	2
Konstituering	3
Saksliste	5
Komitéinnstillinger og vedtak	6
<i>KM 1/09 Innstilling frå protokollkomiteen</i>	<i>6</i>
<i>KM 2/09 Valg og oppnevninger</i>	<i>8</i>
<i>KM 3/09 Orienteringssaker</i>	<i>11</i>
<i>KM 4/09 Plan for trosopplæring</i>	<i>14</i>
<i>KM 5/09 Myndig tru - mangfaldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18-30 år</i>	<i>27</i>
<i>KM 6/09 Regler for valg av Kirkeråd i 2010</i>	<i>32</i>
<i>KM 7/09 Kristne innvandrere og menighetene i Norge</i>	<i>44</i>
<i>KM 8/09 Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses</i>	<i>50</i>
Deltakere på Kirkemøtet 2009	64
Øvrige programinnslag	72
Taler, foredrag og hilsener	73
<i>Hilsen fra H.M. Kongen</i>	<i>73</i>
<i>Kirkerådsleder Nils-Tore Andersens tale</i>	<i>74</i>
<i>Statsråd Rigmor Aasruds tale</i>	<i>82</i>
<i>Hilsen fra preses Olav Skjevesland</i>	<i>87</i>
<i>”Jeg tror på Den Hellige Ånd”. Foredrag ved biskop Halvor Nordhaug</i>	<i>90</i>
<i>“The Mission of the Triune God Shaping Congregations Today. Working towards a Mission-shaped Church”. Foredrag ved biskop Steven Croft</i>	<i>96</i>
Presentasjon av årsmelding for de sentralkirkelige råd 2008	104

Åpning av Kirkemøtet

Åpningsmøtet

Kirkemøtet åpnet mandag 16. november kl.12.30. Kirkerådets leder Nils-Tore Andersen, fornyings- og kirkeminister Rigmor Aasrud og preses Olav Skjevesland holdt taler til Kirkemøtet (gjengitt på s.74). Kulturelt innslag var en monolog om Svend Foyn fremført av skuespiller Rolf Dolven, og musikalske innslag var ved elever fra Sandefjord videregående skole.

Plenumssamtale (til leders tale)

Plenumssamtalen ble avholdt etter åpningsmøtet. Dirigent: Dag Landmark

Disse hadde ordet:

Silje Arnevik Barkved, Knut Lundby, Ole D. Mjøs, Marit Tingelstad, Ingunn Rinde, Vidar L. Haanes, Helga H. Byfuglien, Roar Strømme, Solveig Fiske, Berit Øksnes, Anne L. Tvetter, Trygve Wyller, Kjell Guldvog Staalesen, Torger Reve, Tor B. Jørgensen, Torstein Husby, Hans-Øivind S. Granerud, Arne Backer Grønningseter, Marit Hermstad, Halvor Nordhaug, Ingvild H. Foss, Dag Landmark, Per Oskar Kjølaas, Terje Fonk, Nils-Tore Andersen, Rigmor Aasrud.

Åpningsgudstjenesten

Gudstjenesten fant sted i Tønsberg domkirke kl 17.30. Biskop Tor Singsaas og domprost David Gjerp var liturger og biskop Laila Riksaasen Dahl predikant. Videre deltok b.la. domkantor Arne Rodvelt Olsen, Domkirkens jentekor, Nøtterøy ungdomskantori og sangere fra Ung Kirkesang, samt danserne Olga Papalexiou og Schirin Zorriassateiny.

Åpningsmiddagen

Kl. 19.30 var Kirkemøtets delegater og gjester samlet til middag. Det ble brakt hilsener fra Tønsbergs ordfører Petter Berg, Dagrun Eriksen, nestleder i Stortingets kirke, utdannings- og forskningskomité, Freja Häggblom fra Finlands evangelisk-lutherske kirke og pastor Xida Cheng, Scandinavia Chinese Christian Church in Oslo. Musikalsk innslag var ved ”plystrekonen” Tormod Borgen Rogne.

Hovedtema: Jeg tror på Den Hellige Ånd

Første del av onsdag 18. november var satt av til Kirkemøtets hovedtema: "Jeg tror på Den Hellige Ånd". Musikalske innslag var ved Gunstein Draugedalen og Arne Næss.

Følgende foredrag ble holdt: Biskop Halvor Nordhaug: "Jeg tror på Den Hellige Ånd" (se s. 90) og biskop Steven Croft: "The mission of the Triune God shaping congregations today" (se s. 96).

Delegatene Ingrid Røstad Fløtten, Marius Berge Eide og Terje Hærås deltok med responser. Samlingen ble avsluttet med en kort panelsamtale hvor de fem deltakerne svarte på skriftlige spørsmål fra forsamlingen. Leder: Ingvill Hagesæther Foss.

Konstituering

Saksdokumenter:

KM 2.1/09	Valg av dirigentskap
KM 2.2/09	Valg av tellekorps
KM 2.3/09	Valg av komitéledere for møtet
KM 2.4/09	Fordeling av medlemmer på komiteer

Valg av dirigentskap og godkjenning av innkalling og saksliste ble gjort mandag 16.11.
Resten av konstitueringen ble foretatt tirsdag 17.11.

Dirigent: Dag Landmark

Valg av dirigentskap

Dirigent

Dag Landmark (Hamar) (hoveddirigent)
Helene Bjerkestrand (Tunsberg)
Magne Skjeldal (Bjørgvin)

Vara

Villa Wahl Stranger (Oslo)
Inger Anne Naterstad (Oslo)
Jan Olav Olsen (Agder og Telemark)

Dirigentskapet ble valgt ved akklamasjon.

Godkjenning av innkalling og saksliste

Innkalling og saksliste til årets Kirkemøte ble godkjent. Møtet ble satt.

Tellekorps

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til tellekorps:

Jahn-Oluf Skonnord (leder)
Øyvind Tobiassen
Dag Trygve Henriksen
Paul Erik Wirgenes
Karen Marie Engeseth

Komitéledere

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag til komitéledere:

Komite B: Ingunn Rinde
Komite C: Stein Reinertsen
Komite D: Knut Lundby
Komite E: Terje Hærås
Komite F: Jakobe Olea T.H. Juul

Fordeling av medlemmer på komiteer

Kirkemøtet ga sin tilslutning til følgende forslag på fordeling:

1. Komité A fordeles slik på de øvrige komiteene:

Komité B:
Laila Riksaasen Dahl
Petter N. Dille
Jørn Fevang

Komité C:
Inga Karlsen
Stein Reinertsen

Komité D:
Vidar L. Haanes
Randi Karlstrøm
Lars Erlend Kielland

Komité E:
Henny Koppen
Nina E. Lind
Svein Arne Lindø
Svein Malmbekk
Iselin Aartun

Komité F:
Ole Christian Kvarme

2. Marit Hermstad fra Sør-Hålogaland overføres fra komité C til komité B.

3. Nye medlemmer fordeles slik:

Eldar Husøy	komité D
Lars Tore Nerbøvik	komité F
Tone Synnøve Øygaard Steinkopf	komité D
Erling J. Pettersen	komité F
Dagfinn Thomassen	komité E
Ingrid Jåma	komité C
Sølvi Rødsand	komité D
Benedicte Aschjem	komité B

Saksliste

- KM 01/09 Innstilling frå protokollkomiteen
- KM 02/09 Valg og oppnevninger
1. Valg av dirigentskap for møtet
 2. Valg av tellekorps
 3. Valg av komitéledere for møtet
 4. Fordeling av medlemmer på komiteer
 5. Valg av leder for Samisk kirkeråd 2009-2010
 6. Oppnevning av nominasjonskomité for KM 2010-2011
- KM 03/09 Orienteringssaker
1. Foreløpig rapport fra høringssvar i tilknytning til Reform av kirkens gudstjenesteliv
 2. Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2009
 3. Protokoll fra Bispemøtet 2009
 4. Årsmelding for Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2008
 5. Årsmelding for Døvekirkenes fellesråd 2008
 6. Årsmelding for De sentralkirkelige råd 2008
 7. IKT-strategi for Den norske kirke 2009-2014
 8. Orientering om kyrkjevalet 2009
 9. Rapport fra KEKs generalforsamling, Lyon, juli 2009
- KM 04/09 Plan for trosopplæring
- KM 05/09 Myndig tru – mangfaldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18-30 år
- KM 06/09 Regler for valg av Kirkeråd i 2010
- KM 07/09 Kristne innvandrere og menighetene i Norge
- KM 08/09 Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses

Komitéinnstillinger og vedtak

KM 1/09 Innstilling frå protokollkomiteen

Saksdokument:

KM 1/09 Saksorientering
KM 1.1/09 Innstilling frå protokollkomiteen

Innstilling frå protokollkomiteen

Protokollkomiteen har hatt to møte sidan Kyrkjemøtet 2008.

Medlemmene i protokollkomiteen har gått gjennom vedtaksprotokollen frå Kyrkjemøtet 2008 før han vart sendt ut.

Protokollkomiteen har før Kyrkjemøtet 2009 kontrollert oppfølginga av vedtaka frå Kyrkjemøtet 2008. Komiteen har teke utgangspunkt i protokollane frå Kyrkjerådet, Mellomkyrkjeleg råd og Samisk kyrkjeråd og opplysningar frå sekretariatet.

Protokollkomiteen har merka seg at røystetalene ved einskilde vedtak i Kyrkjemøtet 2008 ikkje vart talt opp ved voteringa, og at protokollen difor ikkje oppgir røystetal ved endringsforslag. Dette gjeld til dømes sakene KM 4/08, 8/08 og 12/08. Protokollkomiteen vil oppmode dirigentskapet om å oppgi røystetal ved votering.

Protokollkomiteen vil gjere merksam på at arbeidsutvalet i Kyrkjerådet i sak KR/AU 05/08 har gjort mindre endringar i eit av vedtaks punkta i KM 11/08 *Særskilte regler for kirkelige valg*. Endringa gjaldt ei justering av tiltredelsestidspunkt for sokneråd og kyrkjelege fellelråd. Vedtaket vart sendt medlemmene i Kyrkjerådet for stadfesting før effektivering. Vedtaket vart fatta med heimel i KM 11/08, vedtaks punkt 3: ... *Kirkerådet gis fullmakt til å gjøre de endringer som eventuelt måtte bli nødvendige*.

Ut frå § 5.2 i regelverket for protokollkomiteen kan komiteen på eige initiativ ta opp saker dersom det er tvil om vedtaket og saksbehandlinga er skjedd på ein tilfredsstillande måte. Protokollkomiteen meiner at saksbehandlinga og vedtaka er fulgt opp på ein god måte.

På dette grunnlaget finn Protokollkomiteen at dei tre råda har fulgt opp vedtaka frå Kyrkjemøtet på ein tilfredsstillande måte.

Sekretariatet har gjennom arbeidsrutinane sine gitt Protokollkomiteen gode arbeidsvilkår.

Underskrive av Per Øistein Rogstad, Randi Karlstrøm og Marit Tingelstad.

Plenumsbehandling

Dirigent: Helene Bjerkestrand

Desse hadde ordet: Leiar av protokollkomiteen Per Øistein Rogstad.

Kyrkjemøtetvedtaket

Kyrkjemøtet tek innstillinga frå protokollkomiteen til etterretning.

Samrøystes vedteke.

KM 2/09 Valg og oppnevninger

Saksdokumenter:

KM 2.5/09 Valg av leder for Samisk kirkeråd 2009-2010
KM 2.5.1/09 Presentasjon av lederkandidat til Samisk kirkeråd
KM 2.6/09 Oppnevning av nominasjonskomité for KM 2010-2011

Valgkomiteens leder Torstein Husby la frem valgkomiteens forslag tirsdag 17.11. Valgene ble foretatt onsdag 18.11.

Dirigent: Dag Landmark

KM 2.5/09 Valg av leder for Samisk kirkeråd nov. 2009-2010

Valgkomiteen legger frem følgende forslag:

Kandidat til leder av Samisk kirkeråd nov. 2009-2010: Anne Dalheim.

Kirkemøtets vedtak

Anne Dalheim velges til leder av Samisk kirkeråd nov. 2009-2010.

Valget foregikk ved akklamasjon. Enstemmig vedtatt.

KM 2.6/09 Oppnevning av nominasjonskomité for KM 2010-2011

Valgkomiteen legger frem forslag på følgende kandidater:

Medlem

Geistlig:

Petter Dahle, Møre

Varamedlem

Svein Malmbekk, [Sør-Hålogaland]

Lek kirkelig tilsatt:

Jørn Fevang, Tunsberg

Sverre Krutnes, Sør-Hålogaland

Leke representanter:

Jorund Andersen, Agder og Telemark

Marit Tingelstad, Hamar

Nils-Tore Andersen, Borg

Hans Petter Jahre, Oslo

Solveig M.M. Liland, Nord-Hålogaland

Tove Kyllingstad, Stavanger

Følgende hadde ordet:

Inger Anne Naterstad, Torstein Husby, Tor B. Jørgensen, Kjell G. Staalesen, Dagfinn Thomassen.

Votering

Det ble fremmet krav om skriftlig avstemning.

Valgresultat:

Medlem

Geistlig:

Petter Dahle (59 stemmer)

Svein Malmbekk (20 stemmer)

Lek kirkelig tilsatt:

Jørn Fevang (74 stemmer)

Sverre Krutnes (3 stemmer)

Leke representanter:

Solveig M.M. Liland (74 stemmer)

Jorund Andersen (68 stemmer)

Nils-Tore Andersen (67 stemmer)

Hans Petter Jahre (12 stemmer)

Marit Tingelstad (10 stemmer)

Tove Kyllingstad (1 stemme)

Varamedlem

Svein Malmbekk (56 stemmer)

Petter Dahle (15 stemmer)

Berit Øksnes (1 stemme)

Sverre Krutnes (69 stemmer)

Jørn Fevang (3 stemmer)

Tove Kyllingstad (69 stemmer)

Hans Petter Jahre (64 stemmer)

Marit Tingelstad (59 stemmer)

Nils-Tore Andersen (9 stemmer)

Jorund Andersen (5 stemmer)

Solveig M.M. Liland (1 stemme)

79 avgitte stemmer, hvorav en blank. 80 stemmeberettigede.

Kirkemøtets vedtak

Følgende personer ble oppnevnt til nominasjonskomité for KM 2010-2011:

Medlem

Geistlig:

Petter Dahle, Møre

Lek kirkelig tilsatt:

Jørn Fevang, Tunsberg

Leke representanter:

Solveig M.M. Liland, Nord-Hålogaland

Jorund Andersen, Agder og Telemark

Nils-Tore Andersen, Borg

Varamedlem

Svein Malmbekk, [Sør-Hålogaland]

Sverre Krutnes, Sør-Hålogaland

Tove Kyllingstad, Stavanger

Hans Petter Jahre, Oslo

Marit Tingelstad, Hamar

Leder av Mellomkirkelig råd for resterende periode

Dirigenten leste opp følgende redegjørelse fra valgkomiteen:

Leder i Mellomkirkelig råd, Berit Hagen Agøy, ble ansatt som ny generalsekretær i Mellomkirkelig råd 15. november 2009. Hagen har som en konsekvens av dette i brev av 17.11.09 bedt seg fritatt fra sitt verv som leder i Mellomkirkelig råd.

Nestleder i Mellomkirkelig råd, Kjetil Aano, har på forespørsel sagt seg villig til å fungere som leder i rådet frem til nytt ordinært valg kan finne sted under Kirkemøtet i 2010.

Valgkomiteen ser dette som en meget god løsning, da det ikke anses som mulig å igangsette en nominasjonsprosess med tanke på valg under årets Kirkemøte.

Berit Hagen Agøy representerte Agder og Telemark bispedømme i Mellomkirkelig råd. Ved hennes fratreden rykker bispedømmets vararepresentant Jan Olav Olsen inn på fast plass i rådet.

Kirkemøtets vedtak

Redegjørelsen ble tatt til orientering.

KM 3/09 Orienteringssaker

Saksdokumenter:

KM 3.1/09	Orientering om høringen på gudstjenestereformen på bakgrunn av høringene og høringsutvalgene (lagt frem i møtet)
KM 3.2/09	Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2009
KM 3.3/09	Protokoll fra Bispemøtet 2009
KM 3.4/09	Årsmelding for Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2008
KM 3.5/09	Årsmelding for Døvekirkenes fellesråd 2008
KM 3.6/09	Årsmelding for De sentralkirkelige råd 2008
KM 3.7/09	IKT-strategi for Den norske kirke 2009-2014
KM 3.8/09	Orientering om kyrkjevalet 2009
KM 3.9/09	Rapport fra KEKs generalforsamling, Lyon, juli 2009
KM 3.9.1/09	Message from the 13th General Assembly of CEC to all the member churches

Orienteringssak nr. 1, 2, 4, 6, og 8 ble behandlet tirsdag 17.11. Orienteringssak nr. 3.7 og 3.9 ble behandlet onsdag 18.11., og nr. 3.3 og 3.5. ble behandlet torsdag 19.11.

Dirigent: Helene Bjerkestrand

KM 3.1/09 Foreløpig rapport fra hørings svar i tilknytning til Reform av kirkens gudstjenesteliv

Se KM 3.6/09

KM 3.2/09 Protokoll fra Ungdommens kirkemøte 2009

Representantene for Ungdommens kirkemøte presenterte protokollen.

Følgende hadde ordet:

Benedicte Aschjem

KM 3.3/09 Protokoll fra Bispemøtet 2009

Følgende hadde ordet:

Olav Skjevesland.

KM 3.4/09 Årsmelding for Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet 2008

Sjømannskirkens generalsekretær Audun Myhre presenterte årsmeldingen.

Følgende hadde ordet:

Ole D. Mjøs, Halvor Nordhaug, Norodd Stavenjord.

KM 3.5/09 Årsmelding for Døvekirkenes fellestråd 2008

Følgende hadde ordet:

Ole Christian Kvarme, Villa Wahl Stranger, Per Oskar Kjølaas, Knut Lundby.

KM 3.6/09 Årsmelding for De sentralkirkelige råd 2008

Direktør Jens-Petter Johnsen presenterte årsmeldingen, inkludert KM 3.1/09 Foreløpig rapport fra høringssvar i tilknytning til Reform av kirkens gudstjenesteliv og KM 3.8/09 Orientering om kyrkjevalet (presentasjonen er gjengitt på s.104).

Følgende hadde ordet:

Roar Strømme, Håkon S. Giil, Tor B. Jørgensen, Henny Koppen, Knut Lundby, Inga Karlsen, Lars Erlend Kielland, Marit Hermstad, Per Oskar Kjølaas, Ole Christian Kvarme, Kjetil Aano, Tor Singaas, Bernt Aanonsen, Trygve Wyller, Solveig Fiske, Petter Dahle, Åge Søsveen, Olav Fykse Tveit, Tore Johnsen.

KM 3.7/09 IKT-strategi for Den norske kirke 2009-2014

Utvalgsmedlem Dag Landmark presenterte rapporten.

Følgende hadde ordet:

Arne Sigurd Mossige, Knut Lundby, Jakobe Olea T.H. Juul, Jenny Skumsnes Moe, Jens-Petter Johnsen

KM 3.8/09 Orientering om kyrkjevalet 2009

Se KM 3.6/09

KM 3.9/09 Rapport fra KEKs generalforsamling, Lyon, juli 2009

Biskop Tor B. Jørgensen og Berit Hagen Agøy, avtroppende leder i Mellomkirkelig råd, presenterte rapporten.

Følgende hadde ordet:

Ole Christian Kvarme, Olav Fykse Tveit.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet tar de fremlagte saker til orientering.

KM 4/09 Plan for trosopplæring

Saksdokumenter:

Dokument 4.1/09

Vedlegg 4.1.1/09

Saksorientering

Vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kirke. Revidert utkast 2009

Første innstilling fra komité B

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkerådet vedtok i 2007 (Sak KR 10/07) å gi Styringsgruppa for Trosopplæringsreformen ansvaret for å utvikle ny plan for trosopplæring. Erfaringene fra trosopplæringsreformens forsøks- og utviklingsfase ligger til grunn for den nye planen.

Planens tittel "Vi deler" er uttrykk for et læringssyn der barn og unge er troende subjekt og aktive deltakere i menighetens lærende fellesskap. Planens beskrivelse av trosopplæringens innhold søker å holde sammen den enkeltes livssituasjon, kirkens tro og tradisjon og kristen tro i praksis. Slik holdes dåp og opplæring sammen gjennom erfaring og kunnskapsformidling i menighetens fellesskap.

Planen stimulerer til å utvikle lokale planer for trosopplæringen. Trosopplæringen utvikles i samvirke med hjemmet, menighetens gudstjenesteliv og det kontinuerlige arbeidet for barn og unge.

Planen er et redskap for menighetsråd, ansatte, frivillige, barne- og ungdomsorganisasjoner og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten.

Planen er en kombinasjon av en rammeplan og et ressursdokument for menighetenes lokale planarbeid.

Plan for trosopplæring i Den norske kirke vil ha en sentral funksjon for den videre innføringen av trosopplæringsreformen, også for fag- og metodeutvikling i fagmiljøene og organisasjonene.

Komiteens merknader

Komiteen viser til saksutredningen, og vil gi ros for arbeidet som er utført slik at Plan for trosopplæring har fått god kvalitet. Komiteen viser til de anerkjennende tilbakemeldinger som er kommet fra ulike hold. Komiteen gir sin tilslutning til disse tilbakemeldingene. Komiteen viser også til den gode prosess som har vært i forhold til høringsuttalelsene. Svært mange av innspillene som er kommet, er blitt fanget opp.

Komiteen har i tillegg følgende kommentarer:

Lokal tilpasning:

Plan for trosopplæring er en rammeplan der intensjonen er at den lokale planen utvikles ut fra lokale forhold. Komiteen mener at planen gir det nødvendige rom for dette.

Økonomi:

En viktig forutsetning ved behandlingen av Trosopplæringsreformen i Stortinget i 2003 var at Den norske kirke skulle få tilført tilstrekkelig økonomi til å gjennomføre planen. Forsøksperioden viser at en trosopplæring for alle, etter forutsetningene, krever minst de 250 millioner 2003-kroner som ligger i Stortingets vedtak. Det er av største betydning at Regjeringen og Stortinget følger opp med de nødvendige bevilgninger.

Implementering av planen:

Selv om planen gjøres gjeldende fra 01.01.10, betyr ikke det at alle menigheter skal ha utarbeidet en lokal plan innen denne dato. Det gis en frist på 3 år fra midler er mottatt til en godkjent plan skal foreligge.

Ansvarsforhold:

Komiteen viser til den utydighet som framkommer når det gjelder ansvarsforhold i kapittel 8. Denne utydighet gjenspeiler den utydighet som framkommer i tjenesteordninger og Kirkelov.

Komiteen ser nødvendigheten av at disse spørsmål, så langt det er mulig, avklares og ber Kirkerådet iverksette tiltak for dette.

Frivillige organisasjoner:

Komiteen vil peke på at de frivillige organisasjonene er en viktig ressurs i trosopplæringsarbeidet, og er mange steder helt nødvendige for å gjennomføre planen. Det må gis rom for lokalt samspill og til å inngå samarbeidsavtaler med organisasjoner. Dette kan også innebære kjøp av tjenester.

Sammenheng kap. 3 og kap 4.

Komiteen understreker sammenhengen mellom kapittel 3 Trosopplæringsens innhold, og kapittel 4 Trosopplæringsens oppbygging for å få en helhetlig formidling av kunnskap og holdninger. Dette bør sees i sammenheng med skolens fagplaner i RLE-faget.

Det vil være en styrke for barn og unges helhetlige læring dersom menigheten i sitt lokale planarbeid kartlegger hva barnehagene og skolene gir av kunnskap og opplevelser knyttet til kristendom og kirke. Jfr s. 34 i revidert utkast av planen pr høst 2009.

Tekstendringer:

Komiteen har drøftet planens navn uten å ha konkludert. Komiteen viser til følgende:

Kapittel 2 har fått overskriften "Gud gir – vi deler". Komiteen ser det som viktig å løfte fram Guds gave til menneskene, slik det er beskrevet i dette kapitlet som selve fundamentet for trosopplæringen. Komiteen vurderer derfor å ville foreslå at tittelen på planen skal være "Gud gir – vi deler".

Komiteen har sett behov for å gå gjennom hele planen, og ser nødvendigheten av en del endringer og tillegg.

Komiteen har også sett på ordbruk og formuleringer, og ønsker at språket presiseres og tydeliggjøres enkelte steder:

Komiteens forslag til endringer, tillegg og presiseringer finnes i vedlegget: "Plan for trosopplæring – Forslag til endringer i tekst".

Komiteen ser det som viktig at det etter endelig vedtak blir gjort en språklig gjennomgang av hele planen. Kirkerådet får fullmakt til å gjennomføre en grundig "språkvask".

Plan for trosopplæring - forslag til endringer i tekst

Planens tittel: *Gud gir – vi deler*

Forord, s.3:

2. avsnitt:

Fra den offentlige skolen i Norge ble etablert på 1700 tallet og fram til siste del av 1900-tallet har skolen vært *hovedaktør* for kirkens undervisning av de dømte, i samvirke med oppdragelse og tradisjonsformidling i hjemmet og i Kirken. I dag er skolen ikke lenger en *aktør* for kirkens trosopplæring.

2.spalte, 2.avsnitt, 2.setning:

Dette innebærer at den lokale trosopplæringsplanen må ses i sammenheng med strategier og planer for diakoni, kirkemusikk og kultur, gudstjenesteliv og samisk kirkeliv. ***I de menigheter der det er samiske barn og ungdom skal plan for samisk trosopplæring brukes som en supplerende rammeplan.***

Siste avsnitt:

Vi ønsker at plan for trosopplæring skal være et redskap for å utvikle en fornyet trosopplæring i Den norske kirke! (Fjernet: alle døpte)

Formål og oppbygning, s.4:

1.setning:

Kirkens grunnleggende oppdrag er å *gjøre* disipler...

Nederst i 1.spalte, side 4:

Bytte rekkefølge på setninger: *Planen er en kombinasjon av en rammeplan og et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle og gjennomføre lokale planer for trosopplæring.* Plan for trosopplæring er et redskap for menigheter, menighetsråd... og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten.

2.spalte, 2.avsnitt:

Trosopplæringen i den enkelte menighet *skal* utvikles ut fra lokale behov og forutsetninger. Menigheter innenfor forvaltningsområder for samisk språk og kultur har et spesielt ansvar for å legge til rette trosopplæringstilbud for samiske barn og unge, ***disse menighetene skal bruke den samiske trosopplæringsplanen som et supplement.***

Kap 1 Livslang læring, s. 5:

2.spalte, 1.avsnitt, siste setning:

TA UT: ***Når alle døpte tar del i kirkens fellesskap, vil det prege troen og livet!***

2.spalte, 3.avsnitt:

Trosopplæring skal legge til rette for at barn og unge kan utrustes til å leve i sin dåp. Gjennom ***å bli kjent med sin lokale kirke***, hverdagsritualer, høytidsfeiring og markering av livets viktige tider...

Kap 2 Gud gir – vi deler

s.6, øverst, 2.spalte:

stryke setningen: Ved Ordet og sakramentene gis Den hellige ånd, som virker tro hvor og når Gud vil.

s.6, tekstboks:

Uendret t.o.m. ”sølvbeger”. Deretter justert innhold:

*Alle fikk smake. Etterpå spurte Chris: ”Trur du æ en gang kan få være med og dele ut sånn som presten gjør?”. Neste gang det var nattverdgdustjeneste, fikk han stå ved siden av presten og **holde fatet mens presten delte ut brødet under nattverden. Han strålte! Han deltok med alvor, glede og verdighet.***

s. 7 ser vi når det gjelder...spørsmål 3

s. 8, 2.setning: Dette (*vil også* – STRYKES) preger kirkens holdning.

Kap 3 Størst av alt

s.13 Livstolkning og livsmestring, 2.avsnitt:

Kristen livstolkning innebærer å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, seg selv, andre mennesker og i forhold til *resten av* skaperverket.

s.13 Kirkens tro og tradisjon

Trosopplæringen skal formidle kristen tro slik den kommer til uttrykk i Bibelen, bekjennelsesskriftene, gudstjenesten, ***kirkebyggene og kirkegårdene***, og vår kulturarv. Vår kirkes undervisningstradisjon har særlig fremhevet trosbekjennelsen, *Fadervår og de ti bud* som sentrale i kirkens formidling.

s. 14 og 15

Flytte ”Se egen oversikt over (TA UT anbefalte) kjernetekster” til introduksjonen til tabellen.

s. 14 De store spørsmålene:

Tillegg nest nederst i listen:

Forholdet mellom kristen tro og ulike religioner og livssyn

s. 15 Bibelen:

Profet og visdomslitteraturen, med vekt på Messiasprofetiene og ***sosial rettferdighet.***

s. 15 Kirken

- Utvalgte epoker og personer fra kirkehistorien som f. eks reformasjonen, Martin Luther, Hans Nielsen Hauge, ***Lars Levi Læstadius*** og fremveksten av frivillige organisasjoner

Tilleggspunkt i listen:

- **kirkebygg, kirkegårder og kirkelige tradisjoner**

s. 14 Kristen tro i praksis, venstre spalte:

Gjennom trosopplæringen skal barn og unge arbeide med hva det vil si *å være elsket av Gud, elske seg selv, sin neste og Gud.*

s. 14 overskriften ”Sang og musikk” endres til: *Sang, musikk og kultur*

s. 15 ”Faste og forsakelse”

Barn og unge skal få mulighet til å delta i lokale pilegrimsvandring og gjennom det kunne oppleve fellesskap og undring.

Kap 4 Trosopplæringens oppbygning

s. 16, 2.spalte, 2.avsnitt.

I noen menigheter er befolkningssammensetningen slik at det er naturlig å legge til rette for at barn og unge med ulik etnisk, kulturell og kirkelig tilhørighet kan ta del i menighetens trosopplæring, (TA UT: selv om de ikke formelt tilhører Den norske kirke) ***enten de tilhører Den norske kirke eller ikke.***

s. 19, Fokus for aldersperioden:

Ny setning inn som 2.setning: ***En myndig tro som unge kan ta med seg videre i livet.***

s. 19, 1.spalte, 2.avsnitt

Å nå bredden av denne aldersgruppa kan (TAS UT: være krevende) *by på utfordringer.*

s.19, 1.spalte, siste setning:

Alle aktiviteter som er rettet mot ungdom, *bør involvere ungdom i planleggingen.*

s.19, 2.spalte, nest siste avsnitt, ny siste setning:

Det er viktig å tenke på at ungdom er en ressurs for kirken, men ungdom må også kunne være i kirken uten å ha ansvar.

s.19, 2.spalte, siste setning:

Det er et viktig anliggende for trosopplæringen å utvikle (TA UT: en tilhørighet til troen) *en myndig tro og tilhørighet til kirken som ikke er stedbunden.*

s. 20 Kjernetiltak:

Oppfølging av konfirmasjonstiden ***og tiltak som peker fram mot tiden etter trosopplæringen:*** leir, lederutvikling, medarbeiderskap, tjenesteoppgaver, ungdomsgudstjenester, samtalegrupper og ***myndighetsmarkering.***

s. 20 Samvirke med hjemmet:

Tema: kirke, tro og identitet, samliv, ***seksualitet***, etikk, ungdomsspørsmål, foreldrerollen.

Kap 5. Konfirmasjonstiden

s. 22, tillegg til første avsnitt: ***Samtidig må det tas hensyn til at konfirmasjonstiden vil ha en større breddeopplutning enn tiltak for yngre aldersgrupper***

Kap 6: Sentrale dimensjoner

s.23 Samvirke med hjemmet og familien, første spalte, nest siste setning:

Menigheten, foreldre, ***foresatte*** og faddere...

Nederst i høyre spalte, siste setningen:

Justere setningen: (*Menigheten må i sin*) Kommunikasjon med hjemmene og (*i*) tilretteleggingen av trosopplæringen må romme et mangfold slik at alle føler seg inkludert.

s.24 første spørsmål:

Hvordan kan menigheten og familiene være en gjensidig ressurs for hverandre i trosopplæringen?

s. 28 Misjon, 2.spalte, 2.avsnitt:

Justere setningen ”Misjon er ikke enveiskommunikasjon (TA UT: ***eller kulturimperialisme***), men handler om å dele respektfullt det beste vi har...”

s. 32: Kommunikasjon, øverst i høyre spalte:

(TA UT: ***Her gir SMS og e-post gode muligheter til effektiv toveis kontakt.***)

Det må legges til rette for nye former for toveis, nettbasert kommunikasjon i trosopplæringsarbeidet.

Kap 7 Lokalt planarbeid

Ingen endringer

Kap 8 Ansvarsforhold

s. 35 Menighetsrådets ansvar, 2.setning:

Menighetsrådet har ansvar for å utarbeide **og gjennomføre** en lokal plan for trosopplæring

s. 36 Menighetspresten

Presten er med sin teologiske kompetanse og sentrale funksjon i menighetens gudstjenesteliv en ressurs i trosopplæringen.

s. 36 Diakonen

Sett inn etter første setning: *(Tjenesteordning for diakoner § 2.)*

s. 36 Prosten

Tillegg etter første setning: ***Prosten skal sørge for den nødvendige samordning mellom prestatjenesten og de kirkelige rådenes virksomhet § 6.***

s. 37 Samisk trosopplæring

Samisk kirkeråd arbeider med en plan for samisk trosopplæring som utvikles på grunnlag av samisk kultur, tradisjon og språk.

Kap 9. Verktøy

s. 38, Ressurser til samisk trosopplæring, siste setning:

Det er også utviklet et nettsted for samisk trosopplæring: www.osko.no www.jahkoe.no, www.jahkko.no www.osku.no.

Vedlegg

Vedlegg 2, s. 41, overskrift:

(TA UT: ***Forslag til***) Kjernetekster i en fornyet trosopplæring

Forslag til tekster som føyes til listen:

Jes 6, 1-8 Hellig

2 Mos. 30, 1-10 eller 3 Mos 9 Syndoffer

Mark 13,30-34 Guds rike er som sennepsfrøet

Luk 2, 41-52 Jesus som 12 åring i templet

1 Sam 3 Samuel i templet

2 Mos 2, 1-10 Miriam redder Moses

Luk 10, 38-42 Jesus hos Marta og Maria

Forslag til vedtak

Kirkemøtet vedtar Plan for trosopplæring i Den norske kirke med vedlegg og de endringer som er fastsatt i møtet. Planen gjøres gjeldende fra 01.01.10.

- Vedtakspunkt om økonomi
- Vedtakspunkt om evaluering

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Magne Skjeldal

Saksordfører: Jan Olav Olsen

Følgende hadde ordet:

Ingeborg Midttømme, Roar P. Strømme, Erling J. Pettersen, Åge Søsveen, Marit Tingelstad, Anne L. Tveter, Per Oskar Kjølås, Tore Johnsen, Svein Malmbekk, Knut Lundby, Jenny Skumsnes Moe, Stein Reinertsen, Trygve Wyller, Randi Karlstrøm, Oddhild Klevberg, Inga Karlsen.

Endringsforslag til 1. innstilling

Ingeborg Midttømme:

Vedlegg 2 (s. 41) må flyttes inn som en del av planen under s. 14 og 15.

Roar Strømme:

Termen "Livstolking og livsmestring" skiftes gjennomgående ut med "Kristen livstolking og livsmestring".

Første avsnitt i spalte 2, s. 36:

Teksten i første avsnitt byttes ut med:

Menighetspresten har i kraft av sin teologiske kompetanse, tjenesteordning (§ 2 b) og ordinasjon en sentral rolle i trosopplæringen. Soknepresten har som pastoral leder og ved sin posisjon i menighetsrådet et særlig ansvar i utarbeidelsen og gjennomføringen av den lokale trosopplæringsplanen.

Åge Søsveen:

Formål og oppbygging s. 4, 1. kulepkt. i tekstboksen:

"Fremme kristen tro" endres til "vekke og nære kristen tro".

Trygve Wyller:

Til vedtakspunkt om evaluering:

Planen skal evalueres regelmessig, for eksempel hvert tredje år, i samråd med relevante kompetansmiljøer.

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité B

Komiteens merknader

Komiteen viser til saksutredningen og vil gi ros for arbeidet som er utført, slik at Plan for trosopplæring har fått god kvalitet. Komiteen gir sin tilslutning til de anerkjennende tilbakemeldinger som er kommet fra ulike hold. Komiteen viser også til den gode prosess som har vært i forhold til høringsuttalelsene. Svært mange av innspillene som er kommet, er blitt fanget opp.

Komiteen har i tillegg følgende kommentarer:

Lokal tilpasning:

Plan for trosopplæring er en rammeplan der intensjonen er at den lokale planen utvikles ut fra lokale forhold. Komiteen mener at planen gir det nødvendige rom for dette.

Økonomi:

En viktig forutsetning ved behandlingen av Trosopplæringsreformen i Stortinget i 2003 var at Den norske kirke skulle få tilført tilstrekkelig økonomi til å gjennomføre planen.

Forsøksperioden viser at en trosopplæring for alle, etter forutsetningene, krever minst de 250 millioner 2003-kroner som ligger i Stortingets vedtak i sak [fra Stortingsbehandlingen 27. mai](#)

[2003 Innst.S.nr.200 \(2002-2003\)](#). Komiteen ser med uro på at statlige midler ikke er økt i den takt som var forventet. Under halvparten av menighetene har til nå fått trosopplæringsmidler. Komiteen mener det haster med å gi alle døpte mellom 0- 18 år tilbud om trosopplæring. Komiteen forventer at bevilgende myndigheter sørger for å oppfylle de vedtak som tidligere er gjort vedrørende trosopplæring.

Implementering av planen:

Planen gjøres gjeldende fra 01.01.10. Ut fra denne planen bør nå alle menigheter i Den norske kirke begynne sitt arbeid med å fornye sin lokale trosopplæring i lys av den nasjonale planen og lokale forhold. Det vil bli igangsatt en rekke tiltak for å støtte dette lokale planarbeidet, både for de menigheter som mottar midler gjennom trosopplæringsreformen, og de som ennå ikke har fått tildelt friske midler. Det gis en frist på 3 år fra midler er mottatt i gjennomføringsfasen, til en godkjent lokal plan skal foreligge.

Ansvarsforhold:

Komiteen vil bemerke den utydelighet som framkommer når det gjelder ansvarsforhold i kapittel 8. Komiteen ser nødvendigheten av at disse spørsmål, så langt det er mulig, avklares og ber Kirkerådet iverksette tiltak for dette.

Ressurser:

Komiteen vil peke på at de frivillige organisasjonene er en viktig ressurs i trosopplæringsarbeidet og er mange steder helt nødvendige for å gjennomføre planen. Det må gis rom for lokalt samspill og til å inngå samarbeidsavtaler med organisasjoner. Dette kan også innebære kjøp av tjenester.

Komiteen vil videre peke på den ressurs Kirkelig pedagogisk senter (IKO) og de kirkelige utdanningsinstitusjonene representerer for å gjennomføre planen på de ulike nivåer.

Sammenheng kap. 3 og kap 4.

Komiteen understreker sammenhengen mellom kapittel 3 Trosopplæringsens innhold, og kapittel 4 Trosopplæringsens oppbygging for å få en helhetlig formidling av kunnskap og holdninger. Dette bør sees i sammenheng med skolens læreplaner i RLE-faget.

Det vil være en styrke for barn og unges helhetlige læring, dersom menigheten i sitt lokale planarbeid kartlegger hva barnehagene og skolene gir av kunnskap og opplevelser knyttet til kristendom og kirke. Jfr s. 34 i revidert utkast av planen pr høst 2009.

Digital kommunikasjon

Komiteen vil peke på betydningen av aktiv digital kommunikasjon med barn og unge i reformen, slik at trosopplæringen benytter seg av de medier de er kjent med og bruker i sin hverdag.

Tekstendringer:

Komiteen har sett behov for å gå gjennom hele planen og ser nødvendigheten av noen endringer og tillegg, samt at språket presiseres og tydeliggjøres enkelte steder. Komiteens forslag til endringer, tillegg og presiseringer finnes i vedlegget: "Plan for trosopplæring – Forslag til endringer i tekst".

Komiteen ser det som viktig at det etter endelig vedtak blir gjort en språklig gjennomgang av hele planen. Komiteen ber også om at det gjennomføres en "språkvask" før planen utgis.

Plan for trosopplæring - forslag til endringer i tekst

(inkludert endringer etter plenumsbehandlingen)

Planens tittel: *Gud gir – vi deler*

Forord, s. 3:

2. avsnitt:

Fra den offentlige skolen i Norge ble etablert på 1700 tallet og fram til siste del av 1900-tallet har skolen vært *hovedaktør* for kirkens undervisning av de døpte, i samvirke med oppdragelse og tradisjonsformidling i hjemmet og i Kirken. I dag er skolen ikke lenger en *aktør* for kirkens trosopplæring.

2.spalte, 2.avsnitt, 2.setning:

Dette innebærer at den lokale trosopplæringsplanen må ses i sammenheng med strategier og planer for diakoni, kirkemusikk og kultur, gudstjenesteliv og samisk kirkeliv. ***I de menigheter der det er samiske barn og ungdom skal plan for samisk trosopplæring brukes som en supplerende rammeplan.***

Forord s.3, 2.spalte, 2.avsnitt, 4.setning

”Siden alle menigheter vil møte barn og unge med hørselshemming, må den lokale planen sees i sammenheng med plan for trosopplæring for hørselshemmede/ døde barn og unge.”

Siste avsnitt:

Vi ønsker at plan for trosopplæring skal være et redskap for å utvikle en fornyet trosopplæring (Fjernet: ***for alle døpte***) i Den norske kirke!

Formål og oppbygning, s.4:

1.setning:

Kirkens grunnleggende oppdrag er å *gjøre til* disipler...

Tekstruten:

- Fremmer kristen tro **ENDRES TIL *vekker og styrker*** kristen tro
- Bidrar til ***kristen*** livstolkning og livsmestring

Nederst i 1.spalte, side 4:

Bytte rekkefølge på setninger: *Planen er en kombinasjon av en rammeplan og et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle og gjennomføre lokale planer for trosopplæring.* Plan for trosopplæring er et redskap for menigheter, menighetsråd... og andre som har ansvar for trosopplæring i menigheten.

2.spalte, 2.avsnitt:

Trosopplæringen i den enkelte menighet *skal* utvikles ut fra lokale behov og forutsetninger. Menigheter innenfor forvaltningsområder for samisk språk og kultur har et spesielt ansvar for å legge til rette trosopplæringstilbud for samiske barn og unge. ***Disse menighetene skal bruke den samiske trosopplæringsplanen som et supplement.***

Kap 1 Livslang læring, s. 5:

2.spalte, 1.avsnitt, siste setning:

TA UT: ***Når alle døpte tar del i kirkens fellesskap, vil det prege troen og livet!***

2.spalte, 3.avsnitt:

Trosopplæring skal legge til rette for at barn og unge kan utrustes til å leve i sin dåp. Gjennom ***å bli kjent med sin lokale kirke***, hverdagsritualer, høytidsfeiring og markering av livets viktige tider...

Kap 2 Gud gir – vi deler

s.6, øverst, 2.spalte:

stryke setningen: Ved Ordet og sakramentene gis Den hellige ånd, som virker tro hvor og når Gud vil.

s.6, tekstboks:

Teksten justeres i dialog med fortellingens opphavsperson.

Nytt spørsmål inn i boksen på s. 11:

”Hvordan kan voksne lære av barns særegne kreativitet og engasjement i vårt felles arbeid for skaperverk og rettferd?”

Kap 3 Størst av alt

s.13 Livstolkning og livsmestring, 2.avsnitt:

Kristen livstolkning innebærer å forstå seg selv og tilværelsen i lys av relasjonen til Gud, seg selv, andre mennesker og i forhold til *resten av* skaperverket.

s.13 Kirkens tro og tradisjon

Trosopplæringen skal formidle kristen tro slik den kommer til uttrykk i Bibelen, bekjennesskriftene, gudstjenesten, **kirkebyggene og kirkegårdene**, og vår kulturarv. Vår kirkes undervisningstradisjon har særlig fremhevet trosbekjennelsen, *Fadervår og de ti bud* som sentrale i kirkens formidling.

s. 14 og 15

Flytte ”Se egen oversikt over (TA UT anbefalte) kjernetekster” til introduksjonen til tabellen.

s. 14 De store spørsmålene:

Tillegg nest nederst i listen:

Forholdet mellom kristen tro og ulike religioner og livssyn

s. 15 Bibelen:

Profet og visdomslitteraturen, med vekt på Messiasprofetiene og **sosial rettferdighet**.

s. 15 Kirken

- Utvalgte epoker og personer fra kirkehistorien som f. eks reformasjonen, Martin Luther, Hans Nielsen Hauge, **Lars Levi Læstadius** og fremveksten av frivillige organisasjoner

Tilleggs punkt i listen:

- **kirkebygg, kirkegårder og kirkelige tradisjoner**

s. 14 Kristen tro i praksis, venstre spalte:

Gjennom trosopplæringen skal barn og unge arbeide med hva det vil si **å være elsket av Gud, elske seg selv, sin neste og Gud**.

s. 14 overskriften ”Sang og musikk” endres til: **Sang, musikk og kultur**

s. 15 ”Faste og forsakelse”

Barn og unge skal få mulighet til å delta i lokale pilegrimsvandring og gjennom det kunne oppleve fellesskap og undring.

Kap 4 Trosopplæringens oppbygning

s. 16, 2.spalte, 2.avsnitt.

I noen menigheter er befolkningssammensetningen slik at det er naturlig å legge til rette for at barn og unge med ulik etnisk, kulturell og kirkelig tilhørighet kan ta del i menighetens trosopplæring, (TA UT: selv om de ikke formelt tilhører Den norske kirke) **enten de tilhører Den norske kirke eller ikke**.

s. 19, Fokus for aldersperioden:

Ny setning inn som 2.setning: **En myndig tro som unge kan ta med seg videre i livet.**

s. 19, 1.spalte, 2.avsnitt

Å nå bredden av denne aldersgruppa kan (TAS UT: være krevende) **by på utfordringer**.

s.19, 1.spalte, siste setning:

Alle aktiviteter som er rettet mot ungdom, *bør* involvere ungdom i planleggingen.

s.19, 2.spalte, nest siste avsnitt, ny siste setning:

Det er viktig å tenke på at ungdom er en ressurs for kirken, men ungdom må også kunne være i kirken uten å ha ansvar.

s.19, 2.spalte, siste setning:

Det er et viktig anliggende for trosopplæringen å utvikle (TA UT: en tilhørighet til troen) *en myndig tro og tilhørighet til kirken* som ikke er stedbunden.

s. 20 Kjernetiltak:

Oppfølging av konfirmasjonstiden ***og tiltak som peker fram mot tiden etter trosopplæringen:*** leir, lederutvikling, medarbeiderskap, tjenesteoppgaver, ungdomsgudstjenester, samtalegrupper og ***myndighetsmarkering.***

s. 20 Samvirke med hjemmet:

Tema: kirke, tro og identitet, samliv, ***seksualitet***, etikk, ungdomsspørsmål, foreldrerollen.

Kap 5. Konfirmasjonstiden

s. 22, tillegg til første avsnitt: *Samtidig må det tas hensyn til at konfirmasjonstiden vil ha en større breddeoppslutning enn tiltak for yngre aldersgrupper*

Kap 6: Sentrale dimensjoner

s.23 Samvirke med hjemmet og familien, første spalte, nest siste setning:

Menigheten, foreldre, ***foresatte*** og faddere...

Nederst i høyre spalte, siste setningen:

Justere setningen: (*Menigheten må i sin*) Kommunikasjon med hjemmene og (*i*) tilretteleggingen av trosopplæringen må romme et mangfold slik at alle føler seg inkludert.

s.24 første spørsmål:

Hvordan kan menigheten og familiene være en gjensidig ressurs for hverandre i trosopplæringen?

s. 28 Misjon, 2.spalte, 2.avsnitt:

Justere setningen "Misjon er ikke enveiskommunikasjon (TA UT: ***eller kulturimperialisme***), men handler om å dele respektfullt det beste vi har..."

s. 32: Kommunikasjon, øverst i høyre spalte:

(TA UT: ***Her gir SMS og e-post gode muligheter til effektiv toveis kontakt.***)

Det må legges til rette for nye former for toveis, nettbasert kommunikasjon i trosopplæringsarbeidet.

Kap 7 Lokalt planarbeid

Ingen endringer

Kap 8 Ansvarsforhold

s. 35 Menighetsrådets ansvar, 2.setning:

Menighetsrådet har ansvar for å utarbeide ***og gjennomføre*** en lokal plan for trosopplæring

s. 36, første spalte under kateketen:

Avsnitt 2 under menighetspresten "I menigheter uten kateket..." flyttes hit.

s. 36 Menighetspresten

Menighetspresten har ut fra tjenesteordningen § 2b en sentral rolle i trosopplæringen. Soknepresten har et særlig ansvar i menighetsrådet ved utarbeidelsen av lokal plan.

s. 36 Diakonen

Sett inn etter første setning: (*Tjenesteordning for diakoner § 2.*)

s. 36 Prosten

Tillegg etter første setning: ***Prosten skal sørge for den nødvendige samordning mellom prestejtenesten og de kirkelige rådenes virksomhet § 6.***

s. 37 Samisk trosopplæring

Samisk kirkeråd arbeider med en plan for samisk trosopplæring som utvikles på grunnlag av samisk kultur, tradisjon og språk.

Kap 9. Verktøy

s. 38, Ressurser til samisk trosopplæring, siste setning:

Det er også utviklet et nettsted for samisk trosopplæring: www.osko.no www.jahkoe.no,
www.jahkko.no www.osku.no.

Vedlegg

Vedlegg 2, s. 41, overskrift:

(TA UT: ***Forslag til***) Kjernetekster i en fornyet trosopplæring

Forslag til tekster som føyes til listen:

Jes 6, 1-8 Møte med den hellige

Utvalgte stykker fra 3. Mos 16 Syndofferbukken

Mark 13,30-34 Guds rike er som sennepsfrøet

Luk 2, 41-52 Jesus som 12 åring i templet

1 Sam 3 Samuel i templet

2 Mos 2, 1-10 Miriam redder Moses

Luk 10, 38-42 Jesus hos Marta og Maria

Amos 5,10 Sosial rettferdighet

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet vedtar Plan for trosopplæring i Den norske kirke med vedlegg. Planens tittel er Gud gir – vi deler. Planen gjøres gjeldende fra 01.01.10.
2. Kirkemøtet forventer at regjering og Storting oppfyller tidligere vedtak om bevilgninger, i hvert fall i den størrelsesorden og takt som var forutsatt.
3. Kirkemøtet ønsker at den nasjonale planen evalueres regelmessig i samråd med relevante kompetansmiljøer.
4. Kirkemøtet oversender vedlagte forslag til endringer i planen til videre bearbeiding i sekretariatet.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Magne Skjeldal

Saksordfører: Jan Olav Olsen

Følgende hadde ordet:

Anne L. Tvester, Helga Haugland Byfuglien, Solveig Fiske, Eldar Husøy, Ole Christian Kvarme, Roar P. Strømme, Astrid Ulvestad Øygard, Tore Johnsen, Harald, Nyeggen Sommer,

Ingeborg Midttømme, Randi Karlstrøm, Ole D. Mjøs, Marius Berge Eide, Ann Solveig Nystad, Håkon Giil, Jens-Petter Johnsen.

Endringsforslag til 2. innstilling

Ingeborg Midttømme:

Vedlegg 2 (s. 41) må flyttes inn som en del av planen under s. 14 og 15.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Anne L. Tvetter:

Planens kap. 8, s. 37:

Stryke avsnittet om egenbetaling.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Solveig Fiske:

Endring i vedtakspkt. 3:

Kirkemøtet ønsker at den nasjonale planen evalueres i samråd med relevante kompetansemiljøer, første gang innen 2015.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Helga Haugland Byfuglien:

Endring i vedtakspkt. 1, 2. setning:

Planens tittel er ”Vi deler”.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Endring i avsnittet om Menighetspresten på s. 36:

Menighetspresten har ut fra tjenesteordningen § 2b en sentral rolle i trosopplæringen. Soknepresten har et særlig ansvar i menighetsrådet ved utarbeidelsen av lokal plan.

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Protokolltilførsel fra Randi Karlstrøm vedlegges protokollen.

Votering

Byfugliens forslag på tittel fikk 25 stemmer og falt. 44 stemmer mot.

Byfugliens forslag om menighetsprest ble vedtatt med 54 stemmer for og 16 stemmer mot.

Midttømmes forslag fikk 23 stemmer og falt. 46 stemmer mot.

Tvetters forslag falt mot to stemmer

Fiskes forslag falt mot tre stemmer.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet vedtar Plan for trosopplæring i Den norske kirke med vedlegg. Planens tittel er Gud gir – vi deler. Planen gjøres gjeldende fra 01.01.10.
2. Kirkemøtet forventer at regjering og Storting oppfyller tidligere vedtak om bevilgninger, i hvert fall i den størrelsesorden og takt som var forutsatt.
3. Kirkemøtet ønsker at den nasjonale planen evalueres regelmessig i samråd med relevante kompetansemiljøer.
4. Kirkemøtet oversender vedlagte forslag til endringer i planen til videre bearbeiding i sekretariatet.

Enstemmig vedtatt. 69 stemmeberettigede.

Protokolltilførsel fra Randi Karlstrøm

Trosopplæringsplanene skal også realiseres i mindre menigheter i distriktene med få ansatte. Selv om disse menighetene ikke omfatter så mange mennesker, så finnes det mange menigheter i denne gruppen. De møter spesielle utfordringer på personellsiden og økonomiressurser. I tillegg kan det være problemer med å få frivillige medarbeidere. Menigheter som tilhører denne kategorien bør få særskilt oppmerksomhet i implementeringsfasen med et eget program for denne gruppen. Det kan være ønskelig med et eget tiltak med særlige økonomiske ressurser og tiltak på programsiden og egne forsøksprosjekter som særlig fokuserer på kompetanseheving av voksne frivillige medarbeidere.

KM 5/09 Myndig tru - mangfaldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18-30 år

Saksdokument:

KM 5.1/09	Saksorientering
KM 5.1.1/09	Myndig tru - mangfaldige fellesskap, ressursdokument
KM 5.1.2/09	Rapport frå Nord-Hålogaland bispedømme
KM 5.1.3/09	Rapport frå Oslo bispedømme
KM 5.1.4/09	Rapport frå Stavanger bispedømme

Innstilling frå komité C

Samandrag av saksorienteringa

Saka *Myndig tru – mangfaldige fellesskap* tek til orde for ei strategisk satsing på aldersgruppa 18–30 år. *Ung i kyrkja* har sidan tidleg på 90-talet vore eit satsingsområde i Den norske kyrkja. Det at Kyrkjemøtet 2009 reiser saka, er eit uttrykk for vilje til å ha søkjelys på saka vidare. Ei kyrkjeleg satsing på aldersgruppa 18–30 år handlar om å tenkja heilskapleg om det å vera kyrkje og å tenkja kreativt om det å sameina plan- og reformarbeidet i kyrkja. Det handlar om korleis satsing på trusopplæring, gudstenesteliv, diakoni, demokrati og berekraftig utvikling kan spela på lag med kvarandre.

Det er fleire særlege grunnar til at kyrkja no bør retta søkjelyset og styrkja satsinga på aldersgruppa 18–30 år. Nokre av dei viktigaste grunnane er:

1. Det skal vedtakast ein plan for trusopplæring 0–18 år. Denne planen set òg søkjelyset på trusopplæringa som ei livslang læring. Eit viktig strategisk satsingsområde for kyrkja er *Ung i kyrkja* (15–30 år). Empiriske undersøkingar frå fleire land tyder på at erfaringar med kyrkjeleg fellesskap i 15–18-årsfasen og 18–30-årsfasen heng nært saman. Desse erfaringane er avgjerande for vidare medlemskap og deltaking i kyrkjelege fellesskap. Difor er det heilt om å gjera at Den norske kyrkja reflekterer over og utviklar ein strategi for kyrkja i møte med aldersspennet 18–30 år, særleg i samband med trusopplæringsstrategiar for aldersgruppa 15–18 år.
2. Mykje tyder på at dei utfordringane som ligg i å vera kyrkje for 18–30-åringane, speglar dei hovudutfordringane kyrkja kjem til å møta no og i tida framover. 18–30-åringar er på mange måtar ei marknadsleiande aldersgruppe, og denne aldersgruppa kjem til å prega den religiøse marknaden i framtida. Men ikkje berre det: Mange i aldersgruppa 18–30 år er òg svært engasjerte og kreative og ønskjer å fornya kyrkja. I denne aldersgruppa finn ein til dømes viktige agentar for det engasjementet kyrkja har i høve til dei store utfordringane i samtida som mellom anna gjeld klima, miljø og fattigdomsproblematikk. På same tid er det innanfor denne aldersgruppa det er flest som vel å melda seg ut av kyrkja. Det gjer dette aldersspennet til eit kritisk og strategisk læringsfelt for kyrkja.
3. Den norske kyrkja og dei kristne organisasjonane i Noreg har allereie gjort erfaringar med arbeid for denne aldersgruppa. Det gjeld òg på funksjonsdefinerte område, til dømes gjennom arbeidet til studentprestane og feltprestane. Det ein har reflektert mindre rundt, er korleis kyrkja lokalt skal arbeida med denne aldersgruppa. Her trengst det utviklingsarbeid som òg set søkjelyset på korleis satsinga på denne aldersgruppa kan spela på lag med kyrkjelyden som eit fellesskap med fleire generasjonar.
4. Eit meir allment argument er at religiøse fellesskap, og då særleg lokale fellesskap, skapar stad og gir rom for å høyra til. Også frå eit samfunnsperspektiv er det avgjerande å satsa på lokale fellesskap som verkar integrerande og demokratibyggjande. Det gjeld særleg i den livsfasen der ein vanlegvis gjer seg dei mest

dramatiske erfaringane av oppbrot, mobilitet og identitetsbygging. Ei kyrkjeleg satsing på kontekstuellt prega fellesskap for denne aldersgruppa er viktig frå eit samfunnsperspektiv òg.

Komitémerknader

Komiteen legg saksorienteringa til grunn, og vil komma med følgjande merknader:

- Den norske kyrkja har fastsett "Kyrkje for 18 – 30" som satsingsområde i visjonsdokumentet for 2009 - 2014. Saka som fremjast for Kyrkjemøtet i 2009 er eit ledd i denne satsinga. Menneske i aldersgruppa 18 – 30 år er ein rikdom for kyrkja og komiteen er glad for at saka er sett på dagsordenen. Det er ei utfordring å utvikla strategiar for kyrkja i møte med denne aldersgruppa, men komiteen har forventningar til prosessen med dette satsingsområdet i åra framover. Arbeidet må sjåast i samband med dei andre planane og reformene i Den norske kyrkja.
- Komiteen ser det framlagte dokumentet som eit grunnlag for det som skal bli eit ressurshefte. Komiteen har handsama dokumentet ved å komme med overordna synspunkt til vidare arbeid, men har valt å ikkje gjere endringar i sjølve teksten. Komiteen vil leggje vekt på at ressursheftet må ha ei form som kan inspirera til samtale og refleksjon i kyrkjelydane, slik at det kan utviklast lokale strategiar.
- Komiteen vil peike på at ein må tenkje breitt om aldersgruppa 18 -30 slik at arbeidet i kyrkjelydane omfattar alle døypte.
- Ressursdokumentet har ei hovudvekt på oppbrot. Det er mindre fokus på dei som til dømes ikkje tek høgare utdanning eller ikkje flyttar frå heimstaden. Menneske i alderen 18-30 år representerer eit stort mangfald og mange livsfaser. Det kan vera nyttig å kategorisera desse fasane. Arbeidsgruppa frå Oslo bispedømme føreslo å dela aldersgruppa inn i tre fasar: unge uetablerte, unge etablerte og unge etablerte med barn. Komiteen meiner at denne inndelinga kan vere eit formålstenleg verktøy, sjølv om ho ikkje er uttømande.
- Komiteen understrekar at samiske perspektiv må bli tatt godt vare på i det vidare arbeidet med å utvikla ei strategisak.
- Komiteen ber om at det blir arbeidd med å finna eit anna uttrykk i ressursdokumentet enn "myndig tru".

Framlegg til vedtak (inkludert endringar etter plenumsbehandlinga)

1. Kyrkjemøtet utfordrar Den norske kyrkja på alle plan til å vidareutvikla og fornya arbeidet med aldersgruppa 18–30 år. Det er viktig at dette blir gjort i samarbeid med ungdomsorganisasjonar og aktuelle institusjonar i landet vårt. Satsing på denne aldersgruppa er avgjerande for framtida til folkekyrkja.

2. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet om å vidareutvikla ressursdokumentet *Myndig tru – mangfaldige fellesskap* til eit ressurshefte som blir tilgjengeleg for alle kyrkjelydane i Den norske kyrkja og for organisasjonane, og kjem med desse kommentarane:

Kyrkjemøtet vil understreka at målsetjinga med ressursdokumentet må vera at kyrkjelydane blir inspirerte til å arbeida for og med menneske i alderen 18-30 år.

Kyrkjemøtet meiner at ressursdokumentet er eit godt utgangspunkt, men må gjerast mindre akademisk og meir presist. Ein treng også å gjennomgå faktaopplysningane for å få fram både ressursar og utfordringar i denne aldersgruppa.

I tillegg bør desse perspektiva innarbeidast i ressursdokumentet:

- Folkekyrkja med dei møteplassar og tilknytingspunkt ho gir.
- Breidda av etniske, sosiale og kulturelle erfaringar.
- Trendar og kulturuttrykk i denne aldersgruppa.
- Kyrkja som eit fellesskap der mangfald, deltaking, håp og tillit er viktige verdiar.

3. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet innarbeida punktet nedanfor i visjonsdokumentet for Den norske kyrkja under satsingsområdet ”Kyrkje for 18–30”:

”Aldersgruppa 18–30 skal erfara at kyrkja er relevant, livsnær og tilgjengeleg gjennom relasjonsbygging, gode fellesskap og ord og sakrament.”

4. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet, saman med bispedømmeråda og kyrkjelydane, om å få fram eit større erfaringsmateriale. Kyrkjemøtet ber om å få saka tilbake som ei strategisak innan tre år.

Plenumsbehandling

Dirigent: Helene Bjerkestrand
Saksordførar: Jorund Andersen

Desse hadde ordet:

Ingeborg Midttømme, Erling J. Pettersen, Kristin Mørreaunet, Åge Søsvein, Ole Christian Kvarme, Torstein Husby, Solveig Fiske, Lars Tore Nerbøvik, Tor Singsaas, Vidar L. Haanes, Ingunn Rinde, Norodd Stavenjord, Eldar Husøy, Tor B. Jørgensen, Nina E. Lind, Hans-Øivind S. Granerud, Jenny Skumsnes Moe.

Endringsforslag til innstillinga

Ingeborg Midttømme:

Nytt vedtakspunkt:

Kyrkjemøtet ber om at Stortinget i samsvar med Soria Moria II løyver nye studentpreststillingar.

Forslaget vart ikkje teke inn i vedtaksframlegget frå komiteen.

Kristin Mørreaunet:

Endring i vedtakspkt. 3, 2. avsnitt:

... gjennom relasjonsbygging og gode fellesskap. Vi vil at menneske i aldersgruppa 18-30 år får ein livsrytme som blir ramma inn av ord og sakrament.

Forslaget vart ikkje teke inn i vedtaksframlegget frå komiteen.

Åge Søsveen:

Vedtakspkt. 2, 2. avsnitt:

”å arbeida for og med” endres til ”legga høva til rette for”

Forslaget vart ikkje teke inn i vedtaksframlegget frå komiteen og vart trekt.

Ole Christian Kvarme:

Vedtakspkt. 1, ny setning mellom 1. og 2. setning:

Det er viktig at dette blir gjort i samarbeid med ungdomsorganisasjonar og aktuelle institusjonar i landet vårt.

Forslaget vart teke inn i vedtaksframlegget frå komiteen.

Torstein Husby:

Vedtakspkt. 2: Nytt strekpunkt i siste avsnittet:

- Vidareutvikla samarbeid med frivillige kristne ungdomsorganisasjonar.

Forslaget vart ikkje teke inn i vedtaksframlegget frå komiteen og vart trekt.

Votering

Mørreaunets framlegg fekk 13 røyster og falt.

Midttømmes framlegg fekk 23 røyster og falt.

Kyrkjemøtevedtaket

1. Kyrkjemøtet utfordrar Den norske kyrkja på alle plan til å vidareutvikla og fornya arbeidet med aldersgruppa 18–30 år. Det er viktig at dette blir gjort i samarbeid med ungdomsorganisasjonar og aktuelle institusjonar i landet vårt. Satsing på denne aldersgruppa er avgjerande for framtida til folkekyrkja.
2. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet om å vidareutvikla ressursdokumentet *Myndig tru – mangfaldige fellesskap* til eit ressurshefte som blir tilgjengeleg for alle kyrkjelydane i Den norske kyrkja og for organisasjonane, og kjem med desse kommentarane:

Kyrkjemøtet vil understreka at målsetjinga med ressursdokumentet må vera at kyrkjelydane blir inspirerte til å arbeida for og med menneske i alderen 18-30 år.

Kyrkjemøtet meiner at ressursdokumentet er eit godt utgangspunkt, men må gjerast mindre akademisk og meir presist. Ein treng også å gjennomgå faktaopplysningane for å få fram både ressursar og utfordringar i denne aldersgruppa.

I tillegg bør desse perspektiva innarbeidast i ressursdokumentet:

- Folkekyrkja med dei møteplassar og tilknytingspunkt ho gir.
 - Breidda av etniske, sosiale og kulturelle erfaringar.
 - Trendar og kulturuttrykk i denne aldersgruppa.
 - Kyrkja som eit fellesskap der mangfald, deltaking, håp og tillit er viktige verdiar.
3. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet innarbeida punktet nedanfor i visjonsdokumentet for Den norske kyrkja under satsingsområdet ”Kyrkje for 18–30”:

”Aldersgruppa 18–30 skal erfara at kyrkja er relevant, livsnær og tilgjengeleg gjennom relasjonsbygging, gode fellesskap og ord og sakrament.”

4. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet, saman med bispedømmeråda og kyrkjelydane, om å få fram eit større erfaringsmateriale. Kyrkjemøtet ber om å få saka tilbake som ei strategisak innan tre år.

Samrøystes vedteke. 80 røysteføre.

KM 6/09 Regler for valg av Kirkeråd i 2010

Saksdokumenter:

Dokument 6.1/09

Vedlegg 6.1.1/09

Saksorientering

Forslag til regler for valg av Kirkeråd iht. forslag til vedtak

Innstilling fra komité D

Sammendrag av saksorienteringen

Kirkemøtet vedtok i 2008 reviderte regler for valg av Kirkeråd, men ytret samtidig ønske om en gjennomgang av valgreglene før valget 2011 med sikte på at valg av Kirkeråd kan framstå som et mer reelt valg.

Kirkerådet anbefaler en ordning som fører til mer reelle valg ved at antallet valgrunder økes fra tre til fem, med større grad av reelt valg i hver enkelt runde fordi det er færre hensyn som skal ivaretas i hver av rundene. Valget gjennomføres i fem separate omganger, hvor leder velges først. Så velges lek kirkelig tilsatt, og deretter de geistlige medlemmer. I de to siste valgomgangene velges de leke medlemmene. Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å vedta at Kirkerådets leder skal velges blant Kirkemøtets leke medlemmer.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn og vil i tillegg bemerke følgende:

Forslag til regler for valg av Kirkerådet, som her er til behandling i Kirkemøtet, innebærer at valg av Kirkerådet i mindre grad enn tidligere vil bære preg av oppnevning. Dette er i tråd med komitémerknad fra behandling av KM-sak 11/08; ”Det foreslås at valgordningen gjennomgås før valget 2011 med sikte på at valg av Kirkerådet kan framstå som et mer reelt valg.”

De nye reglene for valg av Bispedømmeråd/Kirkemøte forutsetter at leder av Kirkerådet fra og med valget i 2010 skal skje blant Kirkemøtets valgte medlemmer.

Komiteen har valgt å beholde ordningen at leder av Kirkerådet kan velges fra alle tre kategorier; geistlige leke kirkelige tilsatte eller leke. Komiteen har vært opptatt av at Kirkemøtet bør kunne velge den leder av Kirkerådet som møtet ønsker.

I dette forslaget organiseres valget i inntil 5 valgomganger. De ulike kategorier medlemmer velges i egne valgomganger. I løpet av et Kirkemøte med 5 dagers varighet vil det etter komiteens oppfatning ikke by på vesentlige praktiske problemer å gjennomføre flere valgrunder enn i dag ved valg av Kirkerådet.

Antallet som velges i de ulike valgomgangene 2-5, må justeres i henhold til hvilken kategori leder er valgt fra.

De ulike valgomgangene blir etter det nye forslaget slik:

1. Leder velges. Alle valgte medlemmer av Kirkemøtet er valgbare. Leder kan velges fra hvilket som helst bispedømme. De lederkandidater som ikke blir valgt, kan foreslås som kandidater til en av de neste valgomgangene.
2. Deretter velges én kirkelig tilsatt. Alle leke kirkelig tilsatte i Kirkemøtet kan velges. Lek kirkelig tilsatt kan velges fra hvilket som helst bispedømme. Hvis leder er lek kirkelig tilsatt, finner ikke denne valgrunden sted.
3. Det velges 4 prester. Disse velges blant de 11 prestene som er medlem av Kirkemøtet. Hvis leder er prest, velges 3 prester.

Etter denne valgrunden vil det være valgt 6 medlemmer hvis leder er lek. Hvis leder er prest eller lek kirkelig tilsatt, vil det være valgt 5 medlemmer. Disse vil kunne representere fra 4 til 6 bispedømmeråd.

4. Det velges leke medlemmer fra de bispedømmene som til nå ikke er representert i Kirkerådet etter de tre første valgomgangene. Dette vil være fra 5 til 7 bispedømmeråd avhengig av utfallet i de første rundene.

Etter denne valgrunden vil det være valgt fra 11 til 13 medlemmer av Kirkerådet. Alle 11 bispedømmeråd vil være representert.

5. De resterende 1-3 leke medlemmene velges blant de gjenværende kandidater fra bispedømmerådene.

Komiteen ser det som naturlig at det nye Kirkerådet tiltrer umiddelbart etter gjennomført valg og har derfor foreslått dette som en ny regel i forslaget.

Til videre overveielse

Komiteen ser at gjeldende regelverk for valg av Kirkerådet fremdeles er komplisert og det er mange hensyn som skal ivaretas. Komiteen ser at det i framtiden kan være behov for å foreta andre endringer i valgreglene og vil peke på følgende momenter som bør overveies nærmere:

- Hvilke kategorier skal være representert i Kirkerådet og hvilket antall fra hver kategori?
- Hvorvidt Kirkerådets leder og medlemmer må være delegater til Kirkemøtet
- Kirkerådets størrelse
- Varaordninger
- Evaluering
- Fremgangsmåte ved valg av nominasjonskomité

Forslag til vedtak

I

Kirkemøtet går inn for at valg av Kirkerådet skal foregå i inntil 5 valgrunder, der de ulike kategorier medlemmer velges i egne valgomganger etter følgende ordning:

1. Leder av Kirkerådet
2. Lek kirkelig tilsatt
3. Geistlige medlemmer
4. Leke medlemmer fra bispedømmeråd som ikke er representert i de foregående valgomganger
5. De resterende leke medlemmer velges blant alle bispedømmerådene

II

Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 25 siste ledd følgende endringer i ”Regler for valg av Kirkeråd” og i ”Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009” for valget i 2010 (endringer er satt i *kursiv*):

§ 1-2 skal lyde:

Kirkerådet velges for en periode på to år, og trer i funksjon *umiddelbart etter Kirkemøtet 2010*.

§ 3-1 skal lyde:

Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet, *blant Kirkemøtets valgte medlemmer*.

§ 3-2 skal lyde:

Bispedømmerådene kan komme med forslag *på lederkandidater overfor nominasjonskomiteen*.

§ 3-3 skal lyde:

Det kan fremmes forslag til kandidater *under Kirkemøtet*

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-5 skal lyde:

Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømmeråd. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester.

§ 3-6 skal lyde:

Det kan fremmes forslag til kandidater *under Kirkemøtet*.

§ 4-1 skal lyde:

Nominasjonskomiteen setter opp en kandidatliste med:

- a) forslag til kandidater til leder av Kirkerådet, i alfabetisk rekkefølge.*
- b) forslag til 3 leke kirkelige tilsatte, i alfabetisk rekkefølge.*
- c) forslag til 9 prester, i alfabetisk rekkefølge.*
- d) forslag til 21 leke kandidater, ordnet bispedømmevis og i alfabetisk rekkefølge.*

Kandidater foreslått etter §§ 3-3 og 3-6 tilføyes i kandidatlisten i sin kategori.

Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling, alder, *bispedømme*, og *relevante opplysninger om kandidatene*.

§ 5-2 skal lyde:

Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig *i inntil fem omganger*.

§ 5-3 skal lyde:

Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet *blant Kirkemøtets valgte medlemmer* ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første

stemmegivning har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-4 skal lyde:

Lederen velges for perioden frem til og med Kirkemøtet 2012. Kirkerådet velger selv nestleder for samme periode.

Valg av representanter fra bispedømmerådene på henholdsvis lek kirkelig tilsatt, prester og leke medlemmer

§ 5-5 skal lyde:

Deretter velges representant fra de leke kirkelige tilsatte, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt.

Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, velges 4 prester. Hvis leder er prest, velges 3 prester.

Deretter velges leke medlemmer fra de bispedømmeråd som ikke er representert etter de tidligere valgomgangene.

Til sist velges den eller de resterende leke medlemmer blant de gjenværende leke kandidatene.

Kirkemøtets medlemmer skal avgi det antall stemmer i de ulike valgomgangene som tilsvarer det antall medlemmer som skal velges.

§ 5-7 skal lyde:

Varamedlem for lek representant fra et bispedømme er den leke kandidaten fra vedkommende bispedømme som har fått nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 6-3 skal lyde:

Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf § 6-2.

§ 7-1 skal lyde:

Reglene trer i kraft fra 19. november 2009.

Vedlegg: Forslag til regler for valg av Kirkeråd iht. forslag til vedtak

Regler for valg av Kirkeråd i 2010

§ 1 Kirkerådets sammensetning og tidspunkt for valg

§ 1-1 Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådernes valgperiode et Kirkeråd bestående av 10 leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og 4 prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem

valgt av Bispemøtet (jf. kirkeloven § 25 første ledd).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på to år, og trer i funksjon *umiddelbart etter Kirkemøtet 2010*.

§ 2 Nominasjonskomité

§ 2-1 Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomité bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 kirkelig tilsatt og 1 prest.

§ 2-2 Komiteen velger selv leder. En tilsatt i Kirkerådets sekretariat er sekretær for komiteen.

§ 3 Nominasjon

Nominasjon av lederkandidater

§ 3-1 Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet, *blant Kirkemøtets valgte medlemmer*.

§ 3-2 Bispedømmerådene kan komme med forslag *på lederkandidater overfor nominasjonskomiteen*.

§ 3-3 Det kan fremmes forslag til kandidater *under* Kirkemøtet

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-4 Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine medlemmer som kandidater, minimum to og maksimum 3 skal være leke medlemmer. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same. Kandidatene føres opp i prioritert rekkefølge.

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømme. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester.

§ 3-6 Det kan fremmes forslag til kandidater *under* Kirkemøtet.

§ 4 Kandidatlisten

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en kandidatliste med:

- a) forslag til kandidater til leder av Kirkerådet, i alfabetisk rekkefølge.
 - b) forslag til 3 leke kirkelige tilsatte, i alfabetisk rekkefølge.
 - c) forslag til 9 prester, i alfabetisk rekkefølge.
 - d) forslag til 21 leke kandidater, ordnet bispedømmevis og i alfabetisk rekkefølge.
- Kandidater foreslått etter §§ 3-3 og 3-6 tilføyes i kandidatlisten i sin kategori.

Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling, alder, bispedømme, og relevante opplysninger om kandidatene.

§ 4-2 Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede kandidatliste og at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

§ 5 Valg

§ 5-1 Valgkomiteen leder valget og forestår valgoppgjøret. Etter at kandidatlisten foreligger, sørger valgkomiteen for stemmesedler.

§ 5-2 Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i *inntil fem omganger*.

Valg av leder

§ 5-3 Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet *blant Kirkemøtets valgte medlemmer* ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første stemmegivning har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-4 Lederen velges *for perioden frem til og med Kirkemøtet 2012*. Kirkerådet velger selv nestleder for *samme periode*.

Valg av representanter fra bispedømmerådene på henholdsvis lek kirkelig tilsatt, prester og leke medlemmer

§ 5-5 *Deretter velges representant fra de leke kirkelige tilsatte, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt.*

Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, velges 4 prester. Hvis leder er prest, velges 3 prester.

Deretter velges leke medlemmer fra de bispedømmeråd som ikke er representert etter de tidligere valgomgangene.

Til sist velges den eller de resterende leke medlemmer blant de gjenværende leke kandidatene.

Kirkemøtets medlemmer skal avgi det antall stemmer i de ulike valgomgangene som tilsvarer det antall medlemmer som skal velges.

Valgoppgjør

§ 5-6 Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-7 Varamedlem for lek representant fra et bispedømme er den leke kandidaten fra vedkommende bispedømme som har fått nest flest stemmer *under valget i Kirkemøtet*. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-8 Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-9 Varamedlem for prest innvalgt fra et bispedømme er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 6 Valgbarhet og uttrede

§ 6-1 Valgbar til Kirkerådet er Kirkemøtets valgte medlemmer.

§ 6-2 Hvis det grunnlag et medlem er valgt inn i Kirkerådet på faller bort, må vedkommende tre ut av rådet. Det gjelder f.eks. ved flytting fra bispedømmet eller ved skifte av kategori.

§ 6-3 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf § 6-2.

§ 7 Øvrige bestemmelser

§ 7-1 Reglene trer i kraft fra 19. november 2009.

§ 7-2 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene.

Plenumsbehandling

Dirigent: Magne Skjeldal

Saksordfører: Berit Øksnes

Følgende hadde ordet:

Harald Nyeggen Sommer, Torger Reve, Torstein Husby, Dag Landmark, Randi Karlstrøm, Lars Erlend Kielland, Hans-Petter Jahre.

Endringsforslag til innstillingen

Harald Nyeggen Sommer:

Siste del av § 3-1 endres til:

..., blant Kirkemøtets leke medlemmer.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Votering

Nyeggen Sommers forslag fikk 10 stemmer og falt.

Kirkemøtets vedtak

I

Kirkemøtet går inn for at valg av Kirkerådet skal foregå i inntil 5 valgrunder, der de ulike kategorier medlemmer velges i egne valgomganger etter følgende ordning:

1. Leder av Kirkerådet
2. Lek kirkelig tilsatt
3. Geistlige medlemmer
4. Leke medlemmer fra bispedømmeråd som ikke er representert i de foregående valgomganger
5. De resterende leke medlemmer velges blant alle bispedømmerådene

II

Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 25 siste ledd følgende endringer i "Regler for valg av Kirkeråd" og i "Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009" for valget i 2010 (endringer er satt i *kursiv*):

§ 1-2 skal lyde:

Kirkerådet velges for en periode på to år, og trer i funksjon *umiddelbart etter Kirkemøtet 2010*.

§ 3-1 skal lyde:

Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet, *blant Kirkemøtets valgte medlemmer*.

§ 3-2 skal lyde:

Bispedømmerådene kan komme med forslag *på lederkandidater overfor nominasjonskomiteen*.

§ 3-3 skal lyde:

Det kan fremmes forslag til kandidater *under Kirkemøtet*

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-5 skal lyde:

Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådernes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømmeråd. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester.

§ 3-6 skal lyde:

Det kan fremmes forslag til kandidater *under Kirkemøtet*.

§ 4-1 skal lyde:

Nominasjonskomiteen setter opp en kandidatliste med:

- a) forslag til kandidater til leder av Kirkerådet, i alfabetisk rekkefølge.
- b) forslag til 3 leke kirkelige tilsatte, i alfabetisk rekkefølge.
- c) forslag til 9 prester, i alfabetisk rekkefølge.
- d) forslag til 21 leke kandidater, ordnet bispedømmevis og i alfabetisk rekkefølge.

Kandidater foreslått etter §§ 3-3 og 3-6 tilføyes i kandidatlisten i sin kategori.

Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling, alder, *bispedømme*, og *relevante* opplysninger om kandidatene.

§ 5-2 skal lyde:

Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i *inntil fem omganger*.

§ 5-3 skal lyde:

Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet *blant Kirkemøtets valgte medlemmer* ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første stemmegivning har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-4 skal lyde:

Lederen velges *for perioden frem til og med Kirkemøtet 2012*. Kirkerådet velger selv nestleder for *samme periode*.

Valg av representanter fra bispedømmerådene på henholdsvis lek kirkelig tilsatt, prester og leke medlemmer

§ 5-5 skal lyde:

Deretter velges representant fra de leke kirkelige tilsatte, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt.

Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, velges 4 prester. Hvis leder er prest, velges 3 prester.

Deretter velges leke medlemmer fra de bispedømmeråd som ikke er representert etter de tidligere valgomgangene.

Til sist velges den eller de resterende leke medlemmer blant de gjenværende leke kandidatene.

Kirkemøtets medlemmer skal avgi det antall stemmer i de ulike valgomgangene som tilsvarer det antall medlemmer som skal velges.

§ 5-7 skal lyde:

Varamedlem for lek representant fra et bispedømme er den leke kandidaten fra vedkommende bispedømme som har fått nest flest stemmer *under valget i Kirkemøtet*. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 6-3 skal lyde:

Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf § 6-2.

§ 7-1 skal lyde:

Reglene trer i kraft fra *19. november 2009*.

III

Regler for valg av Kirkeråd for 2010, som skal gjelde til valget av Kirkeråd i 2010 er gjennomført, lyder i sin helhet slik¹:

Regler for valg av Kirkeråd i 2010

§ 1 Kirkerådets sammensetning og tidspunkt for valg

§ 1-1 Kirkemøtet velger på sitt første møte i bispedømmerådernes valgperiode et Kirkeråd bestående av 10 leke medlemmer, hvorav en er kirkelig tilsatt, og 4 prester, alle med personlige varamedlemmer. Alle bispedømmeråd skal være representert i rådet. Ved siden av de foran nevnte medlemmer skal rådet ha som medlem en biskop med varamedlem valgt av Bispemøtet (jf. kirkeloven § 25 første ledd).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på to år, og trer i funksjon umiddelbart etter Kirkemøtet 2010.

§ 2 Nominasjonskomité

§ 2-1 Kirkemøtet forut for det Kirkemøtet som skal velge Kirkeråd, velger en nominasjonskomité bestående av 5 personer, hvorav 3 leke medlemmer, 1 kirkelig tilsatt og 1 prest.

§ 2-2 Komiteen velger selv leder. En tilsatt i Kirkerådets sekretariat er sekretær for komiteen.

§ 3 Nominasjon

Nominasjon av lederkandidater

§ 3-1 Nominasjonskomiteen foreslår kandidater til leder av Kirkerådet, blant Kirkemøtets valgte medlemmer.

§ 3-2 Bispedømmerådene kan komme med forslag på lederkandidater overfor nominasjonskomiteen.

§ 3-3 Det kan fremmes forslag til kandidater under Kirkemøtet

Nominasjon av kandidater fra bispedømmerådene

§ 3-4 Nominasjonskomiteen ber bispedømmerådene foreslå 4 av sine medlemmer som kandidater, minimum to og maksimum 3 skal være leke medlemmer. Fra bispedømmene i Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland bør minst en av de foreslåtte kandidatene være same. Kandidatene føres opp i prioritert rekkefølge.

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådernes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert bispedømmeråd. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester.

¹ Pkt. III er lagt til for å synliggjøre det helhetlige regelverket.

§ 3-6 Det kan fremmes forslag til kandidater under Kirkemøtet.

§ 4 Kandidatlisten

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en kandidatliste med:

- a) forslag til kandidater til leder av Kirkerådet, i alfabetisk rekkefølge.
 - b) forslag til 3 leke kirkelige tilsatte, i alfabetisk rekkefølge.
 - c) forslag til 9 prester, i alfabetisk rekkefølge.
 - d) forslag til 21 leke kandidater, ordnet bispedømmevis og i alfabetisk rekkefølge.
- Kandidater foreslått etter §§ 3-3 og 3-6 tilføyes i kandidatlisten i sin kategori.

Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling, alder, bispedømme, og relevante opplysninger om kandidatene.

§ 4-2 Nominasjonskomiteen skal tilstrebe at begge kjønn er representert med ikke mindre enn 40 prosent på den samlede kandidatliste og at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

§ 5 Valg

§ 5-1 Valgkomiteen leder valget og forestår valgoppgjøret.

Etter at kandidatlisten foreligger, sørger valgkomiteen for stemmesedler.

§ 5-2 Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i inntil fem omganger.

Valg av leder

§ 5-3 Kirkemøtet velger først leder av Kirkerådet blant Kirkemøtets valgte medlemmer ved særskilt avstemning. Hvis ingen ved første stemmegivning får flertall av de stemmer som er avgitt, holdes ny stemmegivning. Ved denne skal det bare stemmes på de to som ved første stemmegivning har fått flest stemmer. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-4 Lederen velges for perioden frem til og med Kirkemøtet 2012. Kirkerådet velger selv nestleder for samme periode.

Valg av representanter fra bispedømmerådene på henholdsvis lek kirkelig tilsatt, prester og leke medlemmer

§ 5-5 Deretter velges representant fra de leke kirkelige tilsatte, dersom leder ikke er lek kirkelig tilsatt.

Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, velges 4 prester. Hvis leder er prest, velges 3 prester.

Deretter velges leke medlemmer fra de bispedømmeråd som ikke er representert etter de tidligere valgomgangene.

Til sist velges den eller de resterende leke medlemmer blant de gjenværende leke kandidatene.

Kirkemøtets medlemmer skal avgi det antall stemmer i de ulike valgomgangene som tilsvarer det antall medlemmer som skal velges.

Valgoppgjør

§ 5-6 Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

§ 5-7 Varamedlem for lek representant fra et bispedømme er den leke kandidaten fra vedkommende bispedømme som har fått nest flest stemmer under valget i Kirkemøtet. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-8 Varamedlem for lek kirkelig tilsatt er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 5-9 Varamedlem for prest innvalgt fra et bispedømme er dennes varamedlem til vedkommende bispedømmeråd.

§ 6 Valgbarhet og uttreden

§ 6-1 Valgbar til Kirkerådet er Kirkemøtets valgte medlemmer.

§ 6-2 Hvis det grunnlag et medlem er valgt inn i Kirkerådet på faller bort, må vedkommende tre ut av rådet. Det gjelder f.eks. ved flytting fra bispedømmet eller ved skifte av kategori.

§ 6-3 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om en person er valgbar eller om en kandidat må tre ut av rådet, jf § 6-2.

§ 7 Øvrige bestemmelser

§ 7-1 Reglene trer i kraft fra 19. november 2009.

§ 7-2 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene.

Enstemmig vedtatt. 77 stemmeberettigede.

KM 7/09 Kristne innvandrere og menighetene i Norge

Saksdokumenter:

KM 7.1/09 Saksorientering

Innstilling fra komité F

Sammendrag av saksorienteringen

Denne saken tar utgangspunkt i at kirkelandskapet i Norge er i endring som følge av at mange av innvandrerne som kommer til landet, er kristne. Kristne innvandrere beriker vår kristne selvforståelse og utgjør en stor mulighet for fornying og økumenisk engasjement i menighetene. Saken drøfter hvordan kristne innvandrere kan kjenne seg hjemme i Den norske kirke, og slik bedre oppfylle målet om å være en åpen folkekirke også i framtidens Norge.

Hovedformålet med saken er derfor å få klargjort en del problemstillinger og igangsatt nødvendige prosesser slik at Den norske kirke best mulig kan legge til rette – strukturelt, organisatorisk, teologisk og holdningsmessig – for at enkeltinnvandrere og innvandrermenigheter, der det er relevant og ønskelig, kan føle tilhørighet og inkluderes i kirka.

Saken har tre ulike fokus: I kapittel 2 fokuseres det på konkrete tiltak for å inkludere enkeltinnvandrere i menighetene. Her pekes det blant annet på viktigheten av ansvarsfordeling og målrettet planarbeid i menighet, prosti og bispedømme, samt på mulighetene for inkludering som ligger i gudstjenestereformen. I kapittel 3 fokuseres det på hvordan Den norske kirke på alle nivå kan arbeide for å få til gode økumeniske relasjoner til organiserte innvandrerfellesskap som innvandrermenigheter og internasjonale menigheter. Her pekes det blant annet på muligheter for mer formalisert samarbeid og kirkelig tilsyn med hverandre, samt på utfordringer knyttet til hvilke kirkerettslige muligheter som finnes for økt inkludering. Fokuset i kapittel 4 er at Den norske kirke aktivt må rekruttere kristne innvandrere til kirkelig utdanning, arbeid og verv dersom den skal bli mer flerkulturell. I den sammenheng etterlyses det konkrete strategier for slik rekruttering.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn, og vil i tillegg bemerke følgende:

Kristne innvandrere beriker og utfordrer

Gud skaper alle mennesker i sitt bilde. Derfor har alle mennesker samme verd og skal behandle hverandre med verdighet. Vi lever sammen i et fellesskap som utfordrer og bekrefter vårt menneskeverd. Kristne innvandrere er en del av dette mangfoldige fellesskapet i Den Hellige Ånd.

Det å være en flerkulturell kirke utfordrer det menneskelige samspillet. Integrering er en gjensidig prosess for alle parter. Alle har ansvar for egen og andres deltakelse i fellesskapet. Samtidig har Den norske kirke som majoritetskirke et særlig ansvar for å vise gjestfrihet og ta initiativ til kontakt med kristne innvandrere.

Sosiale fellesskap

Innvandrere som kommer til en menighet må ønskes velkommen – også i sosiale fellesskap knyttet til menigheten. Menigheten som diakonalt fellesskap bærer dette ansvaret. Kristne innvandrere forteller at måten de blir tatt i mot på i menigheten, er viktig for hvordan de opplever menigheten som et sted de kan ha tilhørighet og bidra med sine ressurser.

Økumenikk og erfaringsdeling

Det kristne fellesskapet i Norge omfatter langt flere enn menighetene i Den norske kirke. Særlig i et flerkulturelt perspektiv har Den norske kirke mye å lære av arbeidet og de praktiske erfaringene som er gjort i andre kirker i Norge, i misjonsorganisasjonene, i KIA og i Sjømannskirka. Den norske kirke må ha en bred økumenisk tilnærming i sitt arbeid for bedre å inkludere kristne innvandrere.

Mange menigheter har gode erfaringer med å være flerkulturelle fellesskap. Det er opparbeidet mye kompetanse på praktisk og språklig tilrettelegging, bl.a. er det oversatt liturgier til andre språk. Det er derimot behov for å gjøre disse erfaringene bedre kjent. Komiteen oppfordrer til at det etableres ordninger for bedre erfaringsdeling mellom menighetene.

Det er viktig at menighetene tar i bruk den tverrkulturelle kompetansen som finnes lokalt, for eksempel hos misjonærer eller andre med internasjonal erfaring.

Misjon

Komiteen vil løfte fram kirkens misjonale oppdrag i møte med innvandrere. Den norske kirke arbeider aktivt for å invitere til kristent fellesskap, trosopplæring og dåp på en åpen og ansvarlig måte. Alle har rett til å ha en tro, til å skifte tro og til å utøve sin tro på et fritt grunnlag. Ingen må hindres fra å skifte tro etter eget ønske eller bes om å holde troen skjult. Likeledes må ingen manipuleres til å anta en tro f.eks. ved at deres sårbare situasjon eller ønske om beskyttelse utnyttes. Det må utvises særlig varsomhet overfor mennesker i sårbare situasjoner, som for eksempel på asylmottak.

Synliggjøring

Det er behov for å synliggjøre kristne innvandreres nærvær i lokalsamfunnet og arbeidet med integrering i kirkens virksomhet, bl.a. gjennom menighetenes og bispedømmenes årsmeldinger, planer, rapportering, nettsider og menighetsblad. Dette vil bevisstgjøre oss som kirke, og være et viktig signal til offentligheten.

Ordninger og lokalt/regionalt samarbeid

Det er viktig at det videre arbeidet med en handlingsplan må bygge på erfaringer i lokalmenighetene.

Kontakt med innvandrermenigheter bør bli et fast punkt i rapporter fra bispevisitaser og prostebesøk.

Komiteen ser nødvendigheten av at prost og biskop tar initiativ til pastoralt fellesskap og jevnlig kontakt med innvandrereprester også på tvers av formell kirkelig tilknytning.

Kontakt med innvandrermenigheter kan knyttes til eksisterende stiftsdager, kirkefestivaler og kirkedager for å bevisstgjøre det kirkelige mangfoldet regionalt. Slikt samarbeid handler om flere enn de som ønsker formalisert samarbeid.

Våre kirkebygg er en ressurs i lokalmiljøet. Det forplikter oss til å finne ordninger som gir møteplasser også for innvandrermenigheter.

Rekruttering

Komiteen understreker viktigheten av at utdanningsinstitusjonene legger til rette for ordninger vedrørende ekvivalering av utdanning, og mulighet for å bli formelt kvalifisert mens en er i stilling.

Det bør gis veiledning til kirkelige ansatte med innvandrerbakgrunn både under utdanning og i tjenesten. Det bør skapes ordninger som muliggjør dette innenfor økonomiske tilrettelagte rammer.

Det bør utvikles undervisningsopplegg som møter innvandrermenigheters særlige behov for kompetanseheving, også med tanke på å styrke økumeniske relasjoner.

Komiteen understreker viktigheten av at de samme krav stilles til personlige kvalifikasjoner for rekruttering til kirkelige verv og stillinger, uavhengig av formell kompetanse og kulturell bakgrunn.

Forslag til vedtak

(inkludert endringer etter plenumsbehandlingen)

1. Kirkemøtet uttrykker glede over de mange innvandrere som beriker menighetslivet i Norge. Den kristne tro forplikter oss til å vise gjestfrihet og inkludere trossøsken som innvandrer til Norge. Bibelen setter klare standarder for gjestfrihet og behandling av innflyttere. Evangeliet fremhever alle menneskers likeverd, og kirka bærer på en trosbasert motivasjon til gjensidig åpenhet med gjester og innvandrere. I Kristus oppheves de etniske og nasjonale skillene mellom mennesker (Galaterne 3.28) – i Kristus er det ikke lenger forskjell på jøde og greker, nordmann eller iraker.

Å være kristen er å være del av et internasjonalt fellesskap av troende. Troen gir både en lokal tilhørighet og en internasjonal identitet ved at den hjelper oss til å se at vi aldri er alene. Sammen er vi et rikere og mer helhetlig fellesskap. Kirkemøtet understreker derfor betydningen av at flere innvandrere får bidra med sine ressurser og inkluderes i menighetene og gudstjenestefeiringen, samt verdien av at troens betydning i den enkeltes liv settes i fokus.

2. Kirkemøtet ber om at det på alle plan i Den norske kirke må arbeides for å få til gode økumeniske relasjoner mellom Den norske kirke, kristne innvandrere og innvandrermenighetene. Det er behov for, i samarbeid med Norges Kristne Råd, å avklare praktiske og teologiske forhold som oppstår som følge av integrering og samarbeid mellom ulike menigheter og i møte med den enkelte kristne innvandrer.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å:
 - i løpet av de neste to årene utrede kirkerettslige forhold som muliggjør at internasjonale menigheter kan innlemmes organisatorisk i Den norske kirke. Dette må sees i sammenheng med det organisatoriske reformarbeidet i Den norske kirke,

- utrede hvordan innvandrermenigheter kan knyttes til Den norske kirke der dette er ønskelig for begge kirker.
 - utrede hvilke formelle krav som skal gjelde for at innvandrere (asylsøkere) kan bli medlemmer i Den norske kirke.
4. Kirkemøtet ber Mellomkirkelig råd, med utgangspunkt i saksdokumentets momentlister og komiteens merknader, å utarbeide forslag til en handlingsplan for de sentralkirkelige råd inkludert ressursdokumenter for menigheter, prostier og bispedømmer. Forslaget oversendes Kirkerådet for endelig vedtak. Mellomkirkelig råd bes om å samarbeide med KIA, Norges Kristne Råd, aktuelle bispedømmer og utdanningsinstitusjoner.
 5. Kirkemøtet understreker behovet for aktivt å rekruttere flere kristne innvandrere til kirkelig utdanning, lønnet og frivillig arbeid og verv. Kirkemøtet ber om at kirkelige arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner danner en arbeidsgruppe som utvikler målrettede strategier for å få til dette.

Plenumsbehandling

Dirigent: Helene Bjerkestrand

Saksordfører: Jenny Skumsnes Moe

Følgende hadde ordet:

Olav Fykse Tveit, Anne L. Tveter, Ingeborg Midttømme, Stein Reinertsen, Trygve Wyller, Jens-Petter Johnsen, Vidar L. Haanes, Ole D. Mjøs, Ingunn Rinde, Tor B. Jørgensen, Tone S. Øygard Steinkopf, Ole Christian Kvarme.

Endringsforslag til innstillingen

Ingeborg Midttømme:

Vedtaks punkt 1, endring av siste setning:

Kirkemøtet understreker derfor betydningen av at flere innvandrere får bidra med sine ressurser og inkluderes i menighetene og gudstjenestefeiringen, samt verdien av at troens betydning i den enkeltes liv settes i fokus.

Vedtaks punkt 3, endring av første setning i første strekpkt.:

Kirkemøtet ber Kirkerådet om å:

- i løpet av de neste to årene å utrede kirkerettslige forhold som muliggjør at internasjonale menigheter kan innlemmes organisatorisk i Den norske kirke.

Anne L. Tveter:

Følgende tillegg til siste setning i vedtaks pkt. 2:

... og i møte med den enkelte kristne innvandrer.

Stein Reinertsen:

Nytt strekpunkt under vedtaks pkt. 3:

- utrede hvilke formelle krav som skal gjelde for at innvandrere (asylsøkere) kan bli medlemmer i Den norske kirke.

Trygve Wyller:

Tillegg i siste setning i vedtakspkt. 4:

MKR bes om å samarbeide med KIA, Norges Kristne Råd, aktuelle bispedømmer og utdanningsinstitusjoner.

Endring i siste setning i vedtakspkt. 5:

Kirkemøtet ber om at kirkelige arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner danner en arbeidsgruppe som utvikler målrettede strategier for å få til dette.

Alle forslagene ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet uttrykker glede over de mange innvandrere som beriker menighetslivet i Norge. Den kristne tro forplikter oss til å vise gjestfrihet og inkludere trossøsken som innvandrer til Norge. Bibelen setter klare standarder for gjestfrihet og behandling av innflyttere. Evangeliet fremhever alle menneskers likeverd, og kirka bærer på en trosbasert motivasjon til gjensidig åpenhet med gjester og innvandrere. I Kristus oppheves de etniske og nasjonale skillene mellom mennesker (Galaterne 3.28) – i Kristus er det ikke lenger forskjell på jøde og greker, nordmann eller iraker.

Å være kristen er å være del av et internasjonalt fellesskap av troende. Troen gir både en lokal tilhørighet og en internasjonal identitet ved at den hjelper oss til å se at vi aldri er alene. Sammen er vi et rikere og mer helhetlig fellesskap. Kirkemøtet understreker derfor betydningen av at flere innvandrere får bidra med sine ressurser og inkluderes i menighetene og gudstjenestefeiringen, samt verdien av at troens betydning i den enkeltes liv settes i fokus.

2. Kirkemøtet ber om at det på alle plan i Den norske kirke må arbeides for å få til gode økumeniske relasjoner mellom Den norske kirke, kristne innvandrere og innvandrermenighetene. Det er behov for, i samarbeid med Norges Kristne Råd, å avklare praktiske og teologiske forhold som oppstår som følge av integrering og samarbeid mellom ulike menigheter og i møte med den enkelte kristne innvandrer.
3. Kirkemøtet ber Kirkerådet om å:
 - i løpet av de neste to årene utrede kirkerettslige forhold som muliggjør at internasjonale menigheter kan innlemmes organisatorisk i Den norske kirke. Dette må sees i sammenheng med det organisatoriske reformarbeidet i Den norske kirke,
 - utrede hvordan innvandrermenigheter kan knyttes til Den norske kirke der dette er ønskelig for begge kirker.
 - utrede hvilke formelle krav som skal gjelde for at innvandrere (asylsøkere) kan bli medlemmer i Den norske kirke.
4. Kirkemøtet ber Mellomkirkelig råd, med utgangspunkt i saksdokumentets momentlister og komiteens merknader, å utarbeide forslag til en handlingsplan for de sentralkirkelige råd inkludert ressursdokumenter for menigheter, prostier og bispedømmer. Forslaget

oversendes Kirkerådet for endelig vedtak. Mellomkirkelig råd bes om å samarbeide med KIA, Norges Kristne Råd, aktuelle bispedømmer og utdanningsinstitusjoner.

5. Kirkemøtet understreker behovet for aktivt å rekruttere flere kristne innvandrere til kirkelig utdanning, lønnet og frivillig arbeid og verv. Kirkemøtet ber om at kirkelige arbeidsgivere og utdanningsinstitusjoner danner en arbeidsgruppe som utvikler målrettede strategier for å få til dette.

Enstemmig vedtatt. 79 stemmeberettigede.

KM 8/09 Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses

Saksdokumenter:

Dokument 8.1/09	Saksorientering
Vedlegg 8.1.1/09	Styrking av presesfunksjonen og opprettelse av tolvte bispeembete, brev fra KKD, 08.06.09
Vedlegg 8.1.2/09	Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses, utredning av et utvalg nedsatt av Bispemøtet og Kirkerådet, 15.08.09.
Vedlegg 8.1.3/09	Justert forslag til vedtak
Vedlegg 8.1.4/09	Vedtak i sak BM 35/09 <i>Presesfunksjonen</i>

Første innstilling fra komité E

Sammendrag av saksorienteringen

Kultur- og kirkedepartementet har i brev av 8. juni 2009 bedt Bispemøtet (BM) og Kirkemøtet (KM) uttale seg om forslaget om en styrking av presesfunksjonen og opprettelse av et tolvte bispeembete før saken legges fram for Stortinget. Departementet ber om at BM og KM tar stilling til blant andre følgende spørsmål:

1. Hvilke oppgaver skal den tolvte biskopen ha?
2. Hvordan skal en ny preses utpekes?
3. Hvor skal preses lokaliseres?

15. august 2009 avga utvalget som var oppnevnt av BM og Kirkerådet (KR) sin innstilling *Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses*, hvor det foreslås at det opprettes et tolvte bispeembete med presesfunksjonen som fast oppgave, og at dette embetet legges til eller utøves fra Oslo, samlokalisert med den øvrige sentralkirkelige ledelsen.

Kirkerådet mener presesfunksjonen bør styrkes og at det bør opprettes et tolvte bispeembete så snart som mulig. Kirkerådet foreslår at det legges opp til en foreløpig/ midlertidig ordning i denne omgang, slik at en framtidig profilering av presesfunksjonen og valg av preses kan sees i sammenheng med det videre arbeidet med å utforme en framtidig kirkeordning for Den norske kirke.

Kirkerådet anbefaler at valg av preses i 2010 bør skje for en begrenset periode, at biskopene nominerer preses, og at tilsynsområdet i tillegg til Kirkerådet uttaler seg om hvem de anser mest skikket til å være preses/ ledende biskop før utnevning finner sted. I forlengelsen av dette nomineres og velges/utnevnes ny biskop i det bispedømme preses forlater.

Kirkerådet anbefaler KM å gå inn for en midlertidig ordning, men i saksorienteringen legges også fram noen synspunkter i forhold til en profilering av presesfunksjonen i framtiden.

Komiteens merknader

Etter at Kirkemøtedokumentene var sendt ut, ble saken behandlet av Bispemøtet 1.-6. oktober (dok. KM 8.1.4/09) og deretter av KR/AU som la fram et justert forslag til vedtak på bakgrunn av Bispemøtets behandling, (dok. KM 8.1.3/09)

Komiteen finner at det er stor grad av sammenfall mellom Bispemøtets og KR's anbefalinger, selv om det er noen forskjeller og litt ulike vektlegginger på enkelte temaer. Komiteen vil redegjøre nærmere for dette i sine merknader nedenfor.

Komiteen har strukturert sine merknader i henhold til departementets høringsbrev, og har dessuten funnet det hensiktsmessig å dele sine merknader i to hovedpunkter. Først komme med sine merknader og anbefalinger på kort sikt, hva som bør gjøres nå (fase 1) og deretter se på utformingen av presesfunksjonen på lengre sikt (fase 2).

Hovedelementer i fase 1:

Hvilke oppgaver skal den tolvte biskopen ha?

Biskopene har i lengre tid understreket at rammevilkårene for en god og forsvarlig utøvelse av presesfunksjonen ikke er tilfredsstillende. Komiteen er enig i dette og mener det er behov for å styrke rollen som preses og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Komiteen mener dette haster, slik at ny preses kan utnevnes når nåværende presesperiode utløper høsten 2010. Skal oppgavene kunne ivaretas på en god måte, mener komiteen det også er nødvendig med en utvidelse av sekretariatet, slik Bispemøtet understreker.

Oppgaver

På denne bakgrunn og i lys av stortingsforliket og den framtidige relasjonen mellom staten og kirken, finner komiteen at i denne fasen bør oppgavene knyttet til presesfunksjonene i hovedsak være som i dag.

Preses skal ved siden av å ivareta tilsynsoppgavene:

- representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
- representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
- vigsle biskoper
- lede Bispemøtet og Arbeidsutvalget
- være en synlig talsperson for kirken i media
- ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
- være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
- målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
- ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Framtidig profilering av presesfunksjonen er tatt opp under fase 2.

Tilsynsområde

Presesebete som bispeembete må være et reelt bispeembete med en tilsynstjeneste knyttet til et tjenesteområde. Komiteen noterer seg at BM og KR her anbefaler ulike løsninger. BM anbefaler et geografisk tilsynsområde og at dette lokaliseres til et avgrenset område i Oslo by, og knyttes til Oslo domkirke, mens Kirkerådet anbefaler et kategorialt tilsynsområde, for eksempel Feltprestkorpset og/eller Døvekirken. Døvekirken selv ønsker fortsatt å ha tilsyn av Oslo biskop og være en del av Oslo bispedømmeråd.

Komiteen har mottatt innspill fra andre komiteer, som foreslår Sjømannskirken eller Nidaros domprosti eller Asker og/eller Bærum prosti. Komiteen har drøftet om det bør være kategorialt eller geografisk tilsynsområde. Et flertall anbefaler i denne fasen et geografisk tilsynsområde innen Oslo bispedømme, og støtter BMs forslag om at dette blir et avgrenset område i Oslo sentrum. Et mindretall i komiteen ønsker at tilsynsområdet er Nidaros domprosti, pga den symbolfunksjonen og rolle som Nidarosdomen representerer. Et annet mindretall anbefaler et kategorialt tilsynsområde, og foreslår at dette blir Feltprestkorpset.

Komiteen anser at Oslo domkirke vil være naturlig tjenestekirke for preses, men at også Nidarosdomen vil være kirke for preses ved store, nasjonale begivenheter.

Det må klargjøres hvordan preses relasjon til bispedømmerådet skal være i forhold til stedlig biskop. I saker som konkret gjelder tilsynsområdet for preses bør preses erstatte stedlig biskop i bispedømmerådet. I saker som gjelder planer og strategi m.v. vil det kunne være aktuelt at begge biskoper deltar i rådet. På dette området vil det være behov for nærmere retningslinjer.

Tittel

Når det gjelder tittel på det nye embetet er komiteen delt. Et knapt flertall foreslår at navnet i denne fasen blir Bispemøtets preses, biskop NN, mens mindretallet foreslår tittelen ledende biskop. Det var også forslag om å benytte benevnelsen ”erkebiskop”, dette forslaget fikk kun en stemme.

Hvordan skal ny preses utpekes?

BM mener at preses i denne fasen i hovedsak bør utnevnes så nært opp til gjeldene regelverk som mulig, dvs at tjenestegjørende biskoper velger preses av og blant biskopene for 4 år, jf *Reglement for Bispemøtet fastsatt ved kgl.res.*. Komiteens viser til departementets brev og tar til etterretning at det i tråd med dagens regler for utnevning av biskop, vil være Kongen i kirkelig statsråd som utnevner. Siden dette vil være en overgangsordning, mener komiteen det ikke vil være aktuelt å benytte noen av disse ordningene fullt ut, og mener det må kunne være forsvarlig å foreta nødvendige forenklinger. Det gjelder bl.a. mht hvem som skal delta i avstemningen og at preses ikke velges for 4 år.

Komiteen har vurdert om en bør legge bestemmelsene i *Reglement for Bispemøtet* til grunn der Bispemøtet velger preses av og blant biskopene for 4 år, eller om en bør legge *Regler om nominasjon m.v. ved utnevning av biskop* til grunn som inneholder bestemmelser om utnevning til ny biskop.

På bakgrunn av reglementet vil det kunne forsvares at det kun sendes navn på én preseskandidat til departementet på bakgrunn av de kirkelige valg. Komiteen finner ikke å ville anbefale en slik løsning, jf departementets brev, men ser det som uheldig dersom ikke den kandidaten som har fått størst oppslutning gjennom de kirkelige valg, blir utnevnt, særlig når presesfunksjonene i hovedsak skal være som i dag. I hht dagens ordning vil resultatet av de kirkelige valg formelt være en *innstilling* om hvem som bør bli preses.

Komiteen går inn for at sittende biskoper nominerer tre kandidater blant tjenestegjørende biskoper, og at forslaget sendes til uttalelse til aktuelt tilsynsområde før Kirkerådet og biskopene gir en begrunnet innstilling til departementet. Kongen i statsråd utnevner preses til det 12. bispeembete.

Komiteen finner ikke å anbefale at det oppnevnes en nominasjonskomité, og anbefaler heller ikke at det i denne fasen åpnes for at det kan nominere andre kandidater enn tjenestegjørende biskoper.

Komiteen mener at valg av visepreses bør kunne gjøres av Bispemøtet.

Åremål - funksjonsperiode

Det er ikke kommet inn tydelige signaler om for hvor langt tid preses bør utnevnes, og at det på sikt også synes å være mindre oppslutning om at presesembete skal være på åremål. KR foreslår at preses utnevnes for en begrenset funksjonsperiode som sees i sammenheng med framtidig struktur for Den norske kirke og ordning for valg/utnevning av biskop.

Siden preses utnevnes i embete, anbefaler komiteen at preses sitter i stillingen i samsvar med gjeldende ordninger for biskoper.

Etter dagens ordning er bruk av åremål ikke aktuelt. Spørsmålet om åremål bør likevel utredes nærmere i fase 2 sammen med framtidige valg/utnevning av biskop.

Hvor skal preses lokaliseres?

Bispemøtet anbefaler at preses lokaliseres i Oslo. KR er enig i dette og anbefaler at arbeidssted og kontor for preses legges til Oslo i en samlokalisering i Kirkens Hus, og at dermed også tjenestebolig

lokaliseres til Oslo. Forslaget om å bo et sted og arbeide et annet sted, kan ikke Bispemøtet "se er en levedyktig løsning, ei heller en løsning som forbedrer dagens situasjon". Komiteen flertall slutter seg til Bispemøtets anbefaling. Et mindretall i komiteen anbefaler at preses lokaliseres til Trondheim og Nidaros domkirke.

Hovedelementer i fase 2:

Når det gjelder utformingen av presesfunksjonen i framtiden relatert til endringer i forholdet mellom staten og kirke og en ny kirkeordning, vil komiteen komme med noen momenter og føringer som bør vurderes.

Oppgaver

På bakgrunn av erfaringene med presesfunksjonen, kan det være aktuelt å utvikle presesrollen videre og også gi preses nye oppgaver og funksjoner både av reell og symbolsk art. Det kan bl.a. være aktuelt å videreutvikle presesrollen i retning av en ny nasjonal kirkeleder. Dette må sees i sammenheng med forholdet mellom embetet og råd, forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet og lederfunksjonene i disse organene. Siden en del andre kirker har erkebiskop, kan det være aktuelt å utrede spørsmålet om Den norske bør ha erkebiskop og eventuelt også kirkepresident. Aktuelle løsninger må vurderes i forhold til hvilke funksjoner disse stillingene skal ivareta/utøve.

Tilsynsområde

I løpet av fase 1 bør Kirkemøtet ha vurdert om preses skal ha et kategorialt eller et geografisk tilsynsområde. Det bør ikke gå for lang tid før endelig tilsynsområde for preses er fastlagt

Komiteen har drøftet ulike muligheter og mener det er grunn til å vurdere dette nærmere både i forhold til de aktuelle tilsynsområdene, og hva som vil framstå som en permanent tjenlig ordning i framtiden. Dette må også vurderes i forhold til biskopens framtidige arbeidsgiveransvar, relasjon til det aktuelle bispedømmeråd m.v.

Nominasjon og valg

Komiteen mener det er grunn til å vurdere nærmere hvordan nominasjon og valg av preses bør foregå i framtiden. Dette må vurderes i forhold til og vil være en viktig del av en ny kirkeordning som følger av grunnlovsendringene i 2013.

I denne sammenheng mener komiteen det bør vurderes om også andre enn sittende biskoper kan nomineres. Dette vil måtte sees i sammenheng med utformingen av presesrollen og i hvilken grad en skal legge vekt på at preses må ha eller bør ha erfaring som biskop.

Det må også vurderes om det skal oppnevnes en nominasjonskomité, og hvordan denne ev. bør sammensettes, for å forespørre og foreslå kandidater. Dette vil ha sammenheng med hvordan presesrollen vil bli utformet og hvem som skal velge preses.

Komiteen mener at det bør nomineres 3 kandidater og at begge kjønn bør være representert.

Det bør også vurderes hvilken rolle Kirkemøtet bør ha i forbindelse med valg av preses.

Spørsmålet om eventuell åremål for preses og ev. for alle biskopene, bør også vurderes som en mulig løsning. Arbeidsgruppen foreslår i sin innstilling at åremålet bør være 10 år og at det ikke kan forlenges. Komiteen mener at ev bruk av åremål må forutsette en prinsipiell betenkning om hvordan det skal legges til rette for gode retrettordninger.

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet mener det er behov for å styrke rollen som preses/ledende biskop, og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Kirkemøtet vil med dette besvare spørsmål fra departementet rettet til Bispemøtet og Kirkerådet om styrking av presesfunksjonen.
2. Kirkemøtet mener preses/ledende biskop i hovedsak bør ha oppgaver som i dag:
 - representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
 - representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
 - vigsle biskoper
 - lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
 - være en synlig talsperson for kirken i media
 - ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
 - være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
 - målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
 - ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Et samlet Kirkemøte mener preses/ledende biskop bør ha en tilsynsfunksjon, Kirkemøtet er derimot delt i spørsmålet om hvor eller hva dette tilsynsområdet skal være:

Alternativ a) (flertallet)

Preses/ledende biskop skal føre tilsyn med en geografisk enhet der et flertall støtter Oslo domprosti, mens et mindretall støtter Nidaros domprosti.

Alternativ b) (mindretallet)

Preses/ledende biskop skal føre tilsyn med et kategorialt tilsynsområde, og foreslår at det blir Feltprestkorpset.

3. Kirkemøtet anbefaler at en ny preses/ledende biskop skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper.

Bispemøtet nominerer tre kandidater, tilsynsområdet uttaler seg, og Kirkerådet og biskopene avgir innstilling før Kongen i statsråd utnevner preses/ledende biskop. Når preses/ledende biskop er utnevnt, nomineres og utnevnes ny biskop i det bispedømmet preses/ledende biskop er hentet fra.

4. Alternativ a) (10 av komiteens medlemmer)

- Kontor for preses/ledende biskop legges til Kirkens Hus i Oslo
- Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Oslo.
- Tjenestedistrikt og tilsynsområde for preses/ledende biskop knyttes til Oslo, herunder Oslo domprosti. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar forblir uendret. Preses/ledende biskop tiltrer bispedømmerådet i saker som konkret gjelder tilsynsområdet.

Alternativ b) (6 av komiteens medlemmer)

- Kontor for preses/ledende biskop legges til Erkebispegården i Trondheim.
- Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Trondheim.
- Tjenestedistrikt og tilsynsområde for preses/ledende biskop knyttes til Trondheim by, herunder Nidaros domprosti. Nidaros bispedømmeråds formelle ansvar for tilsynsområdet forblir uendret. Preses/ledende biskop tiltrer bispedømmerådet i saker som vedrører tilsynsområdet.

5. Kirkemøtet anser at det er behov for å se nærmere på den rolle og de oppgaver preses/ledende biskop skal ha i en fremtidig kirkeordning. Funksjonen må utformes på en tjenlig måte i en ny struktur for Den norske kirke, både med hensyn til lederstruktur og valgordninger. Kirkemøtet mener at det også er behov for å arbeide videre med en del prinsipielle, teologiske og økumeniske spørsmål før det etableres nye varige ordninger for embetet knyttet til preses/ledende biskop. Spørsmålet om eventuelt åremål må sees i sammenheng med fremtidige regler for valg/utnevning av biskoper.

Plenumsbehandling 1

Dirigent: Dag Landmark

Saksordfører: Svein Malmbekk

Følgende hadde ordet:

Ingeborg Midttømme, Olav Skjevesland, Dagfinn Thomassen, Benedicte Aschjem, Helga Haugland Byfuglien, Knut Lundby, Torstein Husby, Tor Singsaas, Harald Nyeggen Sommer, Nils-Tore Andersen, Arne Backer Grønningsæter, Per Oskar Kjølås, Marit Tingelstad, Inga Karlsen, Ole D. Mjøs, Aslag Lajord, Jens-Petter Johnsen, Tone S. Øygard Steinkopf, Ole Christian Kvarme, Marit Arnstad, Terje Fonk, Laila Riksaasen Dahl, Halvor Nordhaug.

Endringsforslag til 1. innstilling

Ingeborg Midttømme:

Nytt vedtakspunkt som 3b, eller et nytt punkt 4:

Valg av visepreses gjøres av Bispemøtet for to år om gangen (jfr. Reglement for Bispemøtet, kgl. res. 6. juni 1997).

Torstein Husby:

Ny ordlyd pkt. 3, avsnitt 2:

Bispemøtet nominerer tre kandidater. Med utgangspunkt i disse tre kandidater samler Bispemøtet, Kirkerådet og tilsynsområdet seg om én kandidat som presenteres for departementet.

Harald Nyeggen Sommer:

Tillegg til alt. a) i pkt. 2:

Det forutsettes at det geografiske tilsynsområdet blir hørt og lyttet til før endelig beslutning fattes.

Knut Lundby:

Ny siste del av pkt. 2, alternativ b):

... at det blir nasjonale funksjoner som Feltprestkorpset og/eller Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet.

Pkt. 3, tillegg til 1. avsnitt:

Kirkemøtet anbefaler at ny preses/ledende biskop skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper eller blant andre kandidater utenfor Bispemøtet.

Nytt avsnitt etter dette:

Kirkemøtet anbefaler at det opprettes en nominasjonskomité bestående av tre biskoper oppnevnt av Bispemøtet, samt lederne for de tre sentralkirkelige råd. Det forutsettes at en biskop leder komiteen.

Neste avsnitt innledes da med Nominasjonskomiteen (i stedet for Bispemøtet).

Saken ble sendt tilbake til komiteen.

Endelig innstilling fra komité E

Komiteens merknader (inkludert endringer etter plenumsbehandlingen)

Etter at Kirkemøtedokumentene var sendt ut, ble saken behandlet av Bispemøtet 1.-6. oktober (dok. KM 8.1.4/09) og deretter av KR/AU som la fram et justert forslag til vedtak på bakgrunn av Bispemøtets behandling (dok. KM 8.1.3/09).

Komiteen finner at det er stor grad av sammenfall mellom Bispemøtets og Kirkerådets anbefalinger, selv om det er noen forskjeller og litt ulike vektlegginger på enkelte temaer. Komiteen vil redegjøre nærmere for dette i sine merknader nedenfor.

Komiteen har strukturert sine merknader i henhold til departementets høringsbrev, og har dessuten funnet det hensiktsmessig å dele sine merknader i to hovedpunkter. Først redegjør komiteen for sine merknader og anbefalinger på kort sikt, hva som bør gjøres nå (fase 1) og deretter ser komiteen på utformingen av presesfunksjonen på lengre sikt (fase 2).

Komiteen mener at tittelen på preses bør endres til ledende biskop. Tittelen må tilsvarende oversettes til nynorsk og de samiske språk. Benevnelsen ledende biskop vil gjennomgående bli benyttet i dette dokumentet.

Hovedelementer i fase 1:

Hvilke oppgaver skal den tolvte biskopen ha?

Biskopene har i lengre tid understreket at rammevilkårene for en god og forsvarlig utøvelse av presesfunksjonen ikke er tilfredsstillende. Komiteen er enig i dette og mener det er behov for å styrke rollen som ledende biskop og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Komiteen mener dette haster, slik at ledende biskop kan utnevnes når nåværende presesperiode utløper høsten 2010. Skal oppgavene kunne ivaretas på en god måte, mener komiteen det også er nødvendig med en utvidelse av sekretariatet, slik Bispemøtet understreker.

Oppgaver

På denne bakgrunn og i lys av stortingsforliket og den framtidige relasjonen mellom staten og kirken, finner komiteen at i denne fasen bør oppgavene knyttet til funksjonen som ledende biskop i hovedsak være som i dag.

Ledende biskop skal ved siden av å ivareta tilsynsoppgavene:

- representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
- representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
- vigsle biskoper
- lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
- være en synlig talsperson for kirken i media
- ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
- være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
- målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
- ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Framtidig profilering av funksjonen som ledende biskop er tatt opp under fase 2.

Tilsynsområde

Embete som ledende biskop må være et reelt bispeembete med en tilsynstjeneste knyttet til et tjenesteområde. Komiteen noterer seg at Bispemøtet og Kirkerådet her anbefaler ulike løsninger. Bispemøtet anbefaler et geografisk tilsynsområde og at dette lokaliseres til et avgrenset område i Oslo by, og knyttes til Oslo domkirke, mens Kirkerådet anbefaler et kategorialt tilsynsområde, for eksempel Feltprestkorpset og/eller Døvekirken. Komiteen er gjort kjent med at Døvekirken selv fortsatt ønsker å ha tilsyn av Oslo biskop og være en del av Oslo bispedømmeråd.

Komiteen har mottatt innspill fra andre komiteer, som foreslår Sjømannskirken eller Nidaros domprosti eller Asker og/eller Bærum prosti.

Komiteen har drøftet om det bør være kategorialt eller geografisk tilsynsområde. Komiteen anbefaler et geografisk tilsynsområde innen Oslo bispedømme, og støtter Bispemøtets forslag om at dette blir et avgrenset område i Oslo sentrum. Et mindretall i komiteen ønsker at tilsynsområdet blir Nidaros domprosti, pga den symbolfunksjonen og rolle som Nidarosdomen representerer og at tilsynsområdet knyttes til Nidaros domprosti.

Komiteen anser at Oslo domkirke vil være naturlig tjenestekirke for ledende biskop, men at også Nidarosdomen vil være kirke for ledende biskop ved store, nasjonale begivenheter.

Det må klargjøres hvordan ledende biskop sin relasjon til bispedømmerådet skal være i forhold til stedlig biskop. I saker som konkret gjelder tilsynsområdet for ledende biskop kan det være aktuelt at ledende biskop erstatter stedlig biskop i bispedømmerådet. I saker som gjelder planer og strategi m.v. vil det kunne være aktuelt at begge biskoper deltar i rådet. På dette området vil det være behov for nærmere retningslinjer. Komiteen foreslår at nærmere ordninger for dette avtales mellom Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.

Tittel

Når det gjelder tittel på det nye embetet, foreslår komiteen at navnet blir ledende biskop. Det var også forslag om å benytte andre benevnelser som ”Bispemøtets preses, biskop NN” og ”erkebiskop”.

Hvordan skal ledende biskop utpekes?

Bispemøtet mener at ledende biskop i denne fasen i hovedsak bør utnevnes så nært opp til gjeldende regelverk som mulig, dvs. at tjenestegjørende biskoper velger preses av og blant biskopene for 4 år, jf *Reglement for Bispemøtet fastsatt ved kgl.res.* Komiteen viser til departementets brev og tar til etterretning at det i tråd med dagens regler for utnevning av biskop, vil være Kongen i kirkelig statsråd som utnevner. Siden dette vil være en overgangsordning, mener komiteen det ikke vil være aktuelt å benytte noen av disse ordningene fullt ut, og mener det må kunne være forsvarlig å foreta nødvendige forenklinger. Det gjelder bl.a. mht hvem som skal delta i avstemningen og at ledende biskop ikke velges for 4 år.

I samsvar med dette anser komiteen det tilstrekkelig at det kun sendes navn på én kandidat til departementet på bakgrunn av innstillingen fra de kirkelige organer.

Komiteen går inn for at Bispemøtet nominerer tre kandidater blant tjenestegjørende biskoper. Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse, før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Kongen i statsråd utnevner ledende biskop til det 12. bispeembete.

Komiteen anbefaler ikke at det i fase 1 oppnevnes en nominasjonskomité, og anbefaler heller ikke at det i denne fasen åpnes for at det kan nomineres andre kandidater enn tjenestegjørende biskoper.

Komiteen mener at valg av stedfortreder for ledende biskop bør kunne gjøres av Bispemøtet i samsvar med Reglement for Bispemøtet, kgl. res. 6. juni 1997.

Åremål - funksjonsperiode

Det er ikke kommet inn tydelige signaler om funksjonsperiode for ledende biskop. Det synes også å være mindre oppslutning om at embetet som ledende biskop skal være på åremål. Kirkerådet foreslår at ledende biskop utnevnes for en begrenset funksjonsperiode som sees i sammenheng med framtidig struktur for Den norske kirke og ordning for valg/utnevning av biskop.

Siden ledende biskop utnevnes i embetet, anbefaler komiteen at ledende biskop sitter i stillingen i samsvar med gjeldende ordninger for biskoper.

Etter dagens ordning er bruk av åremål ikke aktuelt. Spørsmålet om åremål bør likevel utredes nærmere i fase 2 sammen med framtidige valg/utnevning av biskop.

Hvor skal ledende biskop lokaliseres?

Bispemøtet anbefaler at ledende biskop lokaliseres i Oslo. Kirkerådet er enig i dette og anbefaler at arbeidssted og kontor for ledende biskop legges til Oslo i en samlokalisering i Kirkens hus, og at dermed også tjenestebolig lokaliseres til Oslo. Forslaget om å bo et sted og arbeide et annet sted, kan ikke Bispemøtet ”se er en levedyktig løsning, ei heller en løsning

som forbedrer dagens situasjon”. Komiteen slutter seg til Bispemøtets anbefaling. Et mindretall i komiteen anbefaler at ledende biskop lokaliseres til Trondheim og Nidaros domkirke.

Hovedelementer i fase 2:

Når det gjelder den framtidige utformingen av funksjonen som ledende biskop relatert til en ny kirkeordning, vil komiteen komme med noen momenter og føringer som bør tas med i det videre arbeidet.

Oppgaver

På bakgrunn av erfaringene med presesfunksjonen, kan det være aktuelt å utvikle rollen videre og også gi ledende biskop nye oppgaver og funksjoner både av reell og symbolsk art. Det kan bl.a. være aktuelt å videreutvikle rollen i retning av en ny nasjonal kirkeleder. Dette må sees i sammenheng med forholdet mellom embete og råd, forholdet mellom Bispemøtet og Kirkemøtet og lederfunksjonene i disse organene. Siden en del andre kirker har erkebiskop, kan det være aktuelt å utrede spørsmålet om Den norske bør ha erkebiskop og eventuelt også kirkepresident. Aktuelle løsninger må vurderes i forhold til hvilke funksjoner disse stillingene skal ivareta og utøve.

Tilsynsområde

Komiteen har drøftet ulike muligheter og mener det er grunn til å vurdere spørsmålet om tilsynsområde nærmere både i forhold til de aktuelle tilsynsområdene, og hva som vil framstå som en permanent tjenlig ordning i framtiden. Dette må også vurderes i forhold til biskopens framtidige arbeidsgiveransvar, relasjon til det aktuelle bispedømmeråd m.v.

Nominasjon og valg

Komiteen mener det er grunn til å vurdere nærmere hvordan nominasjon og valg av ledende biskop bør foregå i framtiden. Dette må vurderes i forhold til og vil være en viktig del av en ny kirkeordning som følge av grunnlovsendringene i 2013.

I denne sammenheng mener komiteen det bør vurderes om også andre enn sittende biskoper kan nomineres. Dette vil måtte sees i sammenheng med utformingen av rollen som ledende biskop, og i hvilken grad en skal legge vekt på at vedkommende må ha eller bør ha erfaring som biskop.

Det må også vurderes om det skal oppnevnes en nominasjonskomité, og hvordan denne ev. bør sammensettes, for å forespørre og foreslå kandidater. Dette vil ha sammenheng med hvordan rollen som ledende biskop vil bli utformet og hvem som skal velge ledende biskop.

Komiteen mener at det bør nomineres 3 kandidater og at begge kjønn bør være representert. Det bør også vurderes hvilken rolle Kirkemøtet bør ha i forbindelse med valg av ledende biskop.

Spørsmålet om eventuell åremål for ledende biskop og ev. for alle biskopene, bør også vurderes som en mulig løsning. Arbeidsgruppen foreslår i sin innstilling at åremålet bør være 10 år og at det ikke kan forlenges. Komiteen mener at ev bruk av åremål må forutsette en prinsipiell betenkning om hvordan det skal legges til rette for gode retrettordninger.

Forslag til vedtak (inkludert endringer etter plenumsbehandlingen)

1. Kirkemøtet mener det er behov for å styrke rollen som ledende biskop, og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Kirkemøtet vil med dette besvare spørsmål fra departementet rettet til Bispemøtet og Kirkerådet om styrking av presesfunksjonen.
2. Kirkemøtet mener ledende biskop i hovedsak bør ha oppgaver som i dag:
 - representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
 - representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger
 - vigsle biskoper
 - lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
 - være en synlig talsperson for kirken i media
 - ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
 - være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
 - målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
 - ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Kirkemøtet mener ledende biskop bør ha en tilsynsfunksjon knyttet til et geografisk område, og at dette bør være i Oslo sentrum.

3. Kirkemøtet anbefaler at ledende biskop i overgangsperioden skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper.

Bispemøtet nominerer tre kandidater blant de tjenestegjørende biskoper. Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Når ledende biskop er utnevnt, nomineres og utnevnes ny biskop i det bispedømmet ledende biskop er hentet fra.

Valg av stedfortreder for ledende biskop gjøres av Bispemøtet for to år om gangen, jf Reglement for Bispemøtet.

4. Kirkemøtet mener at ledende biskop skal samlokaliseres med den øvrige sentralkirkelige ledelse:
 - Kontor for ledende biskop legges til Kirkens hus i Oslo
 - Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Oslo.
 - Tjenestedistrikt og tilsynsområde for ledende biskop knyttes til Oslo bispedømme, lokalisert til Oslo sentrum etter nærmere avtale med Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.
5. Kirkemøtet anser at det er behov for å se nærmere på den rolle og de oppgaver ledende biskop skal ha i en fremtidig kirkeordning. Funksjonen må utformes på en tjenlig måte i en ny struktur for Den norske kirke, både med hensyn til lederstruktur og valgordninger. Kirkemøtet mener at det også er behov for å arbeide videre med en del prinsipielle, teologiske og økumeniske spørsmål før det etableres nye varige ordninger for embetet knyttet til ledende biskop. Spørsmålet om eventuelt åremål må sees i sammenheng med fremtidige regler for valg/utnevning av biskoper.

Plenumsbehandling 2

Dirigent: Dag Landmark

Saksordfører: Svein Malmbekk

Følgende hadde ordet:

Knut Lundby, Torgeir Reve, Dagfinn Thomassen, Ole Christian Kvarme, Magne Skjeldal, Anne L. Tvetter, Åge Søsveen, Aslag Lajord, Roar P. Strømme, Per Oskar Kjølås, Terje Fonk, Torstein Husby, Randi Karlstrøm, Tor Singsaas, Hans-Petter Jahre, Harald Nyeggen Sommer, Ingeborg Midttømme.

Endringsforslag til 2. innstilling

Knut Lundby:

- Vedtakspkt. 3, tillegg til 1. avsnitt:

Kirkemøtet anbefaler at ledende biskop i overgangsperioden skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper eller blant andre kandidater utenfor Bispemøtet.

Nytt 2. avsnitt:

Kirkemøtet anbefaler at det opprettes en nominasjonskomité bestående av tre biskoper oppnevnt av Bispemøtet, samt lederne for de tre sentralkirkelige råd. Det forutsettes at en biskop leder komiteen.

Neste avsnitt innledes da med "Nominasjonskomiteen" (i stedet for Bispemøtet) og avsluttes etter "tre kandidater".

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

- Vedtakspkt. 3, 2. avsnitt, ny 3. setning: Avstemningsresultatet oversendes departementet.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Anne L. Tvetter:

Andre setning i vedtakspkt. 3 erstattes med:

Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Kongen ...

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Torgeir Reve:

Forslag til erstatning av 1. avsnitt i vedtakspkt. 2:

Kirkemøtet mener at ledende biskop skal ha en klarere lederrolle i Den norske kirke enn dagens preses.

Av oppgaver som skal ivaretas av ledende biskop er:
(samme liste som i komiteens forslag)

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Dagfinn Thomassen:

Vedtakspkt. 2, endring av siste setning: ... og at dette bør være Nidaros domprosti i Trondheim

Endring av vedtakspkt. 4:

Kirkemøtet mener at ledende biskop skal lokaliseres i Trondheim:

- Kontor for ledende biskop legges til Erkebispegården i Trondheim
- Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Trondheim.
- Tjenestedistrikt og tilsynsområde for ledende biskop knyttes til Nidaros bispedømme, Nidaros domprosti. Nidaros bispedømmeråds formelle ansvar forblir uendret. Ledende biskop tiltrer bispedømmerådet i saker som konkret gjelder tilsynsområdet.

Forslaget ble ikke tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Ole Christian Kvarme:

Vedtakspkt. 4, kulepkt. 3 erstattes med:

Tjenestedistrikt og tilsynsområde for ledende biskop knyttes til Oslo bispedømme, lokalisert til Oslo sentrum etter nærmere avtale med Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.

Forslaget ble tatt inn i komiteens forslag til vedtak.

Votering

Lundbys forslag del 1 fikk 28 stemmer og falt. 50 stemmer mot.

Lundbys forslag del 2 fikk 20 stemmer og falt. 59 stemmer mot.

Reves forslag fikk 34 stemmer og falt. 45 stemmer mot.

Thomassens forslag fikk 23 stemmer og falt. 56 stemmer mot.

Kirkemøtets vedtak

1. Kirkemøtet mener det er behov for å styrke rollen som ledende biskop, og ser positivt på at dette gjøres gjennom opprettelse av et tolvte bispeembete. Kirkemøtet vil med dette besvare spørsmål fra departementet rettet til Bispemøtet og Kirkerådet om styrking av presesfunksjonen.
2. Kirkemøtet mener ledende biskop i hovedsak bør ha oppgaver som i dag:
 - representere Den norske kirke ved offisielle anledninger i inn- og utland
 - representere Bispemøtet i Kirkerådet og andre sentralkirkelige sammenhenger

- vigsle biskoper
- lede Bispemøtet og arbeidsutvalget
- være en synlig talsperson for kirken i media
- ivareta økumenisk og internasjonalt engasjement
- være en identitetsmarkør som er samlende for kirken
- målbare kirkens visjon og gi retning til kirkens oppdrag
- ivareta, styrke og vitalisere enhetens embete

Kirkemøtet mener ledende biskop bør ha en tilsynsfunksjon knyttet til et geografisk område, og at dette bør være i Oslo sentrum.

3. Kirkemøtet anbefaler at ledende biskop i overgangsperioden skal nomineres og utnevnes blant de sittende biskoper.

Bispemøtet nominerer tre kandidater blant de tjenestegjørende biskoper. Forslaget sendes til aktuelt tilsynsområde og Kirkerådet til uttalelse før Bispemøtet fremmer forslag til departementet om den kandidaten de anbefaler utnevnt. Når ledende biskop er utnevnt, nomineres og utnevnes ny biskop i det bispedømmet ledende biskop er hentet fra.

Valg av stedfortreder for ledende biskop gjøres av Bispemøtet for to år om gangen, jf Reglement for Bispemøtet.

4. Kirkemøtet mener at ledende biskop skal samlokaliseres med den øvrige sentralkirkelige ledelse:
 - Kontor for ledende biskop legges til Kirkens hus i Oslo
 - Offisiell tjenestebolig lokaliseres til Oslo.
 - Tjenestedistrikt og tilsynsområde for ledende biskop knyttes til Oslo bispedømme, lokalisert til Oslo sentrum etter nærmere avtale med Oslo biskop og bispedømmeråd. Oslo bispedømmeråds formelle ansvar for området forblir uendret.
5. Kirkemøtet anser at det er behov for å se nærmere på den rolle og de oppgaver ledende biskop skal ha i en fremtidig kirkeordning. Funksjonen må utformes på en tjenlig måte i en ny struktur for Den norske kirke, både med hensyn til lederstruktur og valgordninger. Kirkemøtet mener at det også er behov for å arbeide videre med en del prinsipielle, teologiske og økumeniske spørsmål før det etableres nye varige ordninger for embetet knyttet til ledende biskop. Spørsmålet om eventuelt åremål må sees i sammenheng med fremtidige regler for valg/utnevning av biskoper.

79 stemmeberettigede. Pkt. 1, 2, 3 og 5 ble enstemmig vedtatt. Pkt 4 ble vedtatt med 56 stemmer for og 22 stemmer mot.

Deltakere på Kirkemøtet 2009

Medlemmer

Andersen	Jorund	Agder og Telemark
Andersen	Nils-Tore	Borg/Leder Kirkerådet
Arnstad	Marit	Nidaros
Aschjem	Benedicte	Borg
Bjerkestrand	Helene	Tunsberg
Brenne	Gunnlaug	Borg
Byfuglien	Helga Haugland	Borg
Dahl	Laila Riksaasen	Tunsberg
Dahle	Petter	Møre
Dille	Petter N.	Nidaros
Eidsvåg	Bjørn Ingvald	Hamar
Espelid	Kari	Tunsberg
Fagerholt	Arnhild Foseide	Møre
Fevang	Jørn	Tunsberg
Fiske	Solveig	Hamar
Fløtten	Ingrid Røstad	Nord-Hålogaland
Fonk	Terje	Tunsberg
Foss	Ingvill Hagesæther	Stavanger (vara for Per Magne Olsen)
Giil	Håkon	Bjørgvin (vara for F. Solemdal)
Grønningsæter	Arne Backer	Fritt grunnlag
Hermstad	Marit	Sør-Hålogaland
Husby	Torstein	Oslo
Husøy	Eldar	Møre
Hærås	Terje	Agder og Telemark
Jahre	Hans-Petter	Tunsberg
Johnsen	Wenche Tuman	Borg
Juul	Jakobe Olea T.H.	Nidaros
Jønsson	Nils Enar Bertil	Nidaros
Jørgensen	Tor B.	Sør-Hålogaland
Jåma	Ingrid	Fung. leder Samisk kirkeråd
Karlsen	Inga	Sør-Hålogaland
Karlstrøm	Randi	Nord-Hålogaland
Kielland	Lars Erlend	Hamar
Kjølaas	Per Oskar	Nord-Hålogaland
Klevberg	Oddhild	Nord-Hålogaland
Koppen	Henny	Bjørgvin
Krutnes	Sverre	Sør-Hålogaland
Kvarme	Ole Christian	Oslo
Kyllingstad	Tove	Stavanger
Lajord	Aslag	Hamar
Landmark	Dag	Hamar
Leite	Gunn Ågot	Nidaros
Lind	Nina Elisabeth	Borg

Lind-Solstad	Katrine Intelhus	Sør-Hålogaland
Lindø	Svein Arne	Stavanger
Lundby	Knut	Oslo
Malmbekk	Svein	Fritt grunnlag
Midttømme	Ingeborg	Møre
Mjøs	Ole D.	Nord-Hålogaland
Moe	Jenny Skumsnes	Hamar
Mosand	Nora Edwardsen	Oslo
Mossige	Arne Sigurd	Stavanger
Naterstad	Inger Anne	Oslo
Nerbøvik	Lars Tore	Møre
Nordhaug	Halvor	Bjørgvin
Nystad	Ann Solveig	Nord-Hålogaland
Olsen	Jan Olav	Agder og Telemark
Pettersen	Erling J.	Stavanger
Reinertsen	Stein	Agder og Telemark
Reve	Torger	Oslo
Rinde	Ingunn	Nord-Hålogaland
Rogstad	Per Øistein	Agder og Telemark
Rødsand	Sølvi	Sør-Hålogaland
Singsaas	Tor	Nidaros
Skjeldal	Magne	Bjørgvin
Skjevesland	Olav	Agder og Telemark
Sommer	Harald Nyeggen	Oslo
Stavenjord	Norodd	Stavanger
Steinkopf	Tone Synnøve Øygaard	Bjørgvin
Stenbakk	Edvard-Olav	Sør-Hålogaland
Stranger	Villa Wahl	Oslo
Strømme	Roar P.	Bjørgvin
Staalesen	Kjell Guldvog	Tunsberg
Søsveen	Åge	Nidaros
Søyland	Inger Kari	Stavanger
Theodorsen	Ingvild	Bjørgvin
Thomassen	Dagfinn	Nidaros
Tingelstad	Marit	Hamar
Tveter	Anne Louise	Fritt grunnlag
Øksnes	Berit	Borg
Øygaard	Astrid Ulvestad	Møre
Aano	Kjetil	Leder Mellomkirkelig råd
Aanonsen	Bernt	Sør-Hålogaland
Aartun	Iselin	Agder og Telemark

Forfall

Olsen	Per Magne	Stavanger
Solemdal	Frode	Bjørgvin

Forfall uten vara

Liland	Solveig M. Mortensen	Nord-Hålogaland
Rogne	Kjersti Tytingvåg	Møre

Representanter fra Ungdommens kirkemøte

Barkved	Silje Arnevik
Eide	Marius Berge
Granerud	Hans-Øivind Søren
Mørreaunet	Kristin

Representanter fra de teologiske fakultetene

Holter	Knut	Misjonshøgskolen
Haanes	Vidar L.	Menighetsfakultetet
Wyller	Trygve	Det teologiske fakultet

Komiteenes sammensetning

L	= Lek
L (U)	= Lek representant under 30 år
LT	= Lek tilsatt
P	= Prest
B	= Biskop
UKM	= Ungdommens kirkemøte

Kirkemøtet 2009 var fordelt på komiteene B-F.

Komité B

Aschjem	Benedicte	Borg	L
Bjerkestrand	Helene	Tunsberg	L (U)
Dahl	Laila Riksaasen	Tunsberg	B
Dahle	Petter	Møre	P
Dille	Petter N.	Nidaros	L (U)
Eidsvåg	Bjørn Ingvald	Hamar	L
Fevang	Jørn	Tunsberg	LT
Fiske	Solveig	Hamar	B
Foss	Ingvill Hagesæther	Stavanger (vara for Olsen)	L
Giil	Håkon	Bjørgvin (vara for Solemdal)	L
Hermstad	Marit	Sør-Hålogaland	L
Jørgensen	Tor B.	Sør-Hålogaland	B
Leite	Gunn Ågot	Nidaros	LT
Mossige	Arne Sigurd	Stavanger	LT
Mørreaunet	Kristin	Ungdommens kirkemøte	UKM
Nystad	Ann Solveig	Nord-Hålogaland	Samisk repr.
Olsen	Jan Olav	Agder og Telemark	L

Reve	Torger	Oslo	L
Rinde	Ingunn	Nord-Hålogaland	P

Komité C

Andersen	Jorund	Agder og Telemark	L
Andersen	Nils-Tore	Borg/Leder KR	L
Barkved	Silje Arnevik	Ungdommens kirkemøte	UKM
Byfuglien	Helga Haugland	Borg	B
Fl�tten	Ingrid R�st�d	Nord-Hålogaland	L
Grønningsæter	Arne Backer	Fritt grunnlag	L
Jåma	Ingrid	Fung. leder Samisk kirkeråd	
Karlsen	Inga	Sør-Hålogaland	Samisk repr.
Reinertsen	Stein	Agder og Telemark	P
Singsaas	Tor	Nidaros	B
Sommer	Harald Nyeggen	Oslo	L
Stranger	Villa Wahl	Oslo	LT
Staalesen	Kjell Guldvog	Tunsberg	L
Søyland	Inger Kari	Stavanger	L
Theodorsen	Ingvild	Bjørgvin	L (U)
Wyller	Trygve	Det teologiske fakultet	
Aanonsen	Bernt	Sør-Hålogaland	P

Komité D

Arnstad	Marit	Nidaros	L
Husby	Torstein	Oslo	L
Husøy	Eldar	Møre	L
Haanes	Vidar L.	Menighetsfakultetet	
Jahre	Hans-Petter	Tunsberg	L
Karlstrøm	Randi	Nord-Hålogaland	L
Kielland	Lars Erlend	Hamar	P
Kjølaas	Per Oskar	Nord-Hålogaland	B
Landmark	Dag	Hamar	LT
Lundby	Knut	Oslo	L
Mjøs	Ole D.	Nord-Hålogaland	L
Rogstad	Per Øistein	Agder og Telemark	LT
Rødsand	Sølvi	Sør-Hålogaland	L
Skjevesland	Olav	Agder og Telemark	B
Stavenjord	Norodd	Stavanger	P
Steinkopf	Tone S. Øygard	Bjørgvin	LT
Tingelstad	Marit	Hamar	L
Øksnes	Berit	Borg	P

Komité E

Brenne	Gunnlaug	Borg	LT
Eide	Marius Berge	Ungdommens kirkemøte	UKM
Fonk	Terje	Tunsberg	P
H�r�s	Terje	Agder og Telemark	L
Koppen	Henny	Bjørgvin	L
Krutnes	Sverre	Sør-Hålogaland	LT
Kyllingstad	Tove	Stavanger	L (U)
Lajord	Aslag	Hamar	L
Lind	Nina Elisabeth	Borg	L
Lind�	Svein Arne	Stavanger	L
Malmbekk	Svein	Fritt grunnlag	P
Midttømme	Ingeborg	Møre	B
Mosand	Nora Edwardsen	Oslo	Døvekirken
Nordhaug	Halvor	Bjørgvin	B
Stenbakk	Edvard-Olav	Sør-Hålogaland	L
Thomassen	Dagfinn	Nidaros	P
Tveter	Anne Louise	Fritt grunnlag	L
Aartun	Iselin	Agder og Telemark	L (U)

Komité F

Espelid	Kari	Tunsberg	L
Fagerholt	Arnhild Foseide	Møre	L
Granerud	Hans-Øyvind S�rem	Ungdommens kirkemøte	UKM
Holter	Knut	Misjonshøgskolen	
Johnsen	Wenche Tuman	Borg	L
Juul	Jakobe Olea T.H.	Nidaros	L
J�nsson	Nils Enar Bertil	Nidaros	Samisk repr.
Klevberg	Oddhild	Nord-Hålogaland	LT
Kvarme	Ole Christian	Oslo	B
Lind-Solstad	Katrine Intelhus	Sør-Hålogaland	L (U)
Moe	Jenny Skumsnes	Hamar	L (U)
Naterstad	Inger Anne	Oslo	P
Nerbøvik	Lars Tore	Møre	L
Pettersen	Erling J.	Stavanger	B
Skjeldal	Magne	Bjørgvin	L
Strømme	Roar P.	Bjørgvin	P
Søsveen	�ge	Nidaros	L
Øygard	Astrid Ulvestad	Møre	LT
Aano	Kjetil	Leder Mellomkirkelig råd	

Sekretariatet

Aksøy	Kristine	Kristensen	Vidar
Bekkelund	Ole Inge	Langkaas	Randi
Dehlin	Liv Janne	Lannem	Dag Eirik
Duesund	Øyvind	Meling	Øyvind
Engeseth	Dag Håkon	Oppegaard	Sven
Eriksen	Karen Marie	Røsæg	Gerd Karin
Evenshaug	Trude	Skonnord	Jahn-Oluf
Fagerli	Beate	Tanggaard	Per
Fjeld	Vibeke	Thompson	Siv
Frydenlund	Kristin	Tobiassen	Øyvind
Hauge	Ivar	Tveit	Olav Fykse
Henriksen	Dag Trygve	Vartdal	Sissel
Johnsen	Jens-Petter	Westermoen	Gunnar
Kloster	Sven Thore	Wirgenes	Paul Erik
Kolbjørnsrud	Kjersti	Øfstaas	Hege Flo

Gjester ved Kirkemøtets åpning

Gjester fra regjering, departement, storting, Fylkesmannen m.fl.

Fornyings- og kirkeminister Rigmor Aasrud
Politisk rådgiver Trond Blattmann, Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Kommunikasjonssjef Frode Jacobsen, Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Ekspedisjonssjef Ingrid Vad Nilsen, Kultur- og kirke departementet
Marianne Aasen, KUF-komiteens leder
Dagrun Eriksen, KUF-komiteens 1. nestleder
Bente Thorsen, KUF-komiteen
Svein Harberg, KUF-komiteen
Trine Skei Grande, KUF-komiteen
Anne Tingelstad Wøien, KUF-komiteen
Politisk rådgiver Jon Håkon Øen
Assisterende fylkesmann Bjørn Strandli, Fylkesmannen i Vestfold
Ordfører Petter Berg, Tønsberg kommune

Gjester fra Den norske kirke lokalt

Domprost David Gjerp, Tønsberg domkirke
Sokneprest Yngve Sagedal, Tønsberg domkirke
Menighetsrådsleder Øystein Eilertsen, Tønsberg domkirke

Gjester fra nordiske søsterkirker

Gunnar Sibbmark, ordförande Svenska kyrkans kyrkomöte
Freja Häggblom, medlem av Kirkerådet, Finlands evangelisk-lutherske kirke
Inge Lise Pedersen, formand for Landsforeningen af Menighedsråd, Danmark

Gjester fra andre kirke- og trossamfunn

Biskop Christian Alsted, Metodistkirken i Norge
Administrasjonsleder Gunnar Bradley, Metodistkirken i Norge
Synodeformann Arnfinn Løyning, Den Evangelisk Lutherske Frikirke
Styreleder Svein J. Veland, Norges Kristne Råd
Revd. canon Janet Heil, The anglican chaplaincy in Norway

Øvrige gjester

Daglig leder Espen A. Hasle, Acta
Adm.dir. Terje Steen Edvardsen, Bergen Diakonissehjem
Generalsekretær Christofer Solbakken, Bispemøtet
Generalsekretær Stein Mydske, Det Norske Bibelselskap
Leder Ola Smeplass, Det Norske Diakonforbund
Assisterende generalsekretær Jorunn Andestad Langmoen, Den Norske Israelsmisjon
Styreleder Kari Skår Sørheim, Det Norske Misjonsselskap
Generalsekretær Kjetil Aano, Dnks representant i Kirkenes Verdensråd
Administrerende direktør Torstein Lalim, Diakonissehuset Lovisenberg
Kirkeverge Tor Einar Lie, Døvekirkenes fellesråd
Leder Ingrid Hoff Bodin, Døvekirkenes fellesråd
Fung. døveprost Roar Bredvei
Styremedlem May Brit Sundal, Fagforbundet (seksjon kirke, kultur og oppvekst)
Orlogskaptein Tom Ofrim, Feltprostkorpsset
Direktør Eigil Morvik, IKO
Leder Anne Kirsti Kjenne, Kateketforeningen - Den norske kirkes undervisningsforbund
Generalsekretær Adelheid Firing Hvambal, KFUK-FKUM
Generalsekretær Anne Veiteberg, Kirkeakademiene
Styreleder Benita Christensen, KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
Direktør Frank Grimstad, KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon
Generalsekretær Atle Sommerfeldt, Kirkens Nødhjelp
Daglig leder Elisabeth Torp, Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep
Generalsekretær Kjell Markset, KRIK
Styreleder Britt Arnhild Lindland, Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA)
Generalsekretær Liv Kjersti Skjeggstad, Menneskeverd
Generalsekretær Arnt Jerpstad, Misjonsalliansen
Forbundssekretær Trond Dahlen, Musikernes fellesorganisasjon
Styreleder Einar Vegge, Nidaros Pilegrimsgård
Leder Valgerd Svarstad Haugland, Norges kirkevergelag
Leder Torkil Hvidsten, Norges Kristelige Studentforbund
Generalsekretær Rolf Kjøde, Normisjon
Daglig leder Rolf Ekenes, NORME
Styremedlem Christian Grøtterud, Norsk Kristelig Studieråd
Leder Ingunn D. Kosnes, Norsk Kvinnelig Teologforening
Ass. generalsekretær Oddrun Bøhlerengen, Norsk Søndagsskoleforbund
Direktør Egil K. Sundbye, Opplysningsvesenets fond
Leder Gunnar Mindestrømmen, Presteforeningen
Generalsekretær Ole Johs Huuse, Presteforeningen
Generalsekretær Audun Myhre, Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet
Leder Torhild Widvey, Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet
Tillitsvalgt Thore Wiig Andersen, TeOLOgene

Styremedlem Sara Elisabeth S. A. Moss, Åpen Kirkegruppe
Xida Chen, Scandinavia Chinese Christian Church in Oslo
Eugène Martin Rakotonirainy, prosti-/fengselsprest i Den norske kirke

Øvrige programinnslag

Morgen- og kveldsbønn og avslutningsgudstjenesten

Morgen- og kveldsbønn ble avholdt i Kirkemøtets kapellrom. Det var bispedømmene som hadde ansvar for samlingene.

Avslutningsgudstjenesten fant sted i Tønsberg domkirke torsdag 19. november kl. 8.00. Liturger var prost Vigdis Moen Storhaug og biskop Erling J. Pettersen. Preken ble holdt av generalsekretær Olav Fykse Tveit. Videre deltok domkantor Arne Rodvelt Olsen og øvrige musikere.

Gjester fra innvandrermenigheter

I forbindelse med behandlingen av sak KM 7/09 *Kristne innvandrere og menighetene i Norge*, var følgende representanter for innvandrermenigheter invitert til Kirkemøtet: Pastor Xida Cheng, Scandinavia Chinese Christian Church i Oslo, Eugène Martin Rakotonirainy, prosti-/fengselsprest i Den norske kirke, Stephan Kienberger fra American Lutheran Church in Oslo og Desalegn Mengesha Ayana fra Oromo-menigheten i Oslo. De deltok i plenumssamlinger, gudstjenestene og i komitémøter i komité F.

Taler, foredrag og hilsener

Hilsen fra H.M. Kongen

Fra Kirkemøtet 2009 ble det sendt følgende hilsen til Hans Majestet Kongen:

”Kirkemøtet 2009 samlet i Tønsberg sender Deres Majestet sin hilsen med ønske om Guds velsignelse.”

Kirkemøtet mottok følgende svar fra Hans Majestet Kongen:

”Jeg takker for hyggelig hilsen og sender mine beste ønsker til alle som deltar på Kirkemøtet 2009. Harald R”

Kirkerådsleder Nils-Tore Andersens tale

Statsråd, medlemmer av kirke-, undervisnings- og forskningskomiteen på Stortinget, fylkesmann og ordfører, gjester fra inn- og utland, kjære delegater.

Innledning

Kjærlighet er kirkens mest sentrale budskap. Så enkelt og så vanskelig. Jeg spør meg selv til stadighet: Hvordan formidler vi som kirke kjærlighetsbudskapet utenfor kirkeveggene? Det kan ikke tenkes noen dårligere markedsføring av kristentroen og kirken enn blandingen av intern kirkelig krangel og en livsfjern tro. Og av disse to, intern krangel og livsfjern tro, er jeg redd det siste er farligst. En tro som verken berører meg eller mine omgivelser, stenger for kjærlighetsbudskapet, og er et dårlig vitnesbyrd. ”Jeg tror på Den Hellige Ånd, en hellig, allmenn kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv.” Det er temaet vårt i år.

Mye har endret seg i det norske samfunnet de siste tiårene. Folks åndelige lengsler er ikke blitt mindre, snarere tvert om, men de tar ofte andre retninger. De vendes innover, oppmuntret av løfter om livshjelp og selvbekreftelse. Og de strekker seg utover, mot kvasivitenskapelige sannheter. Den nyreligiøse bølgen har nådd ”prinsessen og halve kongeriket”. Dette er en stor utfordring for oss som kristne. Og en stor mulighet! Vi utfordres på bedehus og i kirke! Vi må møte dette med levende kristendom. Med overbevist tro og med ærlig engasjement! ”Hvor er det blitt av det engasjerte, brennende vitnesbyrdet, bønn med salving, livgivende bønnemøter, reale oppgjør og mulighetene til både å synge tunge klagesalmer og la seg rive med i lovsanger i våre samvær?” spør en prest i en avisartikkel. Er glede og troen på Guds nærvær i livet i ferd med å bli mistenkeliggjort av intellektuell snusfornuft? Har vi mistet den glødende undringen og hengivelsen til mysteriet? Her har vi som kirke en utfordring som vi må ta på alvor. Ja, jeg gjentar: Det kan ikke tenkes noen dårligere markedsføring av kristentroen enn blandingen av intern kirkelig krangel og en livsfjern tro.

Vår kirke og vårt samfunn trenger mennesker og menigheter som har en klar teologisk og bibelsk forankring i sin forkynnelse, og som samtidig i sin fremtredelsesform, i sin presentasjonsform, er åpne, moderne og inkluderende. Vår tid trenger en tydelig kirke, en kirke som med frimodighet løfter frem forsoningens evangelium, budskapet om den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus. I Kristus er det vi lever, beveger oss og er til. Det er han vi er kalt til å etterfølge og vise hen til. Som kirke kalles vi til et frimodig nærvær midt i livet med budskap om håp og tro, tilgivelse og oppreisning, forsoning og fremtid i Kristus. Det brenner jeg for. Det ber jeg om.

Presten og forfatteren Per Arne Dahl skrev for kort tid siden dette hjertesukket: ”Hvis Kirkens trosbekjennelse svekkes, som en sjarmoffensiv overfor tvilerne, dummer vi oss ut som kirke og svikter våre medmennesker. Ingen er tjent med at Kirken nedtoner sine etiske standarder for å flørte med annerledes tenkende. Det må gå an for oss å fastholde troens grunnlag og forplikte oss i etikken, samtidig som vi utviser sjenerøsitet, respekt, ønske om forståelse og en nødvendig fleksibilitet i det sjelesørgeriske rom. Som kirke er vi forpliktet til å forsvare den svake tro, men også til å bidra til at troen kan vokse, at den kan få næring i

møte med Kristus, og at mennesker kan utfordres til forpliktelse og veiledes til å erfare større deler av kristen tro og tradisjon. Jeg tror på en tydelig kirke.” Det gjør jeg og! Derfor er jeg med i Den norske kirke!

Kirke i en ny tid

Samfunnet forandrer seg. Som alltid før i verden, betyr det at kirken er i endring. Kirken er alltid kirke i en ny tid! Og i høst har vi fått en ny statsråd å forholde oss til. Vi hilser Rigmor Aasrud velkommen til et nært og godt samarbeid til beste for kirke og samfunn. Knappt noen kirkestatsråd har tidligere stått overfor så store og krevende utfordringer som det du vil gjøre i denne fireårsperioden, og ikke mange statsråder har ved sin inntreden uttrykt så sterk kjærlighet til statskirken. Det har gledet oss og blitt lagt merke til av mange! Om tre-fire år skal Stortinget gjøre historiske grunnlovsvedtak som innebærer avvikling av dagens statskirkeordning. Relasjonen mellom kirke og stat skal endres. Det er på tide! På veien dit skal mye viktig arbeid gjøres og viktige avgjørelser tas. Vårt Land skrev for et par uker siden at vi er en uforberedt kirke med tanke på det som kommer. Heldigvis er det ikke en korrekt beskrivelse. Kirkerådet har i lang tid arbeidet med å legge til rette for de endrede relasjonene vi får i forhold til staten, men fremover må det settes ekspressfart og tyngde på arbeidet med organisasjonsform og konsekvenser for Den norske kirke. Vi håper at også statsråden har fokus på dette arbeidet i de nærmeste årene, slik at vi kan stå godt rustet når det endelige vedtak fattes av Stortinget forhåpentligvis i løpet av denne stortingsperioden. Her må alle krefter settes inn i et godt og nært samspill mellom departement og kirkeråd. Det blir en krevende utfordring for statsråden, men ikke mindre for kirkeråd og kirkemøte. Til dette arbeidet trenger vi nye, ferske midler. Vi møter den nye komiteen i Stortinget og deg, Rigmor Aasrud, med forventning og åpne armer. Med alt det gode vi har hørt om deg som tidligere ordfører og politiker, så er det grunnlag for forventninger. Jeg tror du VIL en god landsdekkende folkekirke og vi vil tro at du har politiske muskler til å gi Den norske kirke bedre levevilkår enn vi har i dag, til tross for at dere nå skal stramme inn på statens kostnader etter et økonomisk frislipp som Den norske kirke fikk svært liten del av.

Mennesket lever ikke av brød og helsetjeneste alene. Den norske kirke forvalter viktige verdier i samfunnet vårt. Verdier koster også penger. Det trengs økonomi god nok til å forvalte verdiene rett og utvikle dem videre. Slik jeg ser det, er en landsdekkende folkekirke et av de viktigste virkemidlene kirkeministeren har til å fremme verdispørsmål i samfunnet vårt. Mer skal jeg ikke si om økonomi i talen min i år. Jeg viser til hva vi har sagt i ulike intervjuer og artikler etter at statsbudsjettet for 2010 ble lagt frem, og det er lite hyggelig lesning. Mitt budskap til statsråden og komiteen i dag er at vi ser frem til samarbeidet og forventer at statsråden virkelig blir en ”kirkefornyelsesminister”. Så langt er signalene fra deg kloke og gode og vi vet at du har et godt og svært kompetent departement å støtte deg til. Velkommen til et interessant samarbeid!

Religion i det offentlige rom

I år er det 20 år siden ayatolla Khomeini erklærte Salman Rushdie for dødsdømt på grunn av boken han hadde skrevet, ”Sataniske vers”. Det innvarslet en ny æra for de religiøse følelsenes plass i det verdslige samfunnsrommet. Jeg var informasjonssjef i Den norske forleggerforeningen på den tiden og opplevde det ganske nært. Forlagsdirektør William Nygaard var formann og jeg fikk i oppdrag å utarbeide pressemeldinger i samband med denne saken. Der dreide seg om retten til å fremføre sine meninger. Selve ytringsfriheten handlet det om. Selv likte jeg boken dårlig. Jeg syntes på mange måter han behandlet sin egen

religion på en lite sympatisk måte. Men dette handlet ikke om hva jeg mente om boken. Det handlet om retten til å ytre seg fritt.

Vi har kanskje glemt for lengst februar dagene i 1989 da rasende og fortvilte muslimer gikk gjennom Oslos gater i protest mot en bok knapt noen av dem hadde lest: «Stans boken i Norge», var kravet. Følelsene var sterke, og de berørte oss. Mye har skjedd siden 1989. Og karikaturstriden husker vi. Den blusset nylig opp igjen i flere norske medier, som tok en omkamp på hvorvidt det var riktig å trykke karikaturtegningene av profeten Muhammed i vestlige aviser. Debatten om ytringsfriheten er mer krevende enn den kan se ut til. Forsvaret for ytringsfriheten foregår ikke i nøytrale rom. Det er bare i statsforvaltningen at kirke-, tros- og livssynssaker hører hjemme i avgrensede departementer. Og selv det viser seg jo i praksis vanskelig nok å holde orden på. Folks tro angår livet som sådan. Det kan aldri bli en plikt å krenke andre. Eller som Even Gran i nettavisen Fri Tanke, som Human-Etisk Forbund eier, sa det i en twitter-melding nylig: ”Trenger vi virkelig en internasjonal blasfemidag? Slenges det ikke nok dritt om religion?”

Har vi lært noe i samfunnet vårt gjennom dette? Har vi drøftet hva troen betyr i det offentlige rom? Jeg mener, nei, i alle fall svært lite. Vi kan ikke regulere oss bort fra verdimotsetninger og ubehaget ved å måtte velge mellom kryssende hensyn. Men en ny tid krever en gjennomtenkt politikk på hele livssynsfeltet, ikke bare i relasjonen mellom stat og kirke.

Sammen med ledere fra mange andre tros- og livssynssamfunn i Norge, har Den norske kirke ved Mellomkirkelig Råd på nytt bedt regjeringen utrede en mer samordnet religions- og livssynspolitik. Det er forøvrig helt i tråd med det Kirkemøtet uttalte i 2007: ”- Kirkemøtet ber regjeringen sette i gang en utredning av en samlet tros- og livssynspolitik i Norge.” Nå haster det. ”Det norske samfunnet har et tvetydig og forvirrende forhold til vår tids religiøse strømninger. Vi kikker ut av vårt liberale tidsvindu, og vet ikke helt hvilken fremtidsutsikt vi ser derfra,” skrev Harald Stanghelle i en meget leseverdig artikkel i Aftenposten, og han fortsatte: ”Typisk er det at vi i vår liberalitet er knallharde i våre krav til Den norske kirke. Med en viss stolthet har Stortinget vedtatt en ny ekteskapslov, og nåde den biskop som oppjonerer mot flertallets oppfatning av de homofiles rettigheter. Mange blir indignert forbauset over at mer eller mindre sentrale kristenledere faktisk målbærer helt tradisjonelle kristne holdninger, for eksempel til homofilt samliv.” Staten ville straffe økonomisk kristne ungdomsorganisasjoner som ikke ville la sitt moralsyn diktere av regjeringen og de som sannsynligvis utgjør det liberale flertallet. Heldigvis ble denne innsnevringen av religionsfriheten stoppet i tide. Men det var en skremmende oppvisning av manglende religionspolitikk, eller i beste fall ikke særlig gjennomtenkt religionspolitikk. Den stadige politiske famlingen med påfølgende turbulens om religionenes plass i samfunnet aktualiserer behovet for en grundig og vidtfaende utredning av religion og livssyn som politikkområde. Vi trenger en samlet politikk for tro og livssyn. Det har Den norske kirke bedt om lenge. Fortsatt venter vi.

Den norske kirke har vist vei i arbeidet med religionsdialog. Stadig gir denne dialogen nye og gode resultater. Mandag 9. november presenterte Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke en kristen-muslimsk fellesuttalelse mot kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner. ”Vold i nære relasjoner kan aldri rettferdiggjøres,” sier generalsekretær i Islamsk Råd Norge, Shoaib Sultan. ”Som religiøse ledere vil vi si klart fra om dette. Vi kan bidra med å skape holdningsendringer og oppfordre politikere til å gjøre enda mer for å få bukt med dette problemet,” sier han.

Sultan får støtte fra avtroppende generalsekretær i Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, Olav Fykse Tveit: ”1 av 4 norske kvinner har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Tallene viser at dette er et omfattende samfunnsproblem i Norge. Det omfatter alle grupper – uavhengig klasse og kulturell eller religiøs tilhørighet. Dermed har alle et ansvar for å gjøre sitt for å forebygge og motvirke slik vold. Som religiøse ledere tar vi sterkt avstand fra alle forsøk på religiøs legitimering av vold i nære relasjoner. Det er et misbruk av våre religioner, understreker Olav Fykse Tveit.

Vi har dessverre i den norske kirkelige konteksten sett hvor vanlig det er at vold og overgrep skjer, og at vi særlig nå utfordres til å se at barn, både gutter og jenter, opplever maktmisbruk og svik i nære omsorgs- og tillitsrelasjoner. Kvinner og menns erfaring krever en styrket kirkelig innsats på dette feltet, slik at kunnskapen om vold og overgrep når alle med ansvar i kirke. Vi har Kirkens Ressurssenter som et viktig redskap i dette arbeidet, men de trenger en mer sikker og forutsigbar økonomi enn de har i dag.

Internasjonalt kirkesamarbeid

Den norske kirke har markert seg sterkt i internasjonalt kirkelig samarbeid dette året. Med stor glede og begeistring mottok vi meldingen om at vår generalsekretær i Mellomkirkelig Råd, Olav Fykse Tveit, ble valgt til ny generalsekretær i Kirkenes Verdensråd (KV). Dette er en av de mest innflytelsesrike stillingene i internasjonalt kirkeliv. Kirkenes verdensråd er verdens største tverrkirkelige organisasjon. 349 kirker fra 110 land er medlemmer. Organisasjonens medlemskirker representerer 560 millioner kristne, og omfatter de fleste av verdens ortodokse kirker, anglikanske, lutherske og reformerte kirker, metodistkirker og en rekke uavhengige kirker. Vi gratulerer Fykse Tveit, Den norske kirke og Kirkenes verdensråd.

Også Konferansen av Europeiske kirker (KEK) hadde i sommer et meget interessant og viktig møte. Den norske delegasjonen jobbet hardt og konstruktivt, og fikk gjennomslag for synspunkter i sluttdokumentene på flere punkter som gjaldt innvandrere i kirken, miljø, global økonomi og nord-sør perspektiv. Den norske delegasjonen sørget også for at Midtøsten ble spesielt nevnt – alt dette i tråd med viktige prioriteringer og signaler fra Kirkemøtet. Gledelig var det også at Elise Sandnes og Erlend Rogne ble valgt til nye medlemmer i sentralkomiteen i KEK. Vi registrerer også at rådgiver i Kirkerådet, Torill Edøy, fikk synliggjort de funksjonshemmedes plass i kirken, og at den samiske representasjonen, som bestod av en fra Den norske kirke og en svensk, ble ønsket spesielt velkommen fra ordstyrer i plenum. Møtet i sentralkomiteen var en meget nyttig påminning om at Den norske kirke er del av et større kirkefelleskap. Det kan være sunt å bli minnet om vår kirkes ansvar i det globale søskenfelleskapet i Kristus.

Innvandrere og Den norske kirke

Den verdensvide kirken finnes imidlertid ikke bare ute utenfor landets grenser. Kirkemøtet skal i år drøfte temaet ”Innvandrere og menigheten”. Hva betyr det at Den norske kirke er en folkekirke når sammensetningen av folket i Norge endrer seg? Når 40 % av innvandrerne har en kristen bakgrunn og er spredt rundt om i hele landet vårt, hvordan skal de kunne bli en del av en lokal menighet? I Den norske kirke er en medlem bare på grunnlag av den kristne dåp. Betyr det at man ikke nødvendigvis må kalle seg lutheraner for å være med eller for den slags skyld bli medlem i Den norske kirke? Få av våre kristne innvandrere er lutheranere. De har fra sitt hjemland vokst opp i andre kirkesamfunn som de kanskje ikke finner på sitt nye

hjemsted i Norge. Kanskje danner noen av dem små isolerte menigheter der de bor, men de savner et større fellesskap. Kan Den norske kirke støtte, samarbeide med eller inkludere de nye gruppene og menighetene som blir dannet av og med innvandrere i Norge? Kan disse menighetene for eksempel komme inn under betegnelsen ”kategorialmenigheter” ut fra teksten i kirkelovens paragraf 2?

Dette skal vi drøfte nærmere i dette møtet. Utgangspunktet for drøftingene må være at vi ikke oppfatter innvandrere først og fremst som et problem, men som en berikelse. Norge er faktisk avhengig av dem. Og vår kirke trenger deres nærvær. Våre kristne innvandrere kan være med på å skape den fornyelsen vi i vår kirke trenger. Altså er de ikke bare bra for Norge, de er også bra for kirken. Det er mange menigheter i Den norske kirke som har maktet å inkludere innvandrersfamilier på en god måte. Lenvik menighet i Nord-Hålogaland er en av dem hvor kristne innvandrere på ulike måter er inkludert og deltar i gudstjenesten. Det å ta vel imot fremmede i landet, er pålagt oss i Bibelen. Alle mennesker har krav på å bli behandlet med samme verdighet og respekt. Innvandrere må ikke fremstilles som en trussel. Mange av dem er dessuten ressurssterke mennesker, men befinner seg i en situasjon hvor de trenger vern. Spørsmålet for Den norske kirke er: Hva slags strategier skal Den norske kirke legge for sin rolle i møte med kristne innvandrere fremover? De er døpt i den treenige Guds navn, men har en annen læremessig tilknytning enn den lutherske. Kan Den norske kirke bli et åndelig hjem for dem og deres små åndelige fellesskap der de bor, slik at de kan oppleve et større kirkelig fellesskap?

Kategoriale menigheter

I utfordringen fra internasjonale menigheter er det mening i å bruke ordet kategorialmenigheter, dvs menigheter for personer som er i samme livssituasjon. I dag er det stort sett bare Døvekirken som går under denne kategorien ut fra Kirkelovens paragraf 2, siste ledd. Men etter hvert er det også andre som ønsker å etablere sine egne menigheter, men samtidig være tilsluttet Den norske kirke. Aktuelle saker har gjort det nødvendig å drøfte hvordan vi skal møte disse grupperingene. Hvordan skal vi bevare dem innenfor Den norske kirke og samtidig godta den frihet de ønsker seg? Jeg tenker på ulike former for menighetsdannelser som dem Normisjon har, det som skjer i Stavanger bispedømme, og det som skjer i regi av innvandrere, for å nevne noen.

Sakramentsforvaltningen skal i vår kirke skje innenfor fastlagte rammer forvaltet av bispedømmets biskop. Det må vi holde fast ved. Og så får vi drøfte hvordan et tilsyn kan praktiseres overfor slike nye menigheter. Det må være mulig å finne frem til gode ordninger som kan aksepteres av begge parter. Det er viktig at vi i Den norske kirke fortsatt arbeider målbevisst med hvordan vi skal møte denne utviklingen på en god måte uten at det fører til at menigheter eller enkeltpersoner forlater kirken.

Den norske kirke og miljøaksjonen

Om kort tid reiser ca 1100 nordmenn til København for å delta på det store klimamøtet der. Underveis på båten frem og tilbake fra København vil det bli holdt en rekke spennende fagseminarer. Den norske kirke er sterkt representert bl.a. med så å si alle biskopene og ledelsen i Kirkerådet. Vi drar til klimatoppmøtet for å understreke hvor avgjørende det er at verdenssamfunnet sammen kommer frem til bærekraftige avtaler. Vern om skaperverket er en del av Guds forvalteroppdrag og innebærer et ansvar for å bevare hele skaperverkets

integritet. I dag lar det seg ikke benekte at skaperverket, mange dyre- og plantearter og hele økosystemer, trues på forskjellige måter på grunn av menneskelig aktivitet og grådige ressursbruk. En forståelse av mennesket som herre og hersker over naturen må korrigeres. Kirken trenger å styrke forståelsen av at mennesket er avhengig av alle relasjonene til Gud, til medmennesket, til seg selv og til resten av skaperverket. Her kan vi hente inspirasjon blant annet fra den samiske og keltiske tradisjon. Målet er glede og takknemlighet over tilhørigheten til skaperverkets økologiske fellesskap. Dette må føre til tydelig tale i samfunnet og til konkrete handlinger i eget liv. Ikke minst det siste. Den norske kirke må være en viktig aktør og plogspiss i dette arbeidet.

Trosopplæring i en ny tid

En ny tid gjør det nødvendig å rydde opp i hva som er selvsagt og ikke lenger selvsagt. Fellesskolen møter kirken med nye utfordringer. Når vi her på Kirkemøtet inviteres til å vedta Plan for trosopplæring, sluttet på en måte ringen. Dåp og opplæring har alltid hørt sammen i kirkens historie. Skolen i Norge startet som kirkens trosopplæring. Nå tar Den norske kirke for alvor oppdraget tilbake. Og vi har all grunn til å være stolte av måten vi gjør det på! Det er en fremtidsrettet og god plan Kirkemøtet skal behandle. ”Kirken har pedagogiske ressurser som skolen bare kan misunne den”, sier professor i pedagogisk filosofi ved Universitetet i Oslo, Lars Løvlie. Han har lest Den norske kirkes Plan for trosopplæring og mener kirken har benyttet seg av muligheten til å tenke annerledes om opplæring og oppdragelse enn det skolens læreplaner gir rom for. ”Plan for trosopplæring er veldig interessant fordi den legger så stor vekt på at læring handler om å delta og å dele. Planen uttrykker en anti-autoritær pedagogikk, der barna og de unge beskrives som deltakere i opplæring. De inviteres til å bidra i et fellesskap. Til forskjell fra skolen, som har fått helt andre krav på seg til målbarhet og testing av kunnskaper, står kirken fritt til å utforme en plan for sin opplæring som tar barnets måte å være i verden på alvor. Denne friheten har kirken grepet på en interessant måte,” understreker professor Lars Løvlie.

Forut for planen ligger et intenst og omfattende arbeid med å fornye trosopplæringen. Lokalmenighetene har bedrevet systematisk forsøks- og utviklingsarbeid i en størrelsesorden vi knapt har sett maken til. Det har vært skrevet rapporter, mentorer har veiledet, forskere har evaluert. Institusjoner og barne- og ungdomsorganisasjoner har deltatt med undervisningspakker og metodeutvikling. Fokuset på dåpen og barne- og ungdomsteologi har bidratt til å utvikle forståelse av trosopplæring i kirken. Det har vært interessant å lese at forskere beskriver arbeidet som strategisk menighetsutvikling. At menigheter får hjelp til å tenke gjennom og beskrive sin praksis. At de rapporterer og kurses, medvirker til lokal fagutvikling. At de så har erfart at arbeidet med trosopplæring også fører til gudstjenesteutvikling, at det arbeides med tjenelige strukturer for kirken lokalt og at trosopplæringsreformen aktualiserer viktige diakonale utfordringer i forhold til barn, unge og familiespørsmål, underbygger hvor strategisk trosopplæringsreformen har vært i Den norske kirke. Her ligger det mye godt arbeid bak. Og så skulle dere vært med på Trosopplæringskonferansen i Lillestrøm! Det var bemerkelsesverdig at samme dag som Vårt Land forteller nyheten om den nye kirkestatsråden som skulle forrette begravelsen av statskirken, hadde vi som fikk være med på trosopplæringsfesten i Lillestrøm, en følelse av at vi var med på den store barkedåpen. Ikke noe minnesamvær. Vi trenger mer av stolthet og takknemlighet på vegne av Den norske kirke. Et fantastisk profesjonelt gjennomført program med salen fylt av godt over tusen engasjerte og begeistrede medarbeidere. Det som gledet meg mest, var vektleggingen av Jesus-fortellingene, formidlingen av budskapet om Jesus og tydeligheten i evangelieformidlingen. Det er en fremtidsrettet og flott plan vi inviteres til å vedta på dette møtet.

Kirken i tiden

Så var det så mye annet jeg gjerne skulle delt med dere i leders tale. For det skjer mye i Den norske kirke for tiden. Vi har vært gjennom et kirkevalg som mer enn 97 % av Norges befolkning kjente til, men som bare 12 % stemte ved. Det er likevel en formidabel økning på ca 300 % i forhold til tidligere kirkevalg! Kirkerådets administrasjon skal ha ros for den store innsatsen de gjorde på meget kort tid i noen hektiske sommeruker. Mye kan sikkert gjøres bedre ved neste valg, men totalt sett ble valget godt gjennomført takket være innsats langt ut over det en kan forvente av ansatte ved Kirkerådet og i de enkelte fellesråd med kirkevergene i spissen. Takk også til flere tusen frivillige valgmedarbeidere! Vår direktør vil senere i møtet redegjøre mer konkret om valget.

På grunn av den siste utviklingen i saken om Opplysningsvesenets Fond og festelov-instruksen, må jeg si noen ord om den. Det er en alvorlig sak for Den norske kirke at staten gjennom OVF vil tappe fondet for over en milliard kroner med en særinstruks som gir enkelte festere bedre pris på eiendommen enn hva festeloven tilsier. Staten må gjerne gjøre det, men da må de bruke sine egne penger og ikke ta fra et kirkelig fond med klare regler om hva pengene kan brukes til. Oslo tingrett konkluderte med at instruksene er brudd på grunnlovens paragraf 106. Jeg beklager sterkt regjeringens vedtak nettopp om å anke denne dommen som så grundig påpeker at staten har handlet feil og forvaltet penger de ikke har råderett over til slike formål. Det må bli verre for regjeringen å få en fellende dom i Høyesterett enn i tingretten, og denne saken må regjeringen tape. Det er fornyingsministerens ansvar å følge opp denne saken. Hun heter Rigmor Aasrud. Jeg skulle ønsket at fornyingsministeren hadde lyttet til kirkestatsråd Rigmor Aasrud i denne saken. La meg fra denne talerstolen likevel takke Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for at de grep fatt i saken og løftet den fram til en god og sterk dom i tingretten. Vi må snakke sammen om hvordan vi skal forfølge denne saken videre. Vi har en meget god sak.

Kirkerådets store utfordring de kommende årene er ny gudstjenesteliturgi og ny salmebok. Fremdriften av dette kjempeprosjektet har vært presentert for dette kirkemøtet hvert år, og i fjor ble det kunngjort for kirkemøtet at hele sakskomplekset skulle opp på kirkemøtet i 2010. Hovedliturgien og liturgi for dåp og nattverd samt tekstboken har sammen med salmebokforslag vært ute til høring. 70.000 svar på enkeltspørsmål er kommet inn. Det er åpenbart ganske mange kritiske røster som hever seg, ikke minst til den struktur som er foreslått i forbindelse med ny salmebok, nemlig en salmebok i to bind. Min mening er at vi ikke på noen måte må forhaste oss i en så stor og viktig sak som gudstjenestereform og salmebok. Vi er alle opptatt av at det må være kvalitet over det som legges frem. Det må også være en stor grad av enighet i en så stor og viktig sak. Derfor må vi bruke den tiden vi trenger for å sikre best mulig resultat. Samtidig vet vi at mange menigheter venter på avklaring, og at det i mange menigheter brukes ikke godkjente eller midlertidige liturgier. Kirkerådet har heller ikke økonomi til å arbeide med dette svært mye lenger.

Arbeidet med høringssvarene tilsier at vi har en stor og krevende jobb å gjøre, men at vi har håp om å komme godt i havn i forhold til ny tekstbok og nye liturgier. Når det gjelder strukturen på salmeboken har vi et godt stykke vei å gå. Det vises for øvrig til direktørens redegjørelse tirsdag.

Jeg tror på Den Hellige Ånd

Å være kirke i en ny tid innebærer ikke at alt skal forandres. Hver søndag bekjenner vi sammen et trosinnhold som står fast og urokkelig. Temaet for dette kirkemøtet er nettopp den tredje trosartikkel. Jeg hørte om en pinsepastor som het Juul Paaske med to u-er og to a-er. Hans foreldre hadde åpenbart hatt sansen for helheten i det kristne budskapet. Pinsen får sjelden den samme oppmerksomheten som jul og påske i Den norske kirke. Men jeg skulle ønske at hovedforedragene i år om den tredje trosartikkelen kunne bli til inspirasjon for oss slik at våre kalde hjerter blir fylt med Den Hellige Ånd. Profeten Ezekiel rykker oss nært inn på livet når han sier: ”Jeg vil gi dere et nytt hjerte og la dere få en ny ånd inne i dere. Jeg vil ta steinhjertet ut av kroppen deres og gi dere kjøtt hjerte isteden. Jeg vil la dere få min Ånd inne i dere.” Og i sin avskjedstale sier Jesus at han ikke vil etterlate oss som foreldreløse barn i verden, men gi oss en Talsmann, sannhetens Ånd.” Ved sin himmelfart ga han sine redde disipler løftet om at ”Dere skal få kraft når Den Hellige Ånd kommer over dere.” Den kraften vil vi nedbe over vår kirke.

Et Kirkemøte takker av

For mange av dere er dette det siste Kirkemøtet. I alle fall i denne omgang. Vi har hatt fire krevende og spennende år sammen. Jeg vil ved åpningen av dette Kirkemøtet takke for ærlige og åpne samtaler, ofte om følsomme og vanskelige tema. Vi har vært delt i en del saker, men samtalene har vært saklige og ryddige. Jeg vil spesielt takke for tilliten dere har vist meg ved å velge meg to ganger som leder. Jeg vet at jeg har sagt ting som kan ha såret enkelte og jeg vet at jeg i mediene har uttalt meg ubeskyttet enkelte ganger. For det vil jeg si unnskyld. Jeg er oppriktig glad i Den norske kirke og er nok litt på tuppa enkelte ganger i forsvar for den kirken som har betydd, og betyr, så uendelig mye for meg. Den står lagelig til for hugg med sine mange sprik og ulike synspunkter, men den har i all sin ufullkommenhet båret troen til meg gjennom dåpen, Ordet og nattverden. Ingen skal få ta denne kirken fra meg. De ordene som lød ved min dåp, skal den samme kirke gjenta ved min død: Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny til et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde!

Det er flott å tilhøre en kirke som Den norske kirke. Det skjer så mye flott i denne kirken i by og bygd landet over ved trofaste medarbeideres innsats og Guds velsignelse. Takk til dette valgte kirkemøte for engasjement, dokumentlesning og tidsbruk. Måtte vi få et godt Kirkemøte som avslutning på denne perioden.

GODT KIRKEMØTE!

Statsråd Rigmor Aasruds tale

Kjære Kirkemøte.

For en ny statsråd er det er sjølsagt ei stor glede å hilse Den norske kirkas øverste organ. Det er óg et lite sus av historie over dette Kirkemøtet, fordi det er grunn til å tro at det er siste Kirkemøtet der bispedømmenes representanter er valgt bare ved indirekte valg.

(Demokratireformen)

Demokratireformen ligger til grunn for stortingsforliket om stat og kirke, og er nå godt i gang. Valget i høst var det første av de to valga som skal gjennomføres før Stortinget vedtar en endelig ordning for valg til Kirkemøtet og bispedømmeråd. Jeg er oppatt av å bruke stemmeretten min, og deltok sjølsagt i kirkevalget. Men det var ikke bare enkelt å vite hvem jeg skulle stemme på. Informasjon om kandidata var ikke særlig lett tilgjengelig og stemmeseddelen til bispedømmerådsvalget var ikke av de enkleste. Jeg vil gjerne nytte muligheten her til å si at det ble gjort en stor innsats for å få gjennomført valget. Det var uvanlig kort tid til å organisere det. Medlemskaps- og registerproblematikken fikk ei ildprøve. Det store flertallet av kirkemedlemmene har liten erfaring med preferensevalg og personvalg. Kirka har aldri tidligere gjennomført et valg med så mange stemmesteder og så mange valgmedarbeidere. Og den har heller ikke stått overfor en lignende informasjonsoppgave.

Med så bratt læring som dette måtte bli, er det grunn til å være fornøgd med gjennomføringen av valget, både hva gjelder innsats og oppslutning. Til alle de som stilte opp, både sentralt, regionalt og lokalt: Takk for stor innsats!

Alle er enige om at det er nødvendig med forbedringer. Når målet er et styrka kirkelig demokrati og bedre forankring hos kirkemedlemmene, er ikke minst informasjon om kandidatene viktig. Jeg er sikker på at Kirkerådet alt nå har begynt å arbeide med dette med tanke på valget i 2011.

Og så er det viktig å ta med seg at demokratireformen ikke bare handler om det valgtekniske opplegget. Den demokratiske kulturen må utvikles videre og opplæringa av nye folkevalgte må være så god at vi får myndiggjorte demokratiske organer på alle nivå i kirka.

(Kirkeforliket)

Jeg har vært ordfører i Gran på Hadeland i 10 år, og noe av det jeg vil huske best fra denne tida, er da Grymyr kirke brant. Jeg sto i stuevinduet mitt en fredags kveld og så kirka mi gå opp i røyk. Da erfarte jeg hvor viktig kirka er i et lokalsamfunn. Det handler om å høre til. På søndag var vi samla i ruinen og feira gudstjeneste. Mange kom langveis fra den helga og bare var til stede ved brannruinen og tårene trilla nedover kinna på voksne mennesker. Da går det opp for folk hvor mye kirka faktisk betyr. Kirka brant helt ned, ingenting var igjen, med unntak av dåpsfatet. For meg var det et bilde på håp og framtid, og jeg var derfor ikke i tvil om at kirka skulle bygges opp igjen. Det var ei stor glede å være med på å innvie den nye kirka i 2003.

Alt det som kirka betyr for folk i dette landet, ligg djupt og er viktig både i liv og død, og det er nå en gang knytta til de strukturene vi som kirke og folk har utvikla de siste 1000 åra. Det historiske kirkeforliket i Stortinget ble til fordi vi som har vært statskirketilhengere, og de som legger vekt på det prinsipielle skillet mellom stat og kirke, er enige om at ei videre utvikling nå er nødvendig. De lange linjene i relasjonen mellom stat og kirke og folk og kirke, må følge med tida. Fortsatt skal Den norske kirke være nevnt i Grunnloven, fortsatt

skal stat og kommune ha økonomisk ansvar. Men vi vil styrke båndene mellom folk og kirke og løse noe på båndene mellom staten og kirka.

Målet er at organer som ikke er politisk, men kirkelig valgt, f. eks. Kirkemøtet eller bispedømmeråd, skal utnevne biskoper og proster. Når kirkelige organer ikke lenger skal være knytta til politiske valg, slik kirkelig statsråd er i dag, da må det kirkelige demokratiet styrkes. Det er vi altså godt i gang med. For de neste fire åra er det merka opp en veg for å nå dette målet. For meg betyr denne vegen at vi fortsatt har ei folkekirke.

(Religionspolitikk)

Den norske kirke har, sammen med de fleste andre tros- og livssynssamfunna, tatt til ordet for en brei gjennomgang av religionspolitikken. Det vil dere finne igjen i regjeringserklæringa Soria Moria 2. I Norge har vi en tros- og livssynspolitik som er aktiv og støttende. Dette er viktige elementer vi må ta med oss i gjennomgangen av tros- og livssynspolitikken.

Dere har ”Kristne innvandrere og menighetene i Norge” på sakskartet i år. Det er en viktig utfordring dere setter fokus på. I Soria Moria 2 sier vi at det skal ”legges til rette for at Den norske kirke fortsatt kan være en åpen og inkluderende folkekirke med plass for ulike religiøse behov og ulike teologiske retninger, og med bred forankring i medlemmene”. Dette betyr langt mer enn at kirka skal ha plass til begge sider i synet på ekteskapsloven, slik en kan få inntrykk av gjennom polariseringen i media. Det handler like mye om at mennesker skal oppleve at de hører til menighetene, og det handler om å få til gode relasjoner til innvandrermenigheter og internasjonale menigheter. Innvandringen gir en impuls til å tenke nytt og kreativt – også omkring rekruttering.

I år skal dere skal drøfte spørsmålet om hvordan kirka vil ta imot *kristne* innvandrerne. I 2006 sto ”Utfordringer i religionsmøtet” og ”Innvandring og integrering” på sakskartet. Det resulterte i en veileder som understreker at å møte mennesker med en annen kulturell og religiøs bakgrunn enn vår, ikke handler om å gjøre de andre mer lik oss. Det handler om interesse og respekt og om å leve i dialog om forskjellene. Det er viktig å ta vare på det mangfoldet som innvandrere tilfører oss.

Av mange grunner er folkekirka i framtidens Norge avhengig av at vi satser på mangfoldet. Derfor går det antagelig ikke an å overvurdere hvor viktig det er å snakke sammen; med ikke-troende, med andre kirkesamfunn enn vårt eget og med troende fra andre religioner. Et resultat så vi i forrige uke: Vold er et alvorlig problem innenfor både islamsk og kristen kultur. En fellesuttalelse fra Islamsk råd og Mellomkirkelig råd mot vold i familien og vold i nære relasjoner utfordrer oss til å arbeide mot vold i egen sammenheng. Uttalelsen er et resultat av at representanter fra islamske og kristne snakket sammen.

Regjeringa har lagt vekt på å følge opp trosopplæringsreformen.² Trosopplæring er viktig for ei kirke som døper barn. Men tryggheten som ligger i å kjenne si eiga tro, er også viktig for enkeltmennesket og for samfunnet. Når en møter mennesker med en annen tro og kultur, hjelper det å være bevisst i egen religiøs identitet. Den som kjenner seg sjøl, kan lytte til andre med forståelse. Da kan de vanskelige spørsmåla tåle å bli stilt.

(Trosopplæringa)

”Det som skjer i lokalmenigheten, er det som skjer i kirka”. Det er en viktig målestokk for de vedtaka dere gjør i Kirkemøtet. Når det gjeld trosopplæringsreformen, er forsøksfasen over. ”Erfaringsbasert” sa Stortinget at trosopplæringa skulle være, og det er den blitt. Når gjennomføringsfasen nå er i gang, er jeg veldig glad for å se at dette tilbudet nå har nådd 45 % av menighetene.

² 315 timer 0-18 år, 10årig innføring, samlet stipulert til 250 mill. ved avsluttet innføring. Forsøksfase i 2004-8, gjennomføringsfase fra 2008. Hittil bevilget 150 mill., som også ligger i beregningsgrunnlaget for tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Årlig til nå 25. mill, budsjett 2010: 20 mill.

Alle kirkas organer har gitt trosopplæringsreformen første prioritet. Stortinget og ulike regjeringer har slutta seg til. Dette er en sak der alle har vært ”lys våkne”³. En statsråd lover ikke noe for framtidens budsjetter. Men den enstemmige prioriteringa fra kirka si side, det gode arbeidet i prosjekt- og gjennomføringsfasen og regjeringas vilje til å gjennomføre denne reformen, gir grunn til å tro at den blir slutført.

Som statsråd for samiske saker har jeg også merka meg at nettet er tatt i bruk for samisk trosopplæring og at tilbudet er lagt ut på alle de tre samiske språka. Samisk menighet i sørsamisk språkområde er nå oppretta, og det er gledelig at arbeidet for utvikling av samisk kirkeliv fortsetter.

(Kirkeøkonomien)

I kirkeforliket er det slått fast at dagens finansieringsordninger for Den norske kirke skal fortsette. Kirka finansieres dels over statsbudsjettet, dels over kommunebudsjettene. Om lag 2/3 av kirkens økonomi kommer fra kommunene. Kirka bygges nedenfra. Kommunale finansieringsansvar for kirka gir lokalsamfunnet ansvar for kirkas arbeidsmuligheter lokalt. Noen vil sikkert mene at den økonomiske avhengigheten til kommunene skaper økonomiske ulikheter mellom menighetene, og at dette er uheldig. Andre vil kanskje mene at det er riktig og positivt at den lokale kirka deler økonomisk skjebne med lokalmiljøet. ”Den vet best hvor skoen trykker, som har den på”, sier et ordtak. Det spørsmålet som ofte stilles, er om kirka får del i den samme økonomiske vekst og utvikling som kommunene. Jeg mener det er feil å si at kirka er en ”taper” dersom kirka ikke får del i akkurat den samme veksten som kommunesektoren. Når vi ser på utviklingen i fellesrådenes økonomi de siste årene, ser vi at de kommunale overføringene år etter år har en vekst som er på høyde med eller som ligger over kostnadsutviklingen i kommunesektoren. Jeg ser det som uttrykk for at kommunene – sett under ett – er seg bevisst sitt ansvar for kirka.

”Bønda bygger kirke og Kongen sender prester”, har det vært sagt. Sånn er arbeidsfordelinga mellom stat og kommune. Bygging, vedlikehold og istandsetting av kirker er kostbart, og vi har et etterslep på dette feltet. Det er gledelig å konstatere at vi de siste årene har sett at kommunene i betydelig grad har trappet opp sitt økonomiske engasjement for vedlikehold og istandsetting av kirkebyggene.

I min korte tid som kirkestatsråd har jeg merka meg at det fra kirkelig hold er uttrykt særlig bekymring for den økonomiske situasjonen for kirka i de minste kommunene. Her har de kommunale overføringene til kirka de siste år vært noe lavere enn den generelle kostnadsutviklingen i kommunesektoren. Jeg er enig i at vi fortsatt må ha oppmerksomhet på kirkas situasjon i de minste kommunene, ikke minst ved å fortsette å prøve ut nye samarbeidsformer og samarbeidsløsninger på tvers av menighets- og kommunegrenser. Jeg mener det er nødvendig, ikke bare av økonomiske grunner. Vel så viktig må det være at slike organisatoriske grep kan bidra til at den faglige oppgaveutførelsen kan bli styrket, for eksempel innen kirkebygg- og gravferdsforvaltningen. Jeg skjønner at det er vanskelig å ha nok kompetanse for alle arbeidsoppgavene når kirkevergen er i 60 pst. stilling, og det ellers er to-tre andre ansatte, ofte også de i deltidsstillinger. Ikke bare som kirkestatsråd, men også som fornyingsstatsråd, ser jeg fram til å arbeide med spørsmål om hvordan vi kan fornye den kirkelige lokalforvaltning.

Det er statens ansvar å finansiere prestedtjenesten. Jeg er oppmerksom på at budsjettssituasjonen for prestedtjenesten er stram, og at mange bispedømmer i 2009 har iverksatt innsparingstiltak gjennom kutt i vikarbudsjetter og redusert prestebemanning. Sist fredag la jeg fram forslag til Stortinget om en tilleggsbevilgning i 2009 på 4 mill. kroner til presteskaper. Jeg er klar over at det fortsatt vil være en stram budsjettssituasjon for 2010. Den

³ ”Lys våken” er et døgn-arrangement for alle 11-åringene i trosopplæringa. I 2008 deltok mer enn 10 000. (30 000 fikk invitasjon.)

bevilgningsrammen for presteskapet som Stortinget vedtar for 2010, må både jeg og dere i bispedømmene forholde oss lojalt til. Men forhåpentligvis vil tilleggsbevilgningen i 2009 kunne lette situasjonen ved inngangen til 2010 ved at noe av det merforbruket bispedømmene forventer å få i 2009, ikke helt ut behøver å komme til fradrag i neste års tildeling. Kanskje vil mange av dere mene at 4 mill. kroner ekstra til prestatjenesten ikke gjør noen forskjell! Men jeg veit at det også i år var mange områder som hadde behov for økte bevilgninger. Det var svært få som fikk ekstra penger.

Når det ellers gjelder prestatjenesta, står vi foran rekrutteringsoppgaver. Det ser ut til at både tilgangen til studiet og antall søkere til stillingene som menighetsprest synker, og vi veit at gjennomsnittsladeren på de presta som er i arbeid, stiger. Vi må derfor sammen jobbe med rekruttering til prestatjenesta. En av målsettingene i Soria Moria 2 er å arbeide for å få flere prester og diakoner i menighetene.

(Arbeidslivspolitik)

På Presteforeningens generalforsamling i høst ble sammenfatninga av ei omfattende undersøkning av presters arbeidsmiljø lagt fram. Den viste at prester trives med jobben sin. Men det er en god del å utvikle på arbeidsgiversida, kanskje særlig når det gjelder introduksjonsprogram for nye og nytilsatte, livsfasepolitikk og ledelse. Jeg er kjent med at de to arbeidsgiverlinjene ofte får skylda der ledelsen ikke fungerer godt. Det spørsmålet er noe vi må komme tilbake til med tanke på tida etter 2014. Men når det gjelder arbeidsmiljøet her og nå, vil jeg – som fungerende arbeidsstatsråd – understreke hvor viktig det er å satse på et positivt arbeidsmiljø med en støttende og tydelig ledelse i begge linjer. For yngre generasjoner er læring en sosial prosess. De har forventninger om teamarbeid og en leder som støtter og veileder. Det er viktig at arbeidslivet lærer seg dette, kirka også.

(Om IKT)

Dere jobber med å forberede og utrede grunnlaget for en felles IKT-strategi for Den norske kirke. Som fornyingsstatsråd, med ansvar for den statlige IKT-politikken og fornying av offentlig sektor, er jeg opptatt av at dette arbeidet kan videreføres og videreutvikles i kirkelig sektor. Utviklingen av en felles IKT-strategi vil være av betydning i forhold til det reform- og utviklingsarbeidet som kirken nå står overfor, enten det handler om å videreutvikle det kirkelige demokratiet eller det er å legge til rette for en mer enhetlig og effektiv forvaltning mellom av de ulike nivåene i kirka.

(To ting: sykefravær og offentlig økonomi)

Fordi kirka er en del av det store fellesskapet, vil jeg også her si noe om to saker som ligg meg på hjertet, og som ikke gjelder kirka spesielt, men hele samfunnet.

Det ene er sykefraværet. Målet i IA-avtalen fra 2001 var å redusere det med 20 prosent i løpet av avtaleperioden. Etter en betydelig reduksjon i fraværet fra 2004, har det økt etter 2007. Vi er nå på nivå med der vi starta. I årets budsjett utgjør denne økinga om lag 4,2 milliarder kroner, 32 mrd. til sammen. Dette er alvorlig. Det spiser av det økonomiske handlingsrommet vårt. – og er verken bra for den sjukemeldte eller for arbeidsgiver.

Den andre saka er den økonomiske situasjonen i tida som ligger foran oss. Vi har en velferdsstat der det offentlige har ei sentral rolle i å omfordele inntekter og sikre innbyggerne viktige goder og tjenester. Mens andre nordiske og europeiske land har måttet stramme inn, har ikke Norge stått under samme press på grunn av inntektene fra olja. Vi har tatt inn mye av oljepenga i økonomien. Vi kan ikke fortsette med det i like høy grad. Demografien gir nye utfordringer. Antall eldre over 67 år blir dobla de neste 20 åra. For å opprettholde velferdsstaten, må vi fornye og utvikle offentlig sektor. For meg som fornyingsstatsråd blir dette den aller største utfordringen.

(Pilegrimstradisjoner)

Til slutt vil jeg si noe om pilegrimssatsninga. Vi er opptatt av å styrke bånd mellom folk og kirke. Pilegrimstradisjoner er et område som bidrar til det. Men de er også ei kultursatsing og berører flere viktige interesser i vår land: Kultur og miljø, landbruk og handel og næring. I et samarbeid mellom Kirkerådet, Riksantikvaren og berørte departementer vil regjeringa utforme en strategi som vil bli behandla i løpet av vinteren. I 2010 starter vi opp med fem regionale pilegrimskontorer i Oslo, på Hamar, Gran, Sør-Fron og Dovre. Til dette er det satt av 5 mill kroner over kulturbudsjettet i 2010.

Målet for satsninga er rett og slett å få folk til å bruke pilegrimsveiene for det de er verdt, og glede seg over alle de positive ringvirkningene; for lokalsamfunna, for kirka, for reiselivet, miljøet og lokale tradisjoner.

Ti-tjue år fram i tid kan vi kanskje, som resultat av satsinga, se mange mennesker på vandring langs de gamle pilegrimsveiene våre. Her går barnefamilier og pensjonister. Her går mennesker alene. Her er vennegjenger på tur. Noen går i ukevis den lange veien til Nidaros. Andre seiler oppover langs vestlandskysten. Noen går få dager av gangen og kommer kanskje igjen år etter år for å gå nye etapper. I Spania var dette bare en drøm for 20 år sida. Nå vandrer 100.000 hvert år langs veiene mot Santiago de Compostela.

Hadde det ikke vært flott å se noe av det samme i Norge? Vi har plass nok til å ta imot vandrere. Vi må ha noen visjoner i kirka, og vi må våge å tro at vi kan få det til, enten det gjelder trosopplæring, demokratireform eller tilrettelegging for pilegrimer.

Jeg er fornyings- og kirkestatsråd. Fornyning er et positivt lada ord, og kirka vil være i en fornyingsfase i denne stortingsperioden. Folkekirka skal både bevares og fornyes slik at nye generasjoner kan ha et sted for tro og tilhørighet. Jeg håper og ønsker at vi skal få til et godt samarbeid mellom mitt departement og kirka om dette fornyingsarbeidet.

Takk for gode ord og forventinger. Vi kommer kanskje ikke alltid til å være helt enige, Regjeringens vedtak om å anke OVF-saken er et eksempel på det, men også den saken skal vi klare å håndtere på en god måte.

Godt Kirkemøte!

Hilsen fra preses Olav Skjevesland

Kom, Hellige Ånd – forny din kirke!

Kjære kirkemøte og medarbeidere!

Som Bispemøtets preses er jeg blitt forunt å minne oss om noen sider ved Den Hellige Ånds virke – relatert til vår aktuelle kirkesituasjon.

Den kristne tros bilde av Gud avviser enkle måter å uttrykke hvem Gud er på. Aristoteles' forestilling om guddommen som "den ubevegelige beveger" som ikke lar seg affisere av denne verdens forhold, står i skarp kontrast til troen på Gud slik kirken bekjenner ham: Gud stiger inn i menneskenes historie, gjør seg til ett med den i Jesus Kristus for å omskape den fra grunnen av, og som – gjennom Den Hellige Ånd – forblir som levende nærvær i kirken og de troendes liv. Det kristne dogme om den treenige Gud er kirkens tankemessige respons på denne mektige visjon av Gud.

Dogmet sier ikke at vi tror på tre guder, men på én Gud i tre personer. Den treenige Gud – én Gud i tre personer – er unektelig et vanskelig begrep. Ikke sjelden er det blitt latterliggjort som ulogisk. Men treenighetstanken vever sammen sentrale elementer i den kristne kunnskap om Gud som Skaper, Forsoner og Helliggjører. Det tradisjonelle trinitariske språk knyttet til Fader, Sønn og Helligånd er hentet fra NT og uttrykker den fundamentalt personlige forståelse av Gud som ligger til grunn for læren.

"Jeg tror på Den Hellige Ånd" – NB ikke til fortrensel for troen på Gud Skaperen eller Kristus Frelseren. Den "sunne tro" vet å legge like sterk vekt på alle tre personene i guddommen. Å bestemme den kristne tro som *trinitarisk* er mer enn en teoretisk øvelse. Å fastholde den trinitariske tro er av største kirkelige og personlige betydning.

For eksempel: Å isolere momentet Gud som Skaper fra frelsen og helliggjørelsen, fører lett til at kirken omgjøres til et sorgfritt karneval til livets pris, uten å regne inn at det fins en slange i paradiset. Og å spalte Den Hellige Ånd fra skaper- og forløser-tanken, kan innebære å kaste loss fra jordlivets barske vilkår, mens man stiger mot himmelen under en luftig ballong. – Sunn tro har en viktig test i treenighetstanken. Vranglæren er sjelden helvrang, men består ofte i at ett aspekt løsrives, blåses opp, og slik skaper tro i ubalanse.

For ni år siden kom vi fra et århundre dominert av politiske religioner – kommunisme, fascisme, nazisme. Tomheten ved utgangen av 1800-tallet ventet på å bli fylt. Og politiske systemer med kvasi-religiøst tilsnitt meldte seg i tur og orden. Men de feilet og falt og havnet på historiens søppelplass. Etter Den 2. verdenskrig fulgte noen år med kollektiv innsats for gjenoppbygging. Men denne fase er blitt avløst av 40-50 år med forvirring, med oppmerksomheten vendt innover – mot sjelegranskning og selvutvikling. Og dér er vi fremdeles.

Er dette kirkens tid? I prinsippet, ja! Så lenge tid kommer, vil kirken være der. Men mer realistisk og ydmykt sagt: Det *kan* bli kirkens tid, men det er ikke gitt. Tidens

institusjonskritikk og menneskenes trang til å iscenesette sitt eget liv, også på religionens område, fører til at leting etter mening ofte skjer på smalere stier enn den brede kirkevei.

Det er ikke velfriserte setninger vi trenger, ikke vidløftige teorier, ikke flotte tankebygninger. Det som trengs nå er Den Hellige Ånd, som gir oss det fordypede språk. Ånden er troens språklærer. Den lærer oss det språk som når til bunnen av vår sjel – et språk som lodder så dypt at mennesker forvandles fra grunnen av. Da taler vi ikke bare teoretiske sannheter, men *vi taler ut fra Sannheten*. Og kirken står frem som åndelig veileder og fyrtårn for alle som er ute på livets reise.

Bilder ansporer. Bilder trenger ned til de dype lag i oss. ”Sjelen tenker aldri uten et bilde”, skrev Aristoteles. Slående bilder gjør at man liksom ”ser det hele for seg”! Likeledes kan kirkebilder også anspore. Jeg vil derfor holde sammen to store kirkebilder, uten lange kommentarer: Det ene er ett av protestantenes yndede bilder, lært oss av Paulus – nemlig kirken som Kristi legeme med de mange lemmer, nådegavene, som samvirker i kjærlighet (*agape*) for å bygge et fellesskap i Den Hellige Ånd.

Og dette altså sammenholdt med det ortodokse bilde av kirken som jordisk avspeiling av den indre sammenheng i treenigheten – Faderen, Sønnen og Ånden i gjensidig avhengighet og kjærlighet. Og apropos samvirke i kjærlighet: Det fins ingen sjalusi innen treenigheten. – Det protestantiske kirkebilde er nok mer dynamisk, det tilfredsstillende den aktive protestantiske flid. Det ortodokse bilde er mer statisk, det kommer ut av den store Tradisjonen og har et trenighetsteologisk, lovprisende utgangspunkt. Jeg synes det er to kirkebilder som kompletterer hverandre og gjør kirkens virkelighet rikere.

Den norske kirke er inne i en dyptgripende reformfase som angår både ytre struktur og indre liv. Slike omfattende grep er nødvendige fra tid til annen. Det er, rett forstått, ingen motsetning mellom Ånd og struktur. Ånd og orden er heller ikke opponenter til hverandre. Kirkens liv er et strukturert liv, og Gud er ordens Gud, jf 1 Kor 14, 33.40. Men å gripe til et stort anlagt reformarbeid kan drive frem den misforståelse at kirke er noe *vi* kan ”få til”. Guds kirke er *Guds*, skapt ved Ordet og Ånden, og ikke et produkt av menneskelig management og flinkhet. Så i de reformårene som kommer, må vi fastholde et uoppgivelig poeng: Det skal mye Ånd til for å bære frem en stor reform som virkelig bidrar til å bygge kirke. Jo flere reformer, desto mer Ånd trengs det!

Åndens sentrale oppgave er å gjøre Kristus nær. Den oppstandne Herre Jesus Kristus er i sin kirke ved Ånden – nå. Eller som Paulus fyndig formulerer det: ”Herren, det er Ånden!” (2 Kor 3,17). På 1970-tallet var det flere som søkte sammen til de såkalte ”helligåndseminarene”. Disse var den gang et nedslag på vår kirkemark av en bølge som hadde begynt å rulle internasjonalt. Her lå forløperen til Oasestevnene. Oasebevegelsen har i vår kirke betydd mye positivt for både lekfolk og prester. Og som en organisatorisk påminnelse om Den Hellige Ånds gjerning i kirken har bevegelsen fortsatt en rolle å spille. Imidlertid, istedenfor å utdypes og modnes gjennom teologisk arbeid, har ledelsen i bevegelsen de siste år åpenbart vist mangelfull dømmekraft i sin invitasjon av utenlandske talere. Dette har skapt inntrykk av en bevegelse som tiltrekker seg oppmerksomhet ved å gi scenen til sensasjonssøkende profeter, istedenfor predikanter som fordyper troen. Oasebevegelsen av i dag synes mer i behov av å trenge *dypere ned* enn å jage høyere opp.

Når Kirkemøtet 2009 tematiserer Den Hellige Ånd, er det således betimelig å sende en oppfordring til Oaseledelsen om å foreta en kritisk gjennomtenkning av bruken av importerte

forkynnere. Jeg er her ikke ute etter en avisoverskrift à la: "Biskop tar et oppgjør med Oasebevegelsen". Min tanke til ettertanke er at Oasebevegelsen er en for viktig spore i vår kirke til at den marginaliserer seg selv gjennom å utøve svak åndelig innsikt og dømmekraft.

"Jeg tror på Den Hellige Ånd" – det er også en bekjennelse til en kirke som lever i misjon. Apostlenes gjerninger har kirkens misjon som hovednerve. Ånden driver til misjon. Ånden utruker disiplene, nå som da. Den Hellige Ånd har ingen utløpsdato. Og det er sant som den sveitsiske teologen Emil Brunner sa: "Kirken eksisterer ved misjon likesom ilden eksisterer ved å brenne".

Derfor - av mange grunner henger vi fast ved denne bønne: "Kom, Helligånd med skapermakt og forny din kirke".

”Jeg tror på Den Hellige Ånd”. Foredrag ved biskop Halvor Nordhaug

Jeg tror på Den Hellige Ånd - Den Hellige Konspiratør

I ÅNDEN KONSPIRERER MED SKAPERVERKET

Jeg tror på Den Hellige Ånd. Hvor begynner vi da?

La oss begynne med begynnelsen: ”I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden. Jorden var øde og tom, og mørke lå over havdypet. Men Guds Ånd svevet over vannet.”

Øde og tom – på hebraisk: tohu wabohu. Hør på de ordene: tohu wabohu – det er kaos-lyder.

I begynnelsen var kaos. Men også over kaos hersket Gud.

Allerede den gang – før Gud taler tiden i gang, svever Guds Ånd over vannene.

Lydløst i det mørke og tomme rommet er Guds Ånd til stede i en bevegelse som omslutter alt. Guds Ånd er der, og da kan allting skje

Og så skjer det samme som i forkynnelsen, i dåpen og i nattverden: Guds Ord setter Ånden i bevegelse. Fra kaos oppstår kosmos. Og i rommet henger nå en blågrønn juvel:

Salme 104: ”Du sender din Ånd, og det skapes liv, du fornyer jordens overflate.”

I Den apostoliske trosbekjennelse begynner den 3. trosartikkel slik:

”Jeg tror på Den Hellige Ånd, en hellig allmenn kirke”

Her går vi direkte fra Ånden til Kristus og kirken.

Men i Den nikeenske trosbekjennelse (Nikenum) går vi en litt lengre vei med Ånden: ”Vi tror på Den Hellige Ånd, som er Herre og gjør levende, som utgår fra Faderen (og Sønnen), og som tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen, og som har talt gjennom profetene.”

Og først nå kommer vi til kirken: ”Vi tror på én hellig, allmenn og apostolisk kirke. Vi bekjenner én dåp til syndenes forlatelse, og venter de døde oppstandelse, og et liv i den kommende verden”.

Den Hellige Ånd ble ikke til på pinsedag.

Den Hellige Ånd er fra begynnelsen av

- nei, før begynnelsen og før tiden
- fra evighet av
- som én av de tre personer som er Gud

Vi sier gjerne at den første trosartikkel handler om Skapelsen. Det stemmer bare delvis. Den første trosartikkel handler ikke om skapelsen, men om Faderen. Skapelsen er ikke bare Faderens verk. Det er Gud som skaper, hele Gud. Det går linjer fra alle tre trosartikler til skapelsen.

Nikenum:

- "Faderen har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig"
- Om Sønnen: "Ved ham er alt blitt skapt"
- Og Ånden kalles "livgiveren", "den som gjør levende"

Skapelse pågår – gjennom evolusjonens millioner årlange løp, og gjennom de prosesser forskningen kan studere, og som vi gjerne kaller "naturlover".

En luthersk-ortodoks teolog har i en bok fra 1707 en original formulering om dette. Han sier at: "Gud løper sammen med", og samvirker med naturens egne lover.

Engelsk oversettelse: "God ... sweetly conspires"
Jeg synes det er utrolig vakkert tenkt og sagt!

Gud kon-spirerer med sitt skaperverk
Vi hører hvordan nettopp Ånden – Spiritus – er til stede i denne "konspirasjonen".

Ånd, spirit, pneuma er samme ordet som vi også bruker om luft og vind.
Con-spirare: blåse med

Ånden er den store konspiratør. Som blåser med, som samvirker med Faderen og Sønnen, både i skapelsen og frelsen, og gjør Den treenige Gud nærværende i vår verden

Ånden virker sammen med skaperverkets egne prosesser, holder dem oppe og også baner ny vei, slik det har skjedd gjennom evolusjonen.

"Du sender din Ånd, og det skapes liv, du fornyer jordens overflate."

Den Hellige Ånd er den person i guddommen som på en særlig måte gjør Gud nærværende i vår verden, som den som formidler og innlemmer oss både i Faderens og i Sønnens verk.

Ånden handler i troens rom, i kirken, men også i skapelsen.
Gud kommer som Den livgivende Ånd tett inntil sitt skaperverk, men uten å gå opp i det.

Panteisme er utelukket i kristen teologi. Da er Gud til stede i alt, men på en slik måte at guddommen forblir innenfor skaperverket.

Men pan – en – teisme kan være et mulig begrep innenfor klassisk kristendom.
Gud er før og utenfor naturen. Men er samtidig som Den livgivende Ånd, den himmelske konspiratoren, til stede i alt som lever.

Kan denne tanken om Åndens nærvær i, med og under alt det skapte kanskje gjøre noe med oss som gjennom troen lever i Ånden, gjøre noe med måten vi forholder oss til nettopp skaperverket?

At vi som ved troen på Kristus har Ånden, kan kjenne en solidaritet, en samhörighet med alt som lever? Ikke bare som en rent biologisk og økologisk sannhet, men også som en i dypeste forstand åndelig sannhet?

”God sweetly conspires”

Gud løper kjærlig sammen med verden. Skal da ikke vi som har fått Den Hellige Ånd, Livgiveren, plantet i oss ved troen, stelle vakkert med vannet, lufta, dyrene – men først og fremst med den skapning som helt fra unnfangelsen av er alene om å være skapt i Guds bilde, og bestemt til å være et tempel for Den Hellige Ånd?

Ånden er virksom universelt, ikke bare i skaperverket, men Ånden er også med i historiens turbulente løp. Den Hellige Ånd blåser sammen med, konspirerer med alle dem som vil fremme og kjempe for menneskeverd og rettferd.

Vi har akkurat feiret 20 års jubileum for åpningen av Berlinmuren. Tenk hvilket under! Tenk så mye som kunne gått så veldig galt. Hvem hadde trodd det var mulig? Skulle ikke Den Hellige Ånd, LIVGIVEREN, hatt sin finger med i dette?

II ÅNDEN KONSPIRERER MED ORDET

Men Ånden er langt mer enn en ordløs, skapende livgiver i alt som lever. Ånden taler. Nikenum: ”... som har talt gjennom profetene”

Hør profettrøsten i Jes 61: ”Herrens Ånd er over meg, for Herren Gud har salvet meg. Han har sendt meg for å forkynne et gledesbudskap for de arme...” (Jes 61,1)
Han taler ikke bare på vegne av seg selv, men alle sine profetkolleger.

Nettopp denne teksten fra Jes 61 er det Jesus, han som helt ut var ett med profetenes ånd, finner fram til i Nasaret synagoge. Og han legger til: ”I dag er dette skriftordet blitt oppfylt mens dere hørte på”.

”Mens dere hørte på”. Bibelordet blir ikke oppfylt, det når ikke sitt mål, så lenge det står i bokhyllen. De er et skaperord som må slippes løs – leses, høres, tolkes.

Ånden taler i Skriften. Vi leser i 2 Tim 3, 16: ”Hver bok i Skriften er innblåst (latin: ”inspirata”) av Gud og nyttig til opplæring, tilrettevisning, veiledning og oppdragelse i rettferd.”

Det er nettopp gjennom Åndens konspirasjon med profetene og apostlene, gjennom deres skrifter – Bibelen – at vi vet både hvem Faderen og Sønnen er. - Og Ånden.

I Skriften ser vi at Ånden er ikke bare er den skjulte livgiver, men Den Hellige Ånd, Talsmannen, som Ånden kalles i Johannes-evangeliet, som bringer oss til Sønnen, og som sammen med Sønnen bringer oss til Faderen.

Gjennom Skriften får Gud ansikt og navn. Og navnet er Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd. Slik må vi også tiltale Gud i gudstjenesten. Ikke nødvendigvis bare slik, det blir for rigorøst, men i hvert fall slik.

Mange vil tiltale Gud også som skaper, frigjører og livgiver. Det er ikke galt. Men som tiltale av Den treenige Gud blir dette utilstrekkelig. Det viser seg først og fremst ved at denne måten å omtale guddommen på kan brukes av bortimot alle religioner.

Og både innenfor New Age og all slags moderne engledyrkelse er dette gode ord som mange vil knytte seg til.

Men når Gud kalles ved sitt rette navn: Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd, da blir det klart at vi som er samlet her, vi er de kristne, og dette er den Gud vi tror på og bekjenner.

Derfor bør vi ikke begynne en gudstjeneste med å si ”I Skaperens, befrierens og livgiverens navn”. Vi kan si det senere i gudstjenesten, men ikke som det første vi sier. Først må vi navngi den Gud vi er kommet sammen for å tilbe og ære. Vi må definere gudstjenesten som nettopp en kristen gudstjeneste til forskjell fra annen kult, og oss selv som nettopp kristne, til forskjell fra andre gudsdyrkere.

Gud er mer enn en kraft som han sees på tre ulike måter. Gud er tre personer i fellesskap. Faderen, Sønnen og Ånden. Og hver av dem har sin egen vilje og sin dagsorden.

Dagens hovedperson, Den Hellige Ånd, er ikke en upersonlig kraft som skal hjelpe oss i å nå våre egne mål og komme lenger i vår selvutvikling.

Den Hellige Ånd er en person. Med sin egen vilje og sin egen dagsorden – ”som har talt gjennom profetene”

Men Ånden er ulik oss. For Åndens dagsorden er ikke å få søkelyset på seg selv, men på Kristus.

Derfor er det ikke så underlig at nettopp Ånden er den person i Gud som det er vanskeligst å forestille seg. Fordi Ånden på en måte har sitt oppdrag i å gå opp i de andre to, og løfte dem fram og gjøre dem nærværende.

III ÅNDEN KONSPIRERER MED OSS

Det finnes to pinsetekster i vårt NT:

- 1) Beretningen om den første pinsedag i Jerusalem (Apg 2). Ånden faller – og konspirerer med Peter som taler, og folk kommer til tro.
- 2) Johannesevangeliet: Når Jesus viste seg for sine disipler etter oppstandelsen leser vi (Joh 20, 22f): ” Igjen sa Jesus til dem: «Fred være med dere! Som Far har sendt meg, sender jeg dere.» Så åndet han på dem og sa: «Ta imot Den hellige ånd. Dersom dere tilgir noen deres synder, da er de tilgitt. Dersom dere fastholder syndene for noen, er de fastholdt.»

Tenk at et annet menneske kommer helt inn mot ansiktet ditt og puster på deg. Det er ganske intimt. Vi føler oss ikke vel, med mindre det er en vi kjenner godt og er glad i. Fortellingen hos Johannes viser hvor tett Ånden er knyttet til Jesus. ”Jeg går bort, og jeg kommer til dere igjen” (Joh 14,28)

Det er pusten, Ånden fra Jesus som kommer. Det er ikke ”som om Jesus kommer”. Det er Jesus som kommer gjennom Den Hellige Ånds konspirasjon. Og samtidig med Jesus kommer alltid også Faderen, slik Jesus sier det i Johannes 17: ” jeg i dem og du i meg”

Slik blir Ånden livgiver i dobbel forstand: Den ånd som gjør levende i skapelsen, gjør også oss levende til evig liv i Gud.

Dåpen er en oppvekkelse fra de døde. Vi som var døde på grunn av våre misgjerninger, får nytt liv i Kristus. (jfr. Efes 2,5) Og presten legger hånden på barnets hode, og sier (i hvert fall inntil videre): ”Den allmektige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd”

Ånden er Gud i oss, og med Ånden kommer også Sønnen og Faderen og flytter inn i oss, og gjør våre kropper til et tempel, ikke bare for Ånden, men for Den treenige Gud. Ånden bor i oss, og utrunder oss, gir oss nådegaver, og leder oss. ”Alle som drives av Guds Ånd, de er Guds barn.” (Rom 8,14)

Vi som har Den Hellige Ånd, la oss ta sjansen på at Ånden er i oss, som person og som kraft, og ikke bare som et prinsipp. La oss ta sjansen på at når vi ber om å bli ledet av Ånden, så blir vi det faktisk også.

”Men vi er jo syndere, vi kan bli forført og bedratt av våre egne tanker og lyster, og ta feil...” Ja, det kan vi. Og derfor må all ledelse av Ånden prøves på Ordet og gjerne også i samtale med søstre og brødre.

Det er kanskje særlig for oss lutheranere viktig at vi ikke må la den begrunnede pessimismen på menneskets vegne bli større enn den enda bedre begrunnede tilliten til Den Hellige Ånd. Vi må ikke gjøre Djevelen større enn Gud.

Våg å tro at når du ber om Åndens ledelse, om åndelig veiledning, så kan det skje at du også finner veien. Ja, gå ut fra at du vil finne veien!

Det forutsetter nok både stillhet, bibelstudium og bønn. Men det er en kristen erfaring at Ånden kan gi seg til kjenne i våre liv på mange måter og lede oss: som en inspirasjon, som en tanke, som en intuisjon. Det er kanskje helst i etterkant vi kan se Åndens ledelse på denne måten.

Ånden vil ingen ting mer enn å konspirere med din og min ånd. Ånden er som vinden, den er smidig og tilpasser seg landskapet: din og min person, våre evner og anlegg, tanker, følelser og vilje – hele vår historie og vår eksistens.

”Når sannhetens Ånd kommer, skal han veilede dere til hele sannheten” (Joh 16,13)
Det finnes ikke noen større bestemmelse for et menneskes liv enn dette: Å innlemmes i fellesskapet med Gud, og bli et tempel for Den Hellige Ånd.

Den Hellige Ånd, livgiveren, som fornyer jordens overflate og holder kosmos sammen, bor nå i mitt indre.

IV RUBLEVS IKON: ”DEN HELLIGE TREENIGHET”

Dette er Den Hellige Treenighet av Andrei Rublev.

De tre sitter rundt et bord og midt på bordet står kalken som Kristus i midten peker på med sine to fingre (sann Gud, sant menneske), og Faderen til venstre tar imot dette Jesu offer som soning for verdens synd. Den Hellige Ånd peker med sin lange finger mot nattverdskalken og mot deg som ser på dette bildet, og sier: Det er en ledig plass ved dette bordet – den er din.

Den kristne Gud er ikke, som i andre monoteistiske religioner, helt alene i sitt vesen. Gud er et fellesskap av tre i sitt vesen.

I 1. Johannesbrev leser vi: ”Gud er kjærlighet”. Gud er kjærlighet i sitt vesen fordi kjærligheten alltid forutsetter mer enn en, – og fordi Gud er kjærlighet i sitt vesen er Gud vendt mot oss og gjennom oss mot hele sitt skaperverk.

Det er i dette fellesskapet du hører til!

Inn hit er det Ånden vil kalle deg. Inn til en livsvarig reise, og enda lenger:

Ånden – den store konspiratør - peker og innbyr deg: Her er din plass!
Kom, for alt er ferdig.

“The Mission of the Triune God Shaping Congregations Today. Working towards a Mission-shaped Church”. Foredrag ved biskop Steven Croft

Thank you for your welcome. It is very good to spend these three days with you in Norway and to have the privilege of addressing your General Synod. I hope it will be helpful to have an external perspective on your conversation and planning together.

I bring you warm greetings from the Church of England and from the Diocese of Sheffield in particular. This is my second visit to your beautiful country. I greatly enjoyed my visit last year to Bergen and to the conference of the Norwegian Missionary Society.

My own background in Christian ministry is that I have spent 13 years in two different parishes: one in the south of England and one in the north. I then spent 8 years leading a theological college for Anglican and Methodist Ministers and almost five years as Archbishops’ Missioner and Team Leader of Fresh Expressions. In that capacity I travelled widely across England and beyond listening to what is happening as people encourage fresh expressions of church. I will explain that term in a moment. Six months ago I began a new ministry as Bishop of Sheffield in the north of England. In that capacity I still have my L plates on.

My purpose this morning is to describe to you something of what is happening across England as we engage in God’s mission and how we are being reshaped by that engagement. Clearly there are some similarities between our two contexts and some differences. Not everything we are doing will be helpful or relevant to your situation. There will be much that we can learn from you.

The most important thing I have to share with you is the story of the way in which the Church of England is attempting to respond to what we believe is the call of God by developing new forms of church for our changing culture. We are no longer marginalising such initiatives. We are not holding them at arms length. We are not resisting their growth and development. We are seeking to resource and encourage these ventures as an integral part of our common life.

My presentation seeks to answer 4 simple questions: What is happening? Why is it happening? How is it happening? Where will it all lead?

What is happening?

Our society is changing rapidly. Part of that change means there are fundamental changes taking place in the ways in which people engage with and express their faith.

Put very simply, the gap between where much of the church is and where much of our society is grows wider and wider.

As this gap grows wider, the number of people able to make the journey from the society around into the life of the church grows less. In consequence the numbers of people taking part in Sunday worship and other church activities grows smaller and our congregations grow older.

In response to this development, over a number of years, individuals and groups have discerned a call, a vocation, to go to the surrounding culture sent by God in mission. They have gone not to draw people back to the existing church or to recreate church as they have known it but to form new communities of Christians in different ways appropriate to their context.

Some of these experiments have been provisional and temporary; others have been very fruitful.

They include many new congregations at parish level: youth congregations; midweek gatherings for families and young children; Saturday evening congregations; groups meeting in schools or residential homes. They also include now many congregations established by dioceses for unreached areas or people groups – most often network churches for young adults meeting across towns and cities.

These experiments in mission were initially very scattered and spontaneous: the result of many different people responding to a changing context. We did not have the language to describe what was taking place.

In 2002 the Church of England set up a working party chaired by Bishop Graham Cray to examine this range of experiments. In 2004 this working party reported to the General Synod and called its report Mission-Shaped Church. The report has now sold over 13,000 copies and has been reprinted many times over. It is the best selling General Synod Report of all time.

Mission-shaped Church does several things in respect of this new movement which are very important.

First the report tries to develop language to describe what is happening and coins two terms which have proved vital. The first is the term “fresh expressions of church” to describe this diverse range of new congregations formed through contextual mission.

As part of the follow up work to the report we defined the term in a more precise way as follows:

A fresh expression is a form of church for our changing culture established primarily for the benefit of people who are not yet members of any church.

It will come into being through principles of listening, service, incarnational mission and making disciples.

It will have the potential to become a mature expression of church shaped by the gospel and the enduring marks of the church and for its cultural context.

The second piece of language coined by Archbishop Rowan Williams and referred to in the report was the term the mixed economy church.

There is much about our present way of being church which is good and wholesome and valuable. We are not seeking to jettison this. We want to affirm and grow all that is good.

However our society is changing in such a way that we can no longer reach the whole of society through one single form of church. We need to be one church but in a variety of expressions of church. That will mean growing a mixed economy of existing congregations and fresh expressions of church.

Once it has developed this language, Mission-shaped Church also provided the vehicle for the Church of England to say at national level and at Diocesan level: These developments are very good indeed and of God and vital for our work together in God's mission. We will no longer regard this kind of activity as marginal or on the edge of our life but we will nurture and encourage and resource these initiatives whole-heartedly and across our different traditions. We will apply our best minds to thinking through the ecclesiology and missiology. We will develop strategies and resources to help us to learn how to do this kind of mission really well. We will be intentional and strategic about the mixed economy church.

That decision has had far reaching consequences for the Church of England in the five years since the publication of Mission shaped Church. We have seen an encouragement and flourishing of a range of different local initiatives. According to one survey these are now taking place in some ways in at least half of Anglican parishes. Some of these claims are aspirational but undeniably the language and the movement is now widespread and affects every single diocese. In most dioceses now more work is being done with children and young people through midweek activities and fresh expressions of church than is taking place through traditional congregations on Sunday mornings. Church planting and training for these ministries is becoming a normal part of Anglican church life. We have much still to learn but the face of the Church of England is being changed.

Why is this happening?

What are the theological roots of this change?

Undoubtedly our changing context has led us to examine again our theological roots and our tradition.

As you would expect there are different streams feeding this movement but the predominant stream is a re-examination and rediscovery of the mission of God – missio dei – at the heart of our faith.

The God of the Scriptures first and foremost a God of mission: of sending. This love, this pouring out of God into his world is at the heart of the Trinity. It is God's overflowing grace in mission which lies at the heart of creation.

There has been a new exploration of the doctrine of the Trinity in recent years rooted in the work of the Cappadocian Fathers and expounded in the work of the orthodox theologian John Zizioulas.

This stream of thinking is often represented in a convenient and beautiful shorthand by Rublev's icon portraying the visitation to Abraham at the oaks of Mamre. Father, Son and Holy Spirit sit in peaceful contemplation and in mutual love. We are invited to take our place at the table – to become part of the fellowship of the Holy Trinity.

This perspective on the Trinity is a vital one. It enables us to see much more clearly the call of the church to be itself a community of fellowship made up of different elements rather than a hierarchy of bishops, priests and people.

However no single picture can of course reflect the nature or the mission of the Triune God. In its own work the Church of England has been very open to the influence of Zizioulas and others yet has also listened deeply to the theologians in the world church who have offered the complementary perspective as the Trinity as deeply concerned and active in mission.

In this complementary picture of God the Father sends the Son; the Father and the Son together send the Spirit; the Father, Son and Spirit together send the church. According to John 20.21: "As the Father has sent me so I send you".

The call to be caught up in the life of the Trinity is seen from this perspective a call to be caught up in this great mission, this story of salvation history, this sending and re-sending from the heart of God. It is a call to be caught up in the mission Dei: the sending at the heart of the Trinitarian God.

This is a perspective on the Trinity expressed in the great theologians of world mission and particularly in the writings of the South African theologian David Bosch. The church on earth is by its very nature missionary. It is a perspective brought to the Church of England in particular through two main influences.

The first has been the role of the Anglican Communion. The Church of England is as you know is part of a great and world wide communion. This theology of the mission of God has informed a series of Lambeth Conferences and their resolutions and in particular the progressive framing of the five marks of mission of the Anglican Communion in 1978 and 1988 and the Church of England's participation in the Decade of Evangelism in the 1990's. All of this has helped us to move in a direction shaped by the mission of God. The five marks of mission are:

- To proclaim the Good News of the Kingdom
- To teach, baptise and nurture new believers
- To respond to human need by loving service
- To seek to transform unjust structures of society
- To strive to safeguard the integrity of creation and sustain and renew the life of the earth

These five marks have provided an agreed missiology which all of the Church of England can own. The language of the mission of God has formed and shaped theological education from the late 1980's in such a way that it now makes a difference both to the selection criteria which explicitly mention mission and evangelism and to the curriculum and patterns of assessment.

The second great influence apart from the Anglican Communion have been a stream of missionary theologians who have spent their lives and ministries in what is explicitly a mission situation and have then returned to reflect on their experiences in Britain or elsewhere in the traditionally Christian West. Their reflections have helped the church to realise in deeper ways that we are once again caught up in a mission context and therefore need to reflect upon our common life. Some of these names will be familiar to you: Roland Allen was a missionary to China and wrote several key reflections at the beginning of the 20th Century which were way ahead of their time. Vincent Donovan was a Roman Catholic missionary to the Masai peoples. His book, "Christianity Rediscovered" has had a profound influence on the movement to establish fresh expressions of church. John Taylor was a CMS missionary to Africa and former head of the Church Missionary Society. His books, particularly the *Go Between* God are a clear articulation of a theology for mission which have influenced a generation of theologians, bishops and practitioners in the United Kingdom. It is John Taylor who first articulated the wonderful phrase which is now widely quoted in Anglican documents on mission:

"Mission is about finding out what God is doing and joining in".

One of the key elements in the cluster of ideas around *missio Dei* is that the Trinity is already at work in the world outside the church. God continues to reach out, to call, to love those he has created. We therefore go, as the Apostles went to Philippi so long ago, confident that we will find those who are seeking.

I hope I have said enough in this section to convince you that the movement to develop fresh expressions of church by the Church of England has deep roots both in the recovery of a sense of the *missio Dei* in world theology; in biblical studies and in our recent practice and exploration. It is the logical and practical outworking of shifts in our theological perspective which go back now a generation. It is not the mindless pursuit of the trendy or of consumer Christianity.

How is it happening?

We have looked at what is happening in the Church of England and at why though in a very introductory way.

We now turn to the question of how all of this is taking place and I will explore this in two sections. The first is to take a closer look at the methodology which has developed out of this theology of mission for the practice of fresh expressions of church. The second is to look at how as a church we are encouraging and resourcing this movement.

How is a fresh expression of church formed and shaped? The basic movement is one of going to where people are – of mission – and of allowing church to take shape there.

One helpful and topographical way of describing the changes in our culture is this one. The previous shaping of our society in Christendom was that everything was shaped to draw people to the doors of the Christian church in the rhythm of their lives and the rhythm of the week and of the year. The legal protection of Sundays and Christian festivals; rites of passage; the role of the church in education and the health service and so on. Evangelism is essentially attractational. We become skilled at drawing the people who come to the doors of

the church to the font and to the altar: to baptism and the eucharist and sharing the life of the church.

But what happens to those patterns if the whole shape of our society changes. We are in transition here. For some people the shaping of society does still have the effect of drawing them into contact with the churches, particularly the older generation.

But for the majority this no longer applies. The very culture they are part of and the very shaping of society draws them not towards the church but further away.

What is the church to do in such a context? We could simply stand as it were at the top of the hill and shout louder and louder to this group of people but this is unlikely to be effective. Or we could simply decide that our ministry is to this group of people who are still brought to our doors. There are two problems with this approach. The first is that this group of people are on any reckoning a diminishing proportion of the population. We estimate about 30-40% now and growing older. The second is that it is impossible as a church to focus our mission on one part of the population only and also read the New Testament and be faithful to what it says. The theology of the God of mission calls us to attempt to connect with the whole population once again.

But that means learning not only a new direction but new skills which are not traditionally part of the mindset of clergy and congregations. We have to go where people are not to draw them back up the hill but to form new congregations and communities there: fresh expressions of church. If we are sent as Jesus is sent we need to learn again the principles of incarnational mission. This is what we believe they look like.

Every fresh expression of church begins with a group of people being sent from an existing community whether parish or diocese. So there is prayer and there is connection to the wider body of Christ. But the main pathway for developing the new community is that of listening both to the context and to the call of God in that place. The listening is not just the starting point but the pathway of development.

Once that habit of listening is established then the sequence looks something like this. Most fresh expressions of church begin by finding ways to serve a particular network or group of people. Through the service relationships grow and a community begins to form. In the midst of this community there are opportunities for evangelism and discipleship. As people come to faith so there a church begins to grown. That church must then itself go on a journey of discovery about how to express its worship, its fellowship, its mission and its sense of belonging. It must discover how to develop a sacramental life and how to be rooted in God's word.

But this is the main shape to the way in which these communities are developing among families; among the very poor; among young adults and so on. The fresh expressions of church take their place alongside the existing churches as part of this tapestry, this mixed economy or mixed ecology of church life.

Second, how are we as a church encouraging this movement as an intentional part of who we are seeking to become as a missionary church?

Let me give you six ways:

Policy and leadership

First, we are declaring in various ways that it is our policy to form fresh expressions of church alongside traditional churches at national level and diocesan level. This is what the Mission-shaped Church report was about. The support and leadership of our Archbishops has been key. I have found in this respect that the leadership offered by bishops and their staffs makes a huge difference to whether ordinary Anglican churches are willing to explore these options.

Clear and consistent vision

Second, we are attempting to communicate a clear, consistent vision for fresh expressions of church across the country through the telling of stories; through simple language and literature which every church can access; through the provision of vision days which draw about a hundred people together in a town to explore these concepts. These and other endeavours to encourage fresh expressions of church are best done ecumenically.

Identifying pioneer ministers

Third, we are doing our best to identify and release the people with the gifts and skills to engage in forming this kind of community. We need our missionaries to lead this work which requires a different set of gifts from traditional parish ministry. We have created frameworks and guidelines for what the Church of England has called pioneer ministry: forming fresh expressions of church. We have guidelines for ordained pioneers and 70 ordinands now trained or in training to focus here. Through these guidelines we have drawn in a new stream of younger, outward facing clergy to the life of the church. We have guidelines for lay, self supporting pioneers. We believe it is essential for every diocese to have a small number of full time pioneers to give this work profile and to gather expertise. The majority of fresh expressions though are led by teams of lay people.

Providing training for lay and ordained

Fourth, we are doing our best to provide training for these ministries which is contextually based, part time and takes place alongside the exercise of ministry. A key part of our strategy has been to develop a one year part time course for teams of clergy and lay people called Mission Shaped Ministry. MSM takes place over one residential weekend, three Saturdays and eight evenings over a year. People ideally come in teams. They learn together about mission and ecclesiology; about evangelism and discipleship; about leadership and ministry; about forming fresh expressions of church and growing them to maturity.

MSM is now up and running in every part of England and in Scotland, Wales, Ireland and Canada. We have invested a great deal in the development of enabling learning materials which can be delivered in many different places. The teams are open to exploring exporting the course to other parts of the world. Over 1200 students have completed the course or are on it at the moment. We want to train thousands of lay and ordained pioneers.

Bishops' Mission Orders – recognizing congregations

Fifthly we are doing our best to adapt our structures, policies and processes to enable fresh expressions of church to take their place within and alongside parishes. We have developed a complex piece of legal gearing called the Bishops Mission Order which enables a bishop to give legal recognition to a fresh expression.

And finally we are continuing to reflect theologically upon what all of this means for our ecclesiology, for our liturgy, for patterns of ministry and for our common life.

Where is this all leading?

Finally and briefly where of all this thinking and development leading the Church of England as we seek to form these new communities through contextual mission?

I believe we are striving to become more and more a church which is once again for the whole nation; I believe we are becoming a more hopeful church as we have a sense of direction and a way to navigate complex and changing times; I believe we are becoming a church which is more confident in the gospel we proclaim as we see the difference Christ is making to so many lives; I believe we are becoming a more fruitful church as we see new congregations growing month by month and new people engaging in mission and ministry. The fruits of this renewal are seen in existing congregation as well as in the fresh expressions of church.

We have a long way to go. We have deliberately, I think, suspended judgement on what kind of Church of England we will be in 25 years time. Being faithful to the God of mission in times of great change means, I think, that we cannot always see too far into the distance. But I and many others are finding that our church is ready to be changed in this direction; that we seem to be running to keep up with what the God of mission is doing and that we are becoming in ways we never dreamed a church in mission once again.

Presentasjon av årsmelding for de sentralkirkelige råd 2008

Muntlig orientering ved direktør Jens-Petter Johnsen til KM 3.1, 3.6 og 3.8/09.

Kjære Kirkemøte!

Årsmeldingen for 2008 har dere mottatt både i utfyllende og kortfattet versjon. I stedet for bare å gjengi hovedpunktene fra årsmeldingen for dere, vil jeg nå forsøke å gi en oppdatert statusrapport på en del viktige saksområder.

Stat-kirke

10. april 2008 er en merkedag i Den norske kirkes historie. Samtlige sju partier på Stortinget inngikk et forlik om den videre prosessen for at kirken skal få en friere stilling i forhold til staten. Det er to forhold jeg vil kommentere i denne sammenheng: Arbeidet med en ny kirkeordning og kirkevalget.

Kirkeordning

Behovet for en ny kirkeordning har lenge vært åpenbar. Dagens ordning er komplisert og vanskelig å ha full oversikt over. Dette ble så sent som i forrige uke oppsummert i et innlegg i Vårt Land av kirkemøtedelegatene Torstein Husby og Torger Reve.

Kirkemøtet behandlet i november 2007 saken ”Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning for Den norske kirke”. Her ble det lagt et grunnlag for hvordan en ny kirkeordning kan utformes, slik at kirken også i fremtiden kan ha stor oppslutning i folket. Kirkemøtet 2007 gikk inn for at det skal gis en grunnlovsbestemmelse som hjemler at det gis en særlig lov for Den norske kirke. Dette ligger også inne i kirkeforliket i Stortinget.

En egen lov for Den norske kirke ønsker vi at skal være en kortfattet rammelov. Statlig regulering i forhold til Den norske kirke og tros- og livssynssamfunnene bør i hovedsak omfatte de ytre og offentlige rammer og tilskuddsordninger.

Kirkemøtet skal selv vedta en kirkeordning som gir et grunnleggende regelverk for Den norske kirke. Kirkeordningen skal konstituere Den norske kirke som trossamfunn, gi uttrykk for dens selvforståelse og regulere alt som angår kirkens indre forhold.

Stortingsforliket er et svært viktig skritt på vei mot en ny kirkeordning. Man er enige om en samlet og sammenhengende pakke av grunnlovsendringer, som åpner for utviklingen av en mer selvstendig folkekirke. Videre gir stortingsforliket kirken større myndighet gjennom demokratiske ordninger. Toget er satt på skinner, som Trond Giske uttrykte det.

Vi er i tett kontakt med departementet når det gjelder å utrede konsekvensene av kirkeforliket. Vi er opptatt av å se alle forlikspunktene i et helhetlig bilde. Vi legger opp til

behandling av kirkeforliket på Kirkemøtet i 2012 og 2013. Vi antar at grunnloven vil bli behandlet i 2012, kirkeloven i 2013. I tillegg til dette vil vi fortsette arbeidet med en helhetlig plan for en ny kirkeordning, som Kirkemøtet vedtok i 2007. Stortingsforliket er et viktig skritt på veien mot en ny og forenklet kirkeordning, men det bringer oss ikke i mål. Vi får ikke en enklere kirkeordning eller forenklet organisasjon før forholdet mellom stat og kirke er endret.

Selv om stortingsforliket eksplisitt sier at kirken ikke skal være eller ha et eget rettssubjekt i avtaleperioden, er det stor grunn til å tro at kirken en gang etter 2013 vil få et selvstendig arbeidsgiveransvar for alle sine ansatte. Vi tror at arbeidet med en ny kirkeordning vil føre oss i retning av en mer integrert, sammenhengende og enklere kirkeorganisasjon. Framtidens kirke vil neppe oppleves så oppdelt og fragmentert som i dag. For fortsatt å kunne være en lokal folkekirke over hele landet, trenger vi styrkede og samlende administrative organer lokalt, regionalt og sentralt. Vi står derfor foran et arbeid med å utvikle styringsnivåene i Den norske kirke. Det er sammenheng mellom demokratisk legitimitet og handlekraftige og robuste styringsenheter.

Vi vil også utrede konsekvenser av å opprette et selvstendig rettssubjekt i kirken. Med et rettssubjekt blir det mye enklere for kirken å opptre samlet, med en mer enhetlig ledelse og med en mer hensiktsmessig arbeidsgiverstruktur på de ulike nivåene i kirken.

Kirkevalg

Kirken har gjennom Kirkevalget svart på utfordringen fra Stortinget. Stortingsforliket skal ikke evalueres ut fra valgoppslutning med tre andre kriterier som forliket understreker: Økt bruk av direktevalg, anledning til alternativ nominasjon av kandidater og sammenfall av tid og sted med offentlige valg. Disse kriteriene er oppfylt fra kirkens side. Nå er det opp til politikerne å følge opp sin egen avtale ved å ta de nødvendige politiske stegene mot en ny ordning for stat og kirke i Norge. Til dette hører også å bevilge de midlene som trengs for å slutføre demokratireformen.

Gjennomføring av en demokratireform i kirken, var en forutsetning i kirkeforliket. Kirkevalget i høst har vært et svar på denne utfordringen. Når opptellingen etter den indirekte valgomgangen til medlemmer av bispedømmerådene er fullført i desember, er Kirkevalget 2009 gjennomført.

Valgoppslutningen for bispedømmerådvalget i september endte på 10 % og for menighetsrådsvalget 12,5 %. En tre- til fire-dobling av valgoppslutningen i forhold til forrige valg, og stor oppmerksomhet rundt valget, har gitt hele kirken økt bevissthet om betydningen av at kirkemedlemmene engasjerer seg ved valg til de styrende organene.

I det store bildet er gjennomføringen av Kirkevalget 2009 vellykket, og vi har oppnådd mange av de målene vi satte oss – til tross for at tidsfristene vi opererte med var altfor knappe. Først 27. april vedtok Stortinget en tilleggsbevilgning på 68 millioner kroner til demokratireformen. Av denne rammen ble 27 millioner satt av til lokal gjennomføring av Kirkevalget 2009.

I hastetempo har vi gjennomført en storsatsing på kommunikasjon i alle kanaler. Valgkort-utsending til alle stemmeberettigede og tv-reklame gjennom TV2 var de to største nasjonale satsingene. To spørreundersøkelser har vist at 97-98 % av befolkningen visste om kirkevalget 2009.

Dette er et godt utgangspunkt foran 2011-valget. Vi har mye å arbeide med fram mot dette valget, og starter umiddelbart med avklaring av nødvendige økonomiske rammer og rimelige tidsmarginer. Mye kan forbedres på både praktisk/teknisk gjennomføring og informasjonsflyt mellom kirkens ulike nivåer. Kirkerådet avventer den forskningsbaserte evalueringen før vi foreslår vesentlige endringer i forbindelse med valgordningen.

Det har blitt fremført kritikk mot preferansevalgordningen ved bispedømmerådvalget, og spesielt kandidatpresentasjon og alfabetisering av lister. Preferansevalgmodellen gir den enkelte velger stor innflytelse, men modellen krever at velgeren har kunnskap om kandidatene som står på valg. I presentasjonsmalene som ble utarbeidet, valgte vi ikke ut bestemte tema eller spørsmål som kandidatene skulle presentere seg ut fra. Poenget var å gi kandidatene en mulighet til selv å presentere hvilke saker de ser som viktige. At nesten 70 % av kandidatene satte trosopplæring øverst, samtidig som media var mest opptatt av ekteskapsloven, sier mye om både kirken og om media.

Fokus på lokalmenigheten

Jeg ser det som avgjørende at alt arbeid som gjøres i Kirkerådet er målrettet inn mot arbeidet i menighetene. Kirkerådets virksomhet skal være "... til for menigheten". Som kirkeloven sier: Kirkemøtet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på «... alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i menigheten, og det skal fremme samarbeidet innen Den norske kirke».

Kirkemøtet og Kirkerådet skal bringe inspirasjon, visjoner og fornyelse til menighetene på lokalplanet og hele vår kirke. Hensikten med gudstjenestereformen, demokratireformen, ny salmebok, trosopplæringsreformen og planer for kirkemusikk og diakoni er at alt dette skal sette menigheten i stand til å utføre sitt arbeid i lokalmiljøet.

Kirkerådet har i år tatt et viktig grep for å knytte kirkefaglige områder sammen til en ny avdeling, nemlig avdeling for menighetsutvikling. Denne avdelingen rommer barn, unge og trosopplæring, diakoni og samfunn, inkludert bærekraftreformen, gudstjenesteliv og kultur, samt liturgisk senter i Trondheim. Slik vil skape en bedre sammenheng mellom alle disse områdene.

I "Håndbok for menighetsråd og kirkelig fellesråd" er det gitt maler for hvordan en helhetlig menighetsplan kan utvikles i lokalmenighetene. Malene kan også lastes ned fra kirkens nettsider. Planene som er utviklet sentralt, skal være hjelpemidler for at menighetene lokalt kan lage gode, helhetlige planer. Kvaliteten på Kirkerådets arbeid vil kunne måles på om det vi leverer, fungerer etter denne hensikten.

Gudstjenestereformen

Nye liturgier, salmebok og tekstutvalg har som mål å føre flere til gudstjenesten. Det er godt for kirken å jevnlig arbeide med å fornye språket og liturgien. Dette er en av de største utfordringene for vår kirke. Vi registrerer at flere mener tempoet i dette reformarbeidet har vært for høyt. Andre mener at det har tatt for lang tid. Men alle viser stort engasjement for å utvikle et gudstjenesteliv som inkluderer flere.

Arbeidet med reform av Den norske kirkes gudstjenesteliv gikk inn i en ny fase i 2008. Forslagene til nye liturgier, ny tekstbok, ny salmebok og ny liturgisk musikk ble sendt ut på høring. Mer enn 250 høringsuttalelser har vært til gjennomlesing og systematisering siden høringsfristen 15. september i år. Fremdeles er ikke hele høringen avsluttet, i og med at kirkemusikken har utvidet høringsfrist til 1. desember.

Vi sitter med et stort materiale med konstruktive og kritiske innspill til ny salmebok, liturgi og tekstbok. Omkring 100 menigheter har prøvd ut nye ordninger i praksis, og har klare oppfatninger om hva som fungerer. Vi ser at mange er opptatt av hvordan behovet for variasjon kan ivaretas, samtidig som de ønsker at folk skal kjenne seg igjen i gudstjenestens form når de besøker ulike kirker.

Når det gjelder *salmebokhøringen* viser hørings skjemaene at bare 20–25 % er enige i at en ny salmebok bør utgis i to bind i den formen forslaget har lagt opp til. Det er dessuten mange kritiske kommentarer både til utvalget av salmer og til forståelse av hva en salme er.

Vi innser at konklusjonen på høringen ikke gir grunnlag for å utgi en salmebok i to bind nå. Vi vil utrede alternativer for veien videre med salmeboken, og legge disse alternativene frem til drøfting på møtet i Kirkerådet i mars 2010. Det er altså nødvendig med grundigere utredninger før en ny fremdriftsplan legges. Dette innebærer i klartekst at ny salmebok ikke vil bli behandlet på Kirkemøtet neste år, og ikke tas i bruk i 2011.

Når det gjelder *tekstbok*, viser høringen at det er bred støtte for å gå tilbake til tre tekstrekker, og dermed få et større tilfang av bibeltekster til gudstjenestene. Det vil helt sikkert bidra til større bredde i forkynnelsen. Høringen gir også bred støtte til den såkalte nordiske tekstrekke modellen.

Det gjenstår et betydelig arbeid med kvalitetssikring av tekstrekkeene. Det er bred støtte i høringen for å sette opp en poetisk tekst hver søndag. Det er tidligere gjort et prinsippvedtak om at de poetiske bibeltekstene skal synges, ikke leses. Dette er i svært liten grad blitt utprøvd i høringsperioden, blant annet fordi musikk bare har foreligget til et begrenset antall av tekstene. Det er faktisk ikke en eneste menighet som har levert hørings svar til tekstboken, som har forøkt å synge en ny poetisk tekst hver søndag. Det er fare for at disse tekstene i stor grad vil forsvinne fra gudstjenestene hvis ikke prinsippvedtaket endres og de poetiske tekstene kommer inn igjen som lesetekster.

Noen av høringsinstansene påpeker at endringene i de poetiske tekstene medfører en svekkelse av tekster som berører eksistensiell smerte. Det er mindre angst, frykt, depresjon, uro, ensomhet, lengsel og alderdom i dette utvalget. Flere høringsinstanser peker på at det synes som om forslaget forenkler og forflater den menneskelige erfaring. Det er et behov for å gå gjennom tekstrekkeene ut fra et diakonifaglig perspektiv.

En del sentrale tekster mangler i de foreslåtte tekstrekkeene, og må inn igjen. Jeg tenker for eksempel på Jesaja 6,1ff med hellig, hellig, hellig. Videre tenker jeg på Johannes 8,12 med Jesus som verdens lys, Johannes 6,24-36 med brødet og nattverden, Romerbrevet 3,1ff, som er en av hovedtekstene i luthersk teologi, og Romerbrevet 8,1ff. Disse tekstene må inn igjen blant kirkeårets tekster.

Når det gjelder *liturgien* gir høringen bred støtte til de grunnleggende prinsippene. En del er kommet vektige innvendinger mot en del av den konkrete utformingen. Det var ikke hørings spørsmål til innledningsdelen. De innspillene som har kommet, sammen med

høringsutvalgets og sekretariatets vurdering av dette, tilsier at innledningsdelene må gås grundig igjennom og nyskrives.

Det er en utbredt mening at skapelsesteologiske motiver er blitt styrket på bekostning av frelsesteologiske motiver. Høringsmaterialet peker på at de foreslåtte tekstene er av variabel kvalitet både teologisk og språklig. Samlet må språket i forslaget gås grundig gjennom og tildels nyskrives. Høringen anbefaler å kutte antall valgmuligheter til de fleste ledd. Fleksibiliteten er blitt for bred. Forbønnen er det punktet hvor høringen tydeligst understreker behovet for valgmuligheter og menighetens egen utvikling av bønner.

Dåpsliturgien anses for å være den mest uferdige av liturgiene som har vært på høring. Den inneholder mange uklare punkter. Det er bred støtte til å ta med skapelsesteologien inn i dåpsliturgien, men det er også stor enighet om at dette ikke er gjort på tilfredsstillende måte. Konklusjonen er at dåpsliturgien må få en grundig ny gjennomgang.

Prosessen videre vil bli at høringsutvalgene har nye møter i januar i uke 3 og 4. Så møtes Kirkerådets administrasjon og Bispemøtet i uke 6, Bispemøtet behandler gudstjenestereformen i uke 12 og Kirkerådet i uke 21. Så er det en ny runde i Bispemøtet i uke 24, før Kirkemøtet behandler det hele i uke 46. Dette betyr at når det gjelder tekstrekker og liturgi, er målsettingen fortsatt at de skal sluttbehandles på Kirkemøtet neste år. Men når det er sagt, mener jeg at det viktigste nå er at kvalitet må gå foran tempo. Og vi vet at det gjenstår et stort arbeid. En bredere skriftlig redegjørelse som er utarbeidet av Paul Erik Wirgenes, er tilgjengelig her på Kirkemøtet.

Kultursatsing/kirkemusikk

Plan for kirkemusikk ble vedtatt av Kirkemøtet 2008. Planen framhever mangfoldet i de kirkemusikalske tradisjonene i salmesang og liturgi, og vil styrke formidlingen av både tradisjonell og ny kirkemusikk. Kvalitet og bredde og samarbeid mellom amatører og profesjonelle er kjernebegreper. Ny Plan for kirkemusikk gjelder fra 1. januar 2009.

Kirkemusikk og kultur er ett av Kirkemøtets vedtatte satsingsområder for perioden 2009–2014. Siden kulturmeldingen kom i 2005, har det vært fokusert på behovet for en kirkelig kompetanseøkning på dette feltet. I statsbudsjettet for 2009 la regjeringen inn fem millioner kroner til en sterkere kultursatsing i kirken. Med årets påplussing – av kulturpenger, ikke kirkepenger – gir statsbudsjettet nå rom for kulturrådgivere i alle bispedømmer og én stilling i Kirkerådet. Det viser at kirken betraktes som en viktig kulturaktør. En økt satsing på dette feltet kan utvide kirkens kontaktflate og inspirere til nytenkning når det gjelder samtidstolkning og kulturell åpenhet.

Kirken ønsker å satse på økt kompetanse både nasjonalt og regionalt, og vil skape et samspill mellom ulike aktører fra det brede kulturliv.

De nye stillingene vil få ansvar for å koordinere kulturaktiviteter i bispedømmet, inspirere til samarbeid mellom kirke og øvrig kulturliv, ta initiativ til nyskaping og ivareta kirkens kulturoppdrag på mange felter. Det vil også være en sentral oppgave å koordinere og videreformidle kompetansen fra de ulike kirkelige kulturfestivaler i Norge.

Barn, unge, trosopplæring

2008 var året da trosopplæringsprosjektet gikk over fra forsøks- og utviklingsfasen til en permanent ordning som gjelder alle døpte barn og unge fra 0 til 18 år. De nødvendige strukturene for videre innføring av reformen er blitt etablert, og bispedømmerådene tar over ansvaret for å følge opp menigheter som er tildelt midler, både de som fikk tildelinger i forsøks – og utviklingsfasen og de som kommer med i gjennomføringsfasen.

Forslag til statsbudsjett er lagt fram med 20 nye millioner kroner til innføring av reformen i nye menigheter i 2010. Etter flere år med en opptrapping på 25 millioner årlig, hadde Kirkerådet i sitt budsjettforslag lagt inn en opptrapping på 77,5 millioner, slik at mange menigheter nå kunne komme i gang med å innføre reformen, slik også Kirkemøtet tok til orde for i 2008. 2010-budsjettet gir ikke rom for en slik offensiv satsning, men innebærer at opptrappingstakten svekkes i et år der plan for trosopplæring skal innføres.

Budsjettforslaget følger ikke opp de offensive politiske signalene som er gitt i omtalen av reformen i flere sammenhenger, deriblant de tydelige signalene statsråd Trond Giske ga på forrige Kirkemøte. Stortinget har vedtatt at Trosopplæringsreformen skal innføres over en tiårsperiode. Dette innebærer at statsbudsjettene de kommende årene må ha en vesentlig økning av tildelingen for å realisere reformens budsjettmål på 250 millioner 2003-kroner.

På årets Kirkemøte trekkes på mange måter konklusjonene av det femårige prosjektarbeidet 2003–2008. ”Plan for trosopplæring” er blitt til gjennom involverende prosesser, både lokalt og sentralt i Den norske kirke. Dette er et historisk plandokument fordi 15-18-årsfasen er med i en plan for kirkelig undervisning for første gang. De tidligere planverkene har omfattet aldersgruppa 0-15 år. Planen er et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle lokale planer for trosopplæring.

Status for reformen er nå at den omfatter nær 45% av landets menigheter. Det er i 2009 tildelt midler til 91 nye menigheter i 13 prostier. Det er også tildelt midler til 31 nye nasjonale og regionale utviklingsprosjekter.

Samisk kirkeliv

Kirkerådet vedtok i 2008 at sekretariatet i Samisk kirkeråd skal flyttes til Tromsø. Dette skjedde etter ønske fra Samisk kirkeråd. Rådet ser det som viktig at sekretariatet har en geografisk nærhet til de samiske bosetningsområdene i Sápmi. Det er viktig for å få kompetanse, inspirasjon og nærhet til de samiske kulturer for å utvikle det samiske kirkeliv i alle samiske områder. Samisk kirkeråd har understreket sine forpliktelser overfor de nordsamiske, lulesamiske og sørsamiske språkområdene. Det er dessverre ikke gitt penger til denne flyttingen over statsbudsjettet i 2010.

I hele år har det vært arbeidet med ”Plan for samisk kirkeliv” og arbeidet med høringsdokumentet er inne i slutfasen. Det tas sikte på at planen sendes ut på høring i februar 2010, og behandles på Kirkemøtet 2010. Kirkemøtets vedtak i 2006 forutsetter at en stor bredde av problemstillinger og arbeidsfelter skal reflekteres inn i planen. Den skal ivareta sør-, lule- og nordsamisk språk og kultur, kompetansestrategier, rekruttering, samiskrelaterte emner i kirkelig utdanning, samisk kirkeliv i de løpende reformene i Den norske kirke osv.

Planen blir en overordnet strategisk plan for videreutviklingen samisk kirkeliv i Den norske kirke. Det er første gang siden opprettelsen av Samisk kirkeråd at en slik helhetlig plan utarbeides, og den vil legge grunnlaget for en mer gjennomgående og målrettet satsing på samisk kirkeliv i årene som kommer. I rammen av dette arbeidet kommer det også en egen plan for samisk trosopplæring, som tenkes som en supplerende rammeplan til ”Plan for trosopplæring”.

Det er et sentralt mål for trosopplæringsreformen at barn og unge finner språk og bilder som er meningsbærende for tro og eget liv. I den sammenheng er lanseringen av det samiske trosopplæringsnettstedet www.osko.no på samefolkets dag 6. februar en milepæl. Nettstedet er unikt ved at det foreligger på fire språk: nordsamisk, lulesamisk, sørsamisk og norsk, og ved at det holder sammen trosopplæring og samisk kulturformidling. Nettsiden er en ressurs hvor barn og unge kan få hjelp til den viktige dialogen mellom eget liv, egen identitet og den kristne tro.

En annen milepæl i 2009 har vært Samiske kirkedager i Enare i Finland i juni. Arrangementet, som er forankret i de samiskkirkelige organer i de store lutherske kirkene i Norge, Sverige og Finland, samlet mellom 600 og 1000 samer fra Norge, Sverige, Finland og Russland. Dette var andre gang i historien at samiske kirkedager ble arrangert, og det er allerede bestemt at neste samiske kirkedager blir i det sørsamiske området i Norge i 2013.

Departementet har dette året opprettet en sørsamisk kategorialmenighet som en fireårig forsøksordning. De sentralkirkelige råd er opptatt av å støtte opp under dette nøkkelprosjektet for sørsamisk kirkeliv. Et eksempel er at arbeidet med sørsamiske salmer i 2008. Det ble holdt et salmeseminar i Snåsa, som har hatt stor betydning for arbeidet. Det har vært et stort savn i sørsamiske miljøer at de har manglet salmer på sitt eget språk. Når en sørsamisk menighet er etablert som en forsøksordning fra 1. januar 2009, er det enda viktigere at det skapes salmer som kan brukes på menighetens gudstjenester. Noen av disse salmene ble brukt også under Samiske kirkedager i Enare.

Arbeidet med lulesamiske liturgier har dessuten hatt prioritet dette året, og et antall liturgier er blitt oversatt til lulesamisk og er denne høsten sendt ut på høring.

Diakoni, kirke og samfunn

Kirkemøtet venter en sak fra Kirkerådet om diakonatet. Denne saken er til utredning i Bispemøtet, og kommer til behandling i Kirkemøtet så snart vi har mottatt utredningen og forberedt saken for Kirkemøtet.

Ny Plan for diakoni begynte å gjelde fra 1. januar 2008. Planen definerer diakoni slik: ”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.” Definisjonen uttrykker den retning diakonien skal ha i årene framover. Den første delen i planen handler om forståelsen av diakoni, mens den andre peker på oppgaver og arbeidsmetoder. Planen skal danne utgangspunkt for arbeidet med lokale diakoniplaner i alle deler av landet.

Rundt i hele landet gjøres det til enhver tid et omfattende diakonalt kvalitetsarbeid. Diakonien er en grunnpilar i menighetsarbeidet, ja, nå som før er den en del av kirkens vesen. I det som

kalles Soria Moria 2, understreker den nye regjeringen behovet for økt antall diakonstillinger i kirken.

Kirkemøtet i 2007 vedtok å iverksette en 10-årig bærekraftreform som har som målsetting å berøre all kirkelig virksomhet. På Kirkemøtet i 2008 var saken oppe igjen i form av mer konkrete målsettinger for tiåret. Et enstemmig Kirkemøte ønsker å stå i bresjen for bevaring av skaperverket og en bærekraftig utvikling i årene som kommer. Vedtaket "Truet liv – troens svar. Et økumenisk tiår for skaperverk og bærekraft" innebærer et økumenisk samarbeid mellom Norges Kristne råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. Gjennom dette samarbeidet vil Den norske kirke blant annet "skape håp og fremtidsstro med ord og handling" og "være sentrale pådrivere for og bidragsyttere til bærekraftige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt".

I fjor og i år har kirkens engasjement i klima- og miljøspørsmål fått økt oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt. Sammen med preses og påtroppende generalsekretær i KV deltok jeg senest nå i november på en bemerkelsesverdig samling med 200 religiøse ledere fra hele verden på Windsor Castle utenfor London i regi av Alliance of Religions and Conservation ved hertugen av Edinburgh, Prins Philip, og FN's utviklingsfond UNDP.

Mye takket være nordmannen Olav Kjørven, som er direktør i FN's utviklingsfond og en av FN's assisterende generalsekretærer, har UNDP nå vendt sin oppmerksomhet mot hva verdens religiøse samfunn har å bidra med i miljø- og klimakampen. Vår kirke fikk anerkjennelse for langsiktig innsats på dette området. I et dokument med presentasjoner av 31 religiøst funderte initiativ verden over, presenteres Kirkemøtets vedtak fra 2007: "Truet liv – troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd" (KM-sak 4/07). Om tre uker starter klimatoppmøtet i København, som ved siden av den felleskirkelige konferansen om tro og skaperverk i mai er valgt som den store milepælen i Skaperverk og bærekraft-prosjektet for 2009. Dette redegjorde Nils-Tore Andersen for i går.

Når vi legger så stor vekt på dette møtet, er det fordi klimakrisen er så alvorlig at det må tas radikale grep på samfunnsmessig og internasjonalt nivå. Hva som skjer på klimatoppmøtet vil legge premisser for hvilket handlingsrom både politikere, næringsliv, enkeltpersoner og institusjoner som kirken vil ha for vår innsats for klimaet i år fremover. Fra kirkenes side vil vi fremheve at klimaendringene rammer mennesker allerede nå, ikke minst i den fattige delen av verden. Derfor er det viktig at en klimaavtale først og fremst har disse menneskenes rett til utvikling i fokus.

De folkelige initiativene for en bærekraftig utvikling har bred kirkelig støtte. Ofte er det ildsjelene fra kirker og kristne organisasjoner som vi ser som foregangskvinner og -menn når miljø saker står på dagsordenen lokalt. Troen på at Skaperen fortsatt har med verden å gjøre, gir oss en grunnleggende ansvarsfølelse overfor det skapte. Vi kan ikke sitte stille og se på at skaperverket ødelegges!

En annen prioritert oppgave de siste to årene har vært å bidra til en mer human flyktningpolitikk, og styrke Den norske kirkes engasjement for migrasjonsspørsmål og integrering av flyktninger og asylsøkere. Dette er fulgt opp på mange måter, blant annet gjennom aktiv deltakelse i den offentlige debatten og aktiv deltakelse i Flyktningenettverket i Norges Kristne Råd. Det har vært arbeidet for å styrke de politiske rettighetene til papirløse migranter, både gjennom lobbyarbeid mot de politiske partiene, i form av uttalelser fra Mellomkirkelig råd og Flyktningenettverket.

Trosfrihet for asylsøkere har også vært et prioritert felt, og i februar i år ble rapporten ”I god tro” lansert. Rapporten er skrevet av advokat Thom Arne Hellerslia på oppdrag fra blant annet Mellomkirkelig råd og Norsk Misjon i Øst, og avdekker flere svakheter i norsk asylforvaltning med tanke på trosfrihetsspørsmål for asylsøkere. Rapporten har allerede ført til endringer i utlendingsforvaltningen. Sammen med andre aktører har Mellomkirkelig råd bidratt til offentlige protester mot regjeringens forslag til innstramminger i asylpolitikken fra høsten 2008 og fram til i dag.

9. november lanserte Mellomkirkelig råd og Islamsk Råd Norge en felleserklæring mot vold i familien og vold i nære relasjoner. Kristne og muslimske ledere gikk ut og sa at vold i nære relasjoner aldri kan rettferdiggjøres eller legitimeres. Dette er et godt eksempel på hva interreligiøs samhandling kan føre til. Troende på tvers av religionsgrensene går sammen og jobber for både holdningsendringer og politiske endringer i samfunnet. Som religiøse mennesker vil vi bidra til et bedre samfunn.

Økumenikk

Det mellomkirkelige arbeidet har foregått på mange arenaer både i fjor og i år. Kontakten med Metodistkirken er organisert på en ny måte, noe som har skapt tettere forbindelser på lederplan. Samarbeidet er blant annet blitt utviklet innenfor diakoni. Den norske kirke har vært representert på Metodistkirkens årskonferanse, og Metodistkirken var til stede på Kirkemøtet.

Selv om samarbeidsavtalen med Den Evangelisk Lutherske Frikirke ikke ble underskrevet, har ikke dette virket inn på de gode samarbeidsrelasjonene som allerede er etablert mellom våre to kirker, men har satt en foreløpig stopper for å utvikle samarbeidet videre.

Den europeiske økumenikken har hatt et spesielt fokus i år. Den norske kirke var i januar vertskap for rådsmøtet for Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa, det såkalte Leuenbergfellesskapet. På møtet i Oslo tok man blant annet opp kirkenes engasjement i den etiske debatten omkring vern av menneskerettighetene og aktiv dødshjelp. Forholdet mellom majoritets- og minoritetskirker stod også på dagsorden. Ledelsen i Den norske kirke hadde et møte med rådet, hvor vi blant annet diskuterte arbeidet med en felles embetsforståelse.

Den norske kirke var representert med en stor og aktiv delegasjon på generalforsamlingen til Konferansen av europeiske kirker – KEK – i Lyon i sommer, slik Nils-Tore Andersen gjorde rede for i går. Og i et annet kirkefellesskap, nemlig Porvoo-fellesskapet, er seniorrådgiver Beate Fagerli i Mellomkirkelig råd i år blitt valgt til sekretær for hele fellesskapet.

Nylig ble det markert at det er ti år siden Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen ble underskrevet. Frikirken, Metodistkirken Den katolske kirke og Den norske kirke stod sammen om denne markeringen.

Så kan heller ikke jeg la være å nevne møtet i sentralkomiteen i Kirkens Verdensråd i august der Olav Fykse Tveit ble valgt til ny generalsekretær i KV. Dette er en fantastisk anerkjennelse av Olav som person og kirkeleder, men jeg vil gjerne tenke at det også er en anerkjennelse av holdninger og aktive bidrag som Mellomkirkelig råd gjennom mange år har vært kanal for på vegne av hele Den norske kirke.